

”Følelsen av å kunne påvirke er en god følelse”

*En fagdidaktisk studie av ungdomsråds bidrag til fremtidig
politisk deltakelse*

Maria Duus

Masteroppgave ved Utdanningsvitenskaplig fakultet

Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling

UNIVERSITETET I OSLO

Juni 2009

Forord

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å takke noen av dem som har hjulpet meg.

Først og fremst vil jeg takke respondentene mine for at de besvarte spørreskjemaet. Også takk til kontaktpersonene i de studerte rådene for at de var så imøtekommende da jeg kontaktet dem, lot meg delta på rådsmøtene og var behjelpelige med å sende ut spørreskjema og informasjonsskriv til medlemmene.

Jeg vil videre rette en stor takk til veileder Trond Solhaug for god idé til masteroppgave samt nyttige og relevante faglige råd. Han fortjener også en takk for at han fulgte meg gjennom hele prosessen – tross mitt lange sykefravær.

I tillegg vil jeg takke Dag Fjeldstad fordi han var villig til å stå som ansvarlig for prosjektet mitt overfor NSD.

Også takk til Bjørge Vestli for nyttige tips i forbindelse med henvisninger og litteraturliste.

Sist, men ikke minst, tusen takk til Dagmar Duus, Pernille Botzet, Christian Duus, Carolina Pedersen og min kjære Stian Bjørge Grythaugen for all hjelp, verdifulle innspill, korrekturlesing og uendelig masse støtte og oppmuntring. Jeg er veldig takknemlig.

Oslo, 24. mai 2009

Maria Duus

Innhold

FORORD	3
INNHold	5
1. INNLEDNING	9
1.1 EN DIDAKTISK BEGRUNNELSE FOR TEMAVALG	10
1.2 EKSISTERENDE FORSKNING PÅ UNGDOMSRÅD	11
1.3 UTLEDNING AV PROBLEMSTILLING	13
1.4 DISPONERING AV OPPGAVEN	16
2. TEORI	17
2.1 UNGDOMSRÅD OG POLITISK KULTUR	17
2.2 LÆRING	18
2.2.1 Tanken om deltakelsens gode konsekvenser	18
2.2.2 Læringsteori	20
2.3 LÆRING I UNGDOMSRÅD	25
2.3.1 Politisk deltakelse	25
2.3.2 Motivasjon	27
2.3.3 Tillit	29
2.3.4 Tillit versus fremmedgjøring	31
2.3.5 Mestringsforventning	32
2.4 AVSLUTNING	35
3. METODE	38
3.1 INNLEDNING	38
3.2 EPISTEMOLOGISKE VURDERINGER	38

3.3	FORSKNINGSDESIGN	40
3.3.1	<i>Utvalg av respondenter</i>	41
3.3.2	<i>Utarbeidelse av spørreskjema</i>	43
3.4	OPERASJONALISERINGER AV TEORETISKE VARIABLER	44
3.4.1	<i>Motivasjon</i>	45
3.4.2	<i>Motivasjon fra andre sosialiseringssagenter</i>	46
3.4.3	<i>Tillit</i>	47
3.4.4	<i>Mestringsforventninger</i>	48
3.4.5	<i>Deltakelse</i>	49
3.5	OM KVANTITATIV OG KVALITATIV ANALYSE	51
3.5.1	<i>Kvantitativ analyse</i>	51
3.5.2	<i>Kvalitativ analyse</i>	52
3.6	OPPSUMMERING	52
4.	ANALYSE	54
4.1	INNLEDNING	54
4.2	MOTIVASJON	55
4.2.1	<i>Presentasjon og tolkning av kvantitative funn</i>	55
4.2.2	<i>Presentasjon og tolkning av kvalitative funn</i>	57
4.2.3	<i>Andre motiveringsagenter</i>	59
4.2.4	<i>Oppsummering</i>	60
4.3	TILLIT	60
4.3.1	<i>Presentasjon og tolkning av kvantitative funn</i>	60
4.3.2	<i>Presentasjon og tolkning av kvalitative funn</i>	64
4.3.3	<i>Oppsummering</i>	65

4.4	MESTRINGSFORVENTNING.....	66
4.4.1	<i>Presentasjon og tolkning av kvantitative funn .....</i>	<i>66</i>
4.4.2	<i>Presentasjon og tolkning av kvalitative funn .....</i>	<i>69</i>
4.4.3	<i>Oppsummering.....</i>	<i>71</i>
4.5	DELTAKELSE	71
4.5.1	<i>Presentasjon og tolkning av kvantitative funn .....</i>	<i>71</i>
4.5.2	<i>Sammenheng mellom effektvariablene og deltakelse .....</i>	<i>74</i>
4.5.3	<i>Sammenheng mellom bakgrunnsvariabler og deltakelse. ....</i>	<i>76</i>
4.5.4	<i>Sammenheng mellom kontrollvariabler og deltakelse .....</i>	<i>77</i>
4.5.5	<i>Påvirkningsmodell for politisk deltakelse.....</i>	<i>78</i>
4.6	LEGITIM PERIFER DELTAKELSE I UNGDOMSRÅDET	79
4.7	OPPSUMMERING AV RESULTATENE.....	81
5.	DISKUSJON	83
5.1	INNLEDNING	83
5.2	LÆRING FRA UNGDOMSRÅDENE	83
5.3	BETINGELSENE FOR LEGITIM PERIFER DELTAKELSE I UNGDOMSRÅDET	86
5.4	EPISTEMOLOGISKE TILBAKEBLIKK	89
6.	KONKLUSJON	91
6.1	KAN UNGDOMSRÅDET INNVIRKE PÅ LYSTEN TIL Å DELTA POLITISK?	91
6.2	PÅ HVILKE MÅTER FOREGÅR DETTE BIDRAGET?	92
6.3	INNSPILL TIL FREMTIDIG FORSKNING.....	93
7.	DIDAKTISKE IMPLIKASJONER FOR SAMFUNNSFAGSUNDERVISNINGEN.....	95
7.1	LEGITIM PERIFER DELTAKELSE OG POLITISK OPPDRAGELSE	95
7.2	ANDRE BRUKSOMRÅDER FOR LEGITIM PERIFER DELTAKELSE	96

7.3	ELEV MEDVIRKNING	97
7.4	OPPSUMMERING	98
KILDELISTE		99
TABELLISTE		105
FIGURLISTE		106
VEDLEGG 1.....		107
VEDLEGG 2.....		113
VEDLEGG 3.....		115
VEDLEGG 4.....		120

1. Innledning

Det er i en rekke sammenhenger uttrykt bekymring over manglende engasjement blant ungdom. Foran stortingsvalget i 2005 kunne man lese følgende i Dagsavisen:

”Spør du en norsk ungdom om han eller hun skal stemme i år, er sjansene store for at vedkommende tror du snakker om årets pizzavalg. For i aldersgruppen 15 til 29 år (...) er det faktisk flere som har fått med seg at det er pizzavalg i år, enn som vet at det er stortingsvalg i år” (Nielsen 2005).

I en kronikk i Dagbladet nylig stiller Marie Simonsen et foruroligende spørsmål: *”Tenk om ungdom flest bare ikke bryr seg, at de er for selvopptatte og uinformerte til å engasjere seg i noe som helst?”* (Simonsen 2009). Dersom utsagnene tegner et riktig bilde av virkeligheten, kan man på sikt stå overfor et demokratisk problem:

”Et levende folkestyre er bygd på en forutsetning om engasjerte og deltakende samfunnsborgere. Dersom borgerne ikke lenger er interessert i politikk, ikke lenger deltar i politikk og ikke har tillit til de sentrale politiske institusjonene i samfunnet, faller mye av det som er demokratiets grunnlag bort” (Strømsnes 2003: 193).

Forskeren Strømsnes var en del av gruppen bak Makt- og demokratiutredningen, og hun påpeker at unge mennesker er mindre interessert i politikk, diskuterer det sjeldnere og søker i mindre grad enn resten av befolkningen etter politisk informasjon i ulike medier (Strømsnes 2003: 63). Heller ikke Civic-undersøkelsen ga entydig positive resultater. Den hadde som formål å se på demokratisk beredskap og engasjement blant norske og internasjonale 9. klassinger (Mikkelsen, Buk-Berge, Ellingsen, Fjeldstad & Sund 2001: 1, 10). Om den norske gjennomsnittseleven konkluderer Civic-undersøkelsen:

”Han og hun har relativt gode kunnskaper om demokratiet og ferdigheter i å tolke politisk informasjon. Bortsett fra vilje til å stemme når de blir voksne, ser de ikke seg selv som en særlig aktive deltakere i det representative demokrati. Samtidig er den norske gjennomsnittseleven noe mer orientert mot en mer direkte aksjonspreget deltakelse i demokratisk virksomhet” (Mikkelsen et al. 2001: 239).

Skolen og samfunnsfaget er pålagt en sentral rolle i utviklingen av nye aktive borgere. Dette blir blant annet poengtert i ”Prinsipper for opplæringen” ([2009]), der det står at skolen skal *”stimulere elevene (...) i det å utvikle (...) evne til demokratiforståelse og demokratisk*

deltakelse”. Når det gjelder samfunnsfaget spesielt, blir oppgaven understreket allerede i første setning: ”*Føremålet med samfunnsfaget er å medverke til forståing av og oppslutning om grunnleggjande menneskerettar, demokratiske verdiar og likestilling og til aktivt medborgarskap og demokratisk deltaking*” (Læreplan i samfunnsfag [2009]). Slike tanker er ikke nye. Børhaug (2005: 171-172) betoner at oppslutning om demokratiet har vært en viktig begrunnelse for *opprettelsen* av samfunnsfaget som eget fag.

Forskning viser imidlertid at skolen og samfunnsfaget ikke alltid lykkes med sin demokratiske oppdragelse: ”*Decades of research have failed to detect much positive effect of the social studies curriculum on subsequent political attitudes and participation*” (Fullinwider 1991: 22). Solhaug (2003: 410) finner at skolen først og fremst bidrar med kunnskaper, mens det er mer usikkert hvorvidt den bidrar til å fremme demokratisk deltakelse. Oppsummert synes det å være stor grad av enighet om at skolen i beste fall har moderat effekt (Børhaug 2007: 31).

Ved siden av skolen regnes familie, venner og media som viktige og betydningsfulle politiske sosialiseringssagenter (Børhaug 2007: 34-36). Foruten disse fire er det også mulig å tenke seg en rekke andre kilder som innvirker på ungdommers oppfatning av og holdning til politikk. Ungdomsråd kan utgjøre en slik påvirkningskilde. NOU 2006: 13 beskriver ungdomsråd som offentlig opprettede råd for brukerstyring og medvirkning blant barn og unge. Kanskje kan man tenke seg at erfaringene fra denne arenaen fungerer som et supplement til skolens demokratiske oppdragelse. Temaet for denne oppgaven er politisk sosialisering i ungdomsråd.

1.1 En didaktisk begrunnelse for temavalg

Didaktikk blir av Klafki (1985: 110) definert som ”*videnskabelig pædagogisk forskning, teori- og konseptdannelse med henblik på alle former for intentional (målrettet), systematisk forud gennemtænkt ”undervisning” (...) og med henblik på den indlæring, der finder sted i forbindelse med en sådan ”undervisning”*”. Ifølge Koritzinsky (2002: 20) handler didaktikken om ”*undervisningsinstitusjonenes verdigrunnlag, formål, innhold, arbeidsmåter og vurderingsordninger*”.

Ungdomsråd har en klar utdannende målsetting. ”*Mobilisere til økt politisk deltakelse*” og ”*[o]ppdragelse av barn og unge til demokratiske medborgere*” er svært vanlige begrunnelser

for opprettelse av slike råd (Skimmeli 2000: 62). Det er stor overensstemmelse mellom formålet med ungdomsrådsdeltakelsen og læreplanmålene gjengitt over. En så klar målsetting om sosialisering åpner for å betrakte ungdomsrådet som en læringsarena. I det øyeblikket man anlegger en slik synsvinkel, dekkes aspekter ved ungdomsrådet og dets arbeid av didaktikkdefinisjonen. Det kan argumenteres for at det foregår ”undervisning” i ungdomsrådet mot samme mål som i skolen og samfunnsfaget. Hvorvidt læring av politisk deltakelse har funnet sted i ungdomsrådet og hvordan læringen i så fall har oppstått, blir dermed aktuelle samfunnsfagsdidaktiske problemstillinger. Dette er sentrale temaer i denne oppgaven.

1.2 Eksisterende forskning på ungdomsråd

Barne- og likestillingsdepartementet (2006: 7) foreslår følgende definisjon på ungdomsråd: *”Med det mener vi et medvirkningsorgan for ungdom som har visse rettigheter og jevnlig møter, og som er tilknyttet en kommune eller en fylkeskommune”*. Det å ha ungdomsråd er ingen lovpålagt oppgave, hvilket gjør det opp til det enkelte kommunestyret eller fylkestinget å vedta etablering. Det eksisterer heller ingen overordnede retningslinjer. Ungdomsråd blir dermed en samlebetegnelse på en organisasjonsform som varierer hva angår blant annet navn, sammensetning og innflytelse¹ (Lidén 2003: 93).

Skimmeli (2000) gjennomførte rundt årtusenskiftet en stor kartleggingsundersøkelse av hvilke kommuner som på det tidspunktet hadde ungdomsråd, samt likheter og forskjeller mellom rådene. Undersøkelsen hennes utgjør på mange måter starten på forskningen på dette feltet. I 2000 hadde litt under halvparten av de undersøkte kommunene ungdomsråd, og over 90 % av disse rådene var opprettet etter 1995 (Skimmeli 2000: 56-57). Ungdomsråd er altså et forholdsvis nytt fenomen, hvilket kan forklare at det ikke foreligger mye forskning på området. Funnene fra Skimmelis undersøkelse viser at det vanligvis er kommunens politikere og administrasjon som tar initiativ til opprettelsen. Foruten politisk sosialisering er innsikt i behovene til barn og unge en viktig begrunnelse for etablering av ungdomsråd (Skimmeli 2000: 60-62). Når det gjelder arbeidet i rådet, fant Skimmeli (2000: 68-72) at det store flertallet av rådene har representanter fra kommunen til stede på møtene. De fleste har i

---

¹ Noen steder benyttes begrep som ungdommens kommunestyre eller ungdommens bystyre. I denne oppgaven benyttes imidlertid begrepet ungdomsråd om alle.

tillegg et eget budsjett og en blanding av egne saker og saker oversendt fra kommunen. Til tross for fraværet av nasjonale retningslinjer eksisterer det likevel visse likheter mellom rådene.

Som ledd i evalueringen av det såkalte "BUSMI-prosjektet", et medvirkningsprosjekt for barn og unge, så Haukelien & Holsen ([2004]) på viktige suksesskriterier for ungdomsråd. Blant kriteriene de listet opp er "*ansvar for eget budsjett*", "*å ta ungdommen på alvor*", samt "*å klargjøre forventninger*" (Haukelien & Holsen [2004]: 16-19). Lidén & Ødegård (2002) gjennomførte to år tidligere en case-studie av fem ungdomsråd. De så blant annet på forholdet mellom rådene og det ordinære lokalpolitiske arbeidet. Rådsarbeidet medfører ifølge dem flere utfordringer, hvilket blant annet skyldes at rådene både skal fungere som høringsinstanser i ordinære kommunale saker og ta initiativ til egne saker. Det er særlig det sistnevnte som gir muligheter for motivasjon og legitimitet fra andre ungdommer utenfor rådet. Likevel er det i stor grad bindingen til det ordinære politiske systemet som preger arbeidet. For det første setter høringssakene grenser for hva ungdomsrådene kan engasjere seg i. For det andre har rådsmøtene mange likheter med kommunestyremøter. Dette gjelder for eksempel bruken av sakspapirer og selve gjennomføringen av møtene (Lidén & Ødegård 2002: 69, Lidén 2003: 113).

I masteroppgaven sin intervjuet Teige (2005) 9 nåværende og tidligere rådsmedlemmer. Hun så på forholdet mellom ungdomsrådet og respondentenes oppfatning av og holdning til demokrati. Teige spurte blant annet om hvordan rådsmedlemmene oppfattet begrepene "demokrati", "politikk" og "politisk makt", samt hvordan ungdomsrådets virke samsvarer med disse definisjonene. I tillegg fikk respondentene spørsmål knyttet til ungdomsrådets betydning for oppfattelse av medborgerskap, samt om deltakelsen i rådet hadde hatt betydning for eget medborgerskap, engasjement og politisk interesse. Det ble også stilt spørsmål om læring (Teige 2005: 105-106). Når det gjelder deltakelsens betydning for senere politisk engasjement, finner hun at de som føler at de har hatt positivt utbytte av å være medlemmer, knytter rådsdeltakelsen til andre politiske aktiviteter (Teige 2005: 90). Samtidig er det en betydelig del av respondentene som "*mener at tiden i ungdomsrådet har hatt lite eller ingenting å si for deres politiske interesse*" (Teige 2005: 92). Dessuten kan rådsdeltakelsen ha negativ innvirkning på senere engasjement: "*For mye fokus på sosialisering og oppdragelse [...] kan føre til mistro og avmakt til det politiske systemet og således virke negativt på ungdommens politiske interesse*" (Teige 2005: 93).

Grimnes (2007) har også viet sin masteroppgave til studiet av ungdomsråd. Hun undersøkte hvorvidt ungdomsråd er en egnet ordning for ungdomsdeltakelse og -innflytelse i lokal-demokratiet. Et viktig funn fra hennes studie er spriket mellom voksenkontakters oppfatning av rådernes innflytelse og følelsen rådsmedlemmene sitter igjen med. Førstnevnte mener rådene har stor påvirkningskraft, mens mange av medlemmene tviler på dette. Også når det gjelder vektleggingen av læringsaspektet er det forskjeller. Det er voksenkontaktene som trekker sosialisering frem som viktig. Rådsmedlemmene er på sin side usikre på hvor mye de har lært (Grimnes 2007: 49-50, 55-56, 61-62).

Som denne forskningsgjennomgangen viser, er det flere som har vært inne på læringsaspektet ved ungdomsrådene – både når det gjelder kunnskaper og politisk engasjement. Dog har dette ikke vært hovedformålet med studiene, og det er ikke forsket systematisk på læringen. Teige (2005: 98) anbefaler også at videre forskning utfører ”*en kvantitativ analyse av sammenhengen mellom deltagelse i ungdomsråd og seinere politisk deltagelse, eksempelvis det å stille til valg*”. Et av formålene med undersøkelsen min er nettopp å se på denne sammenhengen. Utgangspunktet for denne oppgaven er det samfunnsfagsdidaktiske fagfeltet, mens de tre ovennevnte masteroppgavene er skrevet i statsvitenskap. Dette medfører blant annet at jeg har et mye klarere fokus på læring – både når det gjelder teori, datainnsamling og analyse.

1.3 Utledning av problemstilling

Læringseffektene av ungdomsrådsdeltakelsen er imidlertid vanskelige å studere. Mansbridge (1999: 291) utdyper dette: ”*The kinds of subtle changes in character that come about, slowly, from active participation in democratic decisions cannot easily be measured with the blunt instruments of social science*”. Det er svært krevende å isolere hva som kan tilskrives rådsdeltakelsen og hva som skyldes andre sosialiseringssagenter. I stedet for å studere om rådsdeltakelsen har hatt en *reell innvirkning*, blir derfor målsettingen å studere i hvilken utstrekning rådsmedlemmene *føler* at tiden i ungdomsrådet har hatt betydning for fremtidig politisk deltagelse.

I tillegg til å studere *hvorvidt* rådsmedlemmene føler at ungdomsrådet bidrar til dette, kan to andre forhold også være didaktisk relevante. For det første er det av betydning å undersøke helt konkret *hvordan* rådet kan fremme og/eller hemme slik læring. Dette kan si noe om

hvilke sider ved rådsarbeidet som er betydningsfulle for ungdomsrådene som politisk sosialiseringarenaer.

For det andre vil studiet av motivasjon, tillit og mestringsforventninger ytterligere kunne belyse forholdet mellom medlemskap i ungdomsråd og fremtidig politisk deltakelse. Effektvariablene det her er snakk om, kan være andre viktige læringseffekter av ungdomsrådsdeltakelsen. Samtidig kan disse kanskje bidra til å gi ungdommene større eller mindre lyst til å delta politisk. En rekke andre faktorer kan nok fungere slik, men det er i denne oppgaven valgt å fokusere på motivasjon, mestringsforventninger og tillit, da det kan argumenteres for at disse spiller en vesentlig rolle. Motivasjon og forventninger om mestring utgjør viktige forutsetninger for all menneskelig aktivitet, dermed også politisk deltakelse. En viss tillit til systemet regnes på sin side som en forutsetning for at politisk aktivitet skal oppfattes som meningsfylt (Easton 1965: 162). Gjennom de direkte erfaringene ungdomsrådsdeltakelsen gir med hensyn til både egne ferdigheter og det politiske systemets virkemåte, antas den å kunne bidra til endring av disse effektvariablene. Erfaringene kan være positive eller negative, i den forstand at de kan bidra til å øke eller til å redusere motivasjonen, tilliten og mestringsforventningene. Dessuten er det ikke gitt at rådsdeltakelsen bidrar til endring, verken av lysten til å delta politisk eller av de andre effektvariablene.

Med bakgrunn i den foregående diskusjonen utledes følgende hovedproblemstilling:

I hvilken grad føler ungdomsrådsmedlemmer at deltakelsen i ungdomsrådet har bidratt til å endre innstillingen deres til å delta politisk i fremtiden og på hvilke måter foregår dette bidraget?

For å belyse første del av problemstillingen søkes svar på følgende underproblemstillinger:

- 1. I hvilken grad føler ungdomsrådsmedlemmer at deltakelsen i ungdomsrådet har bidratt til å endre deres motivasjon, tillit og mestringsforventninger?*
- 2. I hvilken grad er det sammenheng mellom rådsdeltakeres opplevelse av endring i motivasjon, tillit og mestringsforventning og innstillingen til fremtidig politisk deltakelse?*

Innenfor læringsforskning snakkes det gjerne om tre hovedteorier: Den behavioristiske, den kognitive og den sosiokulturelle (Greeno, Collins & Resnick 1996: 15-16²). Sosiokulturelle teorier legger vekt på de sosiale sidene ved læring (Dysthe 2001: 45), noe som er relevant for oppgaven min. Den eventuelle læringen i rådet finner sted gjennom arbeidet til gruppen av rådsmedlemmer. Lave og Wenger tilhører den sosiokulturelle tradisjonen. For å undersøke læring i ungdomsråd benytter jeg deres teori om legitim perifer deltakelse som teoretisk rammeverk. Teorien er utviklet etter studier av læring i en rekke svært ulike læringssituasjoner utenfor skolen (Lave & Wenger 2003). Lave & Wenger (2003: 39) poengterer at læring foregår overalt og er en viktig del av all menneskelig aktivitet. Med en så vid forståelse av læring, blir teorien deres særlig anvendelig for min oppgave. Ungdomsrådets eventuelle bidrag finner ikke sted ved tradisjonell undervisning i et klasserom, men som en del av det ordinære arbeidet i ungdomsrådet. I tillegg knytter Lave og Wenger læring og kunnskap til det å kunne delta i ulike fellesskap (Wenger 2004: 14). Ungdomsrådet utgjør i seg selv et fellesskap som rådsmedlemmene deltar i. Dessuten er ungdomsrådet en del av det (lokal)politiske systemet – som også er et fellesskap. Teorien til Lave og Wenger er relevant da nettopp *deltakelse*, blant annet i sistenevnte fellesskap, også er den intenderte læringseffekten av ungdomsrådene.

Som metode for datainnsamling har jeg valgt å benytte spørreskjema med en kombinasjon av åpne og lukkede spørsmål. Dette skyldes at problemstillingen er todelt. På den ene siden er det ønskelig å studere hvorvidt det har foregått læring, ut fra noen predefinerte variabler. Her er kartlegging av forekomster og sammenhenger målsettingen, hvilket gjør kvantitative data ved hjelp av flervalgsspørsmål aktuelle. På den andre siden søker jeg innsikt i hvilke sider ved rådene som kan ha bidratt til den eventuelle læringen. Dette er i større grad nybrottsarbeid, da det ved undersøkelsens begynnelse ikke forelå en oversikt over alle faktorer. Dette gjorde det vanskelig å lage svaralternativer til lukkede spørsmål. Derfor er kvalitative data bedre egnet til å belyse denne delen av problemstillingen. Spørreskjemaer med en kombinasjon av åpne spørsmål og flervalgsspørsmål ivaretar således begge målsettingene. Undersøkelsen er gjennomført i 4 ungdomsråd.

---

² Greeno et al. (1996) benytter ikke benevnelsen ”sosiokulturelle teorier”, men ”situerte teorier”. ”Sosiokulturelle teorier” brukes av blant annet Dysthe (2001).

1.4 Disponering av oppgaven

Kapittel 2 inneholder en redegjørelse for oppgavens teoretiske fundament. Det blir presentert statsvitenskapelig og pedagogisk læringsteori som sannsynliggjør læring, og det begrunnes hvorfor denne teorien er særlig aktuell for ungdomsråd. Deretter presenteres teori omkring politisk deltakelse og oppgavens tre effektvariabler: Motivasjon, tillit og mestringsforventning. Jeg argumenterer for hvordan disse kan påvirke deltakelsen og hvorfor ungdomsrådet kan tenkes å influere effektvariablene. Teorikapittelet avsluttes med en modell for læring fra ungdomsrådet. *Kapittel 3* er metodekapittelet. Her diskuteres viktige problemstillinger i arbeidet med innsamling og analyse av dataene, og det redegjøres for forskningsdesignet. Det foretas også operasjonalisering av effektvariablene. I *kapittel 4* fremlegges og tolkes funn knyttet til endring av motivasjon, tillit og mestringsforventninger. Ungdommenes forventede fremtidige deltakelse blir også presentert. Jeg analyserer respondentenes oppfatning av hva som bidro til den eventuelle endringen av effektvariablene, og sammenholder de kvalitative dataene med læringsteorien. Til slutt utføres bi- og multivariate analyser, der blant annet forholdet mellom opplevd endring av effektvariablene og fremtidig deltakelse blir belyst. I *kapittel 5* drøftes det hvorvidt det har funnet sted læring i rådet og hvordan den eventuelle læringen kan forstås. Konklusjoner blir presentert i *kapittel 6*, mens *kapittel 7* benyttes til å utlede noen didaktiske implikasjoner for samfunnsfaget.

2. Teori

Problemstillingen i denne oppgaven bygger på en antakelse om at det foregår en form for læring i ungdomsrådet. Lave og Wengers brede tilnærming til læring gjør, som redegjort for i innledningen, teorien deres særlig anvendelig som læringsteoretisk rammeverk for rådenes virksomhet. Innstillingen til fremtidig politisk deltakelse sammen med motivasjon, tillit og mestringsforventning sees på som mulige læringseffekter av erfaringer med ungdomsråd. Teori om disse effektene er derfor også relevant.

Teorikapittelet innledes med en kort beskrivelse av politisk kultur. Underkapittel 2.2 behandler temaet læring. Det redegjøres først kort for en statsvitenskapelig tradisjon som argumenterer for at politisk deltakelse har gode konsekvenser. Her tas det utgangspunkt i Tocqueville, Mill og Pateman. Deretter flyttes fokuset til pedagogisk teori og mer generelle læringsteorier. Først skisseres noen hovedtrekk ved det sosiokulturelle læringssynet. Videre presenteres Lave og Wengers teori og det tydeliggjøres hvordan denne kan anvendes på læringen i ungdomsrådet. Underkapittel 2.3 tar for seg mulige læringseffekter. Først omtales politisk deltakelse, deretter motivasjon, tillit og mestringsforventninger. Hvorfor de tre sistnevnte kan være betydningsfulle for fremtidig deltakelse og hvordan ungdomsrådsdeltakelsen tenkes å influere dem, blir også diskutert. Teorikapittelet avsluttes med en beskrivelse av muligheter for og problemer knyttet til overføring av læring. Her presenteres det også en teoretisk modell for den mulige forbindelsen mellom deltakelse i ungdomsrådet og innstillingen til å delta politisk i fremtiden.

2.1 Ungdomsråd og politisk kultur

Almond & Verba (1963: 5) fremhever at et levedyktig demokrati forutsetter en politisk kultur preget av at befolkningen har positive holdninger til systemet samt personene og institusjonene det er bygget opp av. Politisk kultur kan ifølge disse to defineres som ”*the specifically political orientations – attitudes toward the political system and its various parts, and attitudes toward the role of the self in the system*” (Almond & Verba 1963: 13). En viktig del av den politiske kulturen er dermed hvordan borgerne opplever seg selv som samfunnsmedlemmer, hvilken kunnskap de har om egne plikter og rettigheter, samt

holdningen til egne politiske evner (Almond & Verba 1963: 17). Innstilling til egen fremtidig politisk deltakelse, som er denne undersøkelsens avhengige variabel, vil inngå i den sistnevnte. Det samme gjelder politisk motivasjon og forventning om egen mestring. Tillit utgjør også en politisk orientering, som i tråd med det som er sagt over, inngår i den politiske kulturen.

Innad i et samfunn kan det være forskjeller i den politiske kulturen. Noen av disse ulikhetene kan komme til uttrykk som konfliktlinjer. Konfliktlinjer er *”visse varige motsetninger som mer eller mindre regelmessig slår ut i konkurransen mellom politiske partier”* (Narud & Valen 2007: 122). Det er sosiale skiller som både påvirker dannelsen av partiene og som influerer forskjeller i opinionsmønstre og oppslutningen om partiene. Plassering på de ulike konfliktlinjene sammenfaller til en viss grad med bosted (Narud & Valen 2007: 122-125).

Ulikhetene i politisk kultur kan komme av forskjeller i sosialiseringen, eller de kan stamme fra ulike politiske erfaringer (Almond & Verba 1963: 20, 34). I innledningen ble det påpekt at familie, skole, venner og media regnes som viktige sosialiseringsagenter. Familie og skole tenkes å ha en viktig rolle i barneårene, mens venner og media trolig blir viktigere i tenårene (Niemi & Sobieszek 1977: 220, 223). Ungdomsrådet kan på den ene siden være et uttrykk for en deltakende politisk kultur, der ungdommer tillates en rolle i det politiske systemet med en viss grad av medvirkning. På den andre siden fungerer kanskje rådsdeltakelsen som en sosialiseringsarena der ungdommene kan utvikle politiske orienteringer som for eksempel tillit til systemet. Deltakelsen kan også gi motivasjon og mestringsforventninger knyttet til egen fremtidige politiske deltakelse.

2.2 Læring

2.2.1 Tanken om deltakelsens gode konsekvenser

Mansbridge (1999: 291) er overbevist om at demokratisk deltakelse har positive konsekvenser, selv om hun ikke er i stand til å bevise det. Hun er imidlertid ikke den første som har forfektet dette. Ifølge Mansbridge (1999: 291-292) er Alexis de Tocqueville den første som klart uttrykker et slikt standpunkt, mens John Stuart Mill og Carole Pateman trekkes fram som andre viktige bidragsytere.

Tocqueville (1969: 82) hevder at når folk deltar politisk, blir de nødt til å se utover seg selv og tenke på andre. Folk oppdager da at de er avhengige av staten, fellesskapet og av hverandre (Tocqueville 1969: 82-83). Man begynner derfor å interessere seg for statens ve og vel, samt utvider horisonten sin, blant annet fordi man bryner seg mot klokere folk (Tocqueville 1969: 36). Tocqueville er tilhenger av kommunale politiske institusjoner, fordi disse ”er for friheten det samme som folkeskolen er for vitenskapen. De gjør friheten tilgjengelig for folket” (Tocqueville 1969: 19). Er folk først blitt vant til frihet, vil de vanskeligere godta et annet politisk system med mindre frihet. Systemet stabiliseres. Det geniale med lokale institusjoner, i motsetning til nasjonale, er at de gir mange folk muligheter til å delta (Tocqueville 1969: 83). I tillegg er det nyttig å lære å bruke friheten i det små, før man kan bruke den i det store – det lokale nivået før det nasjonale (Tocqueville 1969: 23).

John Stuart Mill var sterkt påvirket av Tocqueville, men var den første tenkeren som i stor grad begrunnet demokrati ut fra deltakelsens effekter på individet (Mansbridge 1999: 306). Demokratisk deltakelse bidrar ifølge Mill til tre typer av personlig utvikling: Intellektuell, aktiv og moralsk utvikling (Mansbridge 1999: 307-308). Ved å delta fremmes originalitet, og man blir mer dannet. Dette omtaler Mill som den intellektuelle utviklingen. Den aktive utviklingen handler om å bli modigere samt om å få mer energi, utholdenhet, selvtillit og foretaksomhet (Malnes & Midgaard 1993: 242, Mansbridge 1999: 308). Det moralske innebærer et skifte av fokus fra egeninteresse til fellesskapets beste – og her ser man linjen tilbake til Tocqueville. Dette skjer fordi man blir nødt til å veie flere ulike interesser mot hverandre, og begrunne valg med henvisning til fellesskapets beste. Og i likhet med Tocqueville trekker Mill frem det å bryne seg mot mer erfarne borgere som en viktig læringskilde. Derfor bør borgerne, i hvert fall av og til, delta i det offentlige livet (Mansbridge 1999: 308).

Med utgangspunkt i tekstene til Mill, og også Rousseau og Cole, skisserer Pateman en deltakerdemokratisk teori (Pateman 1970: 22-42). Essensen i teorien hennes er at ”[t]he major function of participation [...] is therefore an educative one, educative in the very widest sense, including both the psychological aspect and the gaining of practice in democratic skills and procedures” (Pateman 1970: 42). Faktisk bidrar deltakelse til utviklingen av nettopp de egenskaper som er nødvendige for systemets opprettholdelse. Man lærer med andre ord deltakelse gjennom deltakelse. Følelse av politisk effektivitet eller

kompetanse er en sentral psykologisk effekt (Pateman 1970: 45-46). Man får tro på at man kan innvirke på den politiske prosessen, hvilket kan minne om Mills aktive utvikling.

Deltakelse er ikke begrenset til konvensjonell politisk deltakelse på lokalt eller nasjonalt nivå. Den gjelder alle steder hvor man som likeverdig er med å fatte beslutninger. (Pateman 1970: 43, 62). Pateman (1970: 62, 68-69) fremholder samtidig at ”deltakelse” er en term som ofte misbrukes. Termen brukes hyppig for å gi inntrykk av medvirkning, selv om denne ikke finner sted. Virkelig deltakelse skal forbeholdes ekte beslutningstaking med reell deltakelse. Ellers bør begrepet ”pseudodeltakelse” benyttes. Pseudodeltakelse bør for eksempel benyttes når medvirkningen kun innebærer å bli orientert om vedtaket eller å uttale seg om beslutninger som allerede er fattet. For at deltakelse skal ha de ønskede utdanningsmessige kvalitetene, er det nødvendig med faktisk deltakelse (Pateman 1970: 74).

2.2.2 Læringsteori

Teoretikerne gjengitt over hevder altså at politisk deltakelse har positive konsekvenser, men de bare antyder *hvordan* deltakelsen rent faktisk kan ha slike effekter. Det er derfor nødvendig med et teoretisk fundament som tydeliggjør hvordan slik læring kan oppstå. Sosiokulturelle teorier med særlig vekt på Lave og Wenger belyser dette.

Utgangspunktet for de sosiokulturelle læringsteoriene er, ifølge Säljö (2002: 32), hvordan nedarvede kunnskaper og ferdigheter kan overføres til nye generasjoner. Videreformidling av den politiske kulturen vil derfor gå innunder dette. Kunnskaper er verken objektive eller kontekstuavhengige. Derimot er de nært knyttet til det samfunnet de er utviklet i. Disse kunnskapene kan heller ikke direkte overføres fra én person til en annen, men må aktivt konstrueres og gjøres til sin egen av den lærende. Et sentralt poeng i sosiokulturelle teorier er at denne konstruksjonsprosessen finner sted i samspill med andre. (Dysthe: 2001: 36, 42)

Med tanke på læring er det sosiokulturelle begrepsparet redskaper og mediering viktig. Redskaper er ulike hjelpemidler som mennesker har utviklet for å lette tenkning, kommunikasjon og handling. Disse kan være intellektuelle eller fysiske. I en politisk sammenheng kan de fysiske redskapene for eksempel være sakspapirer og talerstol. Intellektuelle redskaper er abstrakte og har språklig form, for eksempel begreper og kategorier (Säljö 2002: 35-37). Når man bruker redskapene, lærer man av tidligere

generasjoner samtidig som bruken også utvikler og modifiserer dem (Säljö 2002: 40-41). Vygotsky innførte begrepet ”mediering”. Dette benyttes om ulike typer hjelp den lærende kan få i læringsprosessen. Slik assistanse kan komme i form av personer eller de ovennevnte redskapene (Dysthe 2001: 46). I et ungdomsråd kan medieringen kanskje være voksne kontaktpersoner som svarer på spørsmål og viser hvordan politisk arbeid skal utføres. Vedtekter som setter rammer for arbeidet kan tenkes å være et annet eksempel.

Lave og Wengers teori om legitim perifer deltakelse bygger på de ovennevnte sosiokulturelle grunntesene. I 1991 utga de ”Situated learning” der hovedlinjene ble skissert. Mange av tankene ble grundigere utledet i Wengers bok ”Communities of practice” fra 1998.

Et sentralt begrep i Lave og Wengers teori er ”praksisfellesskap”. Praksisfellesskap kjennetegnes av gjensidig engasjement, felles virksomhet og felles repertoar (Wenger 2004: 90). I *gjensidig engasjement* ligger det at medlemmene gjør noe sammen, noe som har betydning for fellesskapet. Det kreves samspill og relasjoner mellom deltakerne. Det er ikke slik at dette felles engasjementet krever at alle er like og bidrar med det samme til fellesskapet, ei heller at fellesskapet bare er idyll og harmoni. Derimot kan bidragene gjerne være komplementære, og det kan være både uenighet og konkurranse (Wenger 2004: 90-94). *Felles virksomhet* betyr rett og slett at fellesskapet har et virke som deltakerne bidrar til. Foruten fellesskapets målrettede handlinger handler denne felles virksomheten om å skape konteksten rundt disse aktivitetene. Virket er verken uavhengig av omverdenen eller av institusjonelle betingelser, men blir heller ikke fullstendig bestemt av disse. Medlemmene forhandler og skaper praksisen som en reaksjon på de ovennevnte vilkårene. Forhandlingene om hva som utgjør praksisen, bidrar til at medlemmene får et gjensidig ansvar for fellesskapet (Wenger 2004: 90, 95-99). Når det gjelder *felles repertoar*, skriver Wenger (2004: 101): ”*Et praksisfellesskaps repertoire omfatter rutiner, ord, verktøyer, måder at gjøre ting på, historier, gestus, symboler, genrer, handlinger eller begreber, som fellesskapet har produsert eller indoptaget i løbet af sin eksistens, og som er blevet en del af dets praksis*”. Disse bestanddelene kan også betegnes som sosiokulturelle redskaper.

Kunnskap og innsikt er nært knyttet til deltakelse i praksisfellesskap. Det som er viktig å kunne, er det som er nødvendig og verdsatt i praksisfellesskapet. Målet med læringen er å bli et fullverdig medlem (Wenger 2004: 14, 18-20), og motivasjonen ligger nettopp i ønsket om å bli en del av fellesskapet (Lave & Wenger 2003: 94). Med bakgrunn i kjennetegnene på et

praksisfellesskap kan man snakke om hva det vil si å være et fullverdig og kompetent medlem. Ifølge Wenger (2004: 161) handler det blant annet om å kunne engasjere seg i andres praksis og danne relasjoner til de andre medlemmene. Andre viktige momenter er å kunne bidra i praksisen og ta ansvar for den, samt å bruke og å videreutvikle repertoaret.

Læring dreier seg ikke bare om å tilegne seg de kunnskaper og ferdigheter som er nødvendige for å kunne bidra til fellesskapet. Deltakelsen har med hele personen å gjøre (Lave & Wenger 2003: 46). For det enkelte individ handler det om å skape seg en identitet som medlem av det aktuelle praksisfellesskapet (Lave & Wenger 2003: 95). Identitet defineres av Macionis & Plummer (2005: 713) som egne og andres oppfatning av hvem en selv og andre er. Dermed er læring, deltakelse og identitet uløselig knyttet sammen. Wenger (2004: 174) poengterer: ”*Vi definerer, hvem vi er, ved de måder, hvorpå vi oplever os selv gennem deltagelse såvel som ved de måder, hvorpå vi og andre tingsliggjør vores selv*”. Identiteten blir ikke bare influert av posisjonen vi har innad i fellesskapet, men også av den posisjonen selve fellesskapet har i verden omkring. Fellesskapet kan ha en ansett og viktig, eller marginal, stilling (Wenger 2004: 195-196). Vi er medlemmer av mange praksisfellesskap, og deltakelsen i de ulike fellesskapene utgjør biter i et identitetspuslespill (Wenger 2004: 185).

Å lære å bli fullverdige medlemmer av praksisfellesskapet forutsetter, ifølge Lave & Wenger (2003: 31), mulighet for *legitim perifer deltagelse*. Nykommerne har ennå ikke lært alt de trenger for å være kjernemedlemmer. Derfor må deltakelsen i fellesskapet være litt særegen i begynnelsen. Dette er den perifere delen av ”legitim perifer deltagelse”. Til å begynne med er de nye mest iakttakere av det som foregår, slik at de kan danne seg et inntrykk av hva praksisen går ut på, hva som er viktig og hvordan hendelser skal forstås. Deltakelsen dreier seg samtidig om mer enn observasjon. Det handler også om mulighet for *faktisk deltagelse* i fellesskapets virksomhet (Lave & Wenger 2003: 80-81). Deltakelsen kan videre være perifer på ulike måter: Man kan ha færre og enklere oppgaver, ha mindre ansvar og/eller ha mer støtte (Lave & Wenger 2003: 94, Wenger 2004: 121). Det er altså vesentlig for læringsprosessen at man ikke får for mye ansvar og for vanskelige oppgaver med en gang. Imidlertid er det også viktig at lærlingaktivitetene har betydning for fellesskapet og at de nyes deltagelse ikke foregår isolert fra de andre medlemmenes praksis (Lave & Wenger 2003: 38, 94). Lave & Wenger (2004: 58) poengterer at ”*elever skal være legitime perifere deltagere i*

en igangværende praksis, hvis læringsidentiteter skal kunne utvikle sig til fuld deltagelse". Etter hvert som de nye lærer mer, kan også deltakelsen bli mer sentral.

Legitimitetsdelen av begrepet "legitim perifer deltagelse" handler om at lærlingene behandles som mulige medlemmer, slik at de blir inkludert i fellesskapet. I motsatt fall er det veldig vanskelig for dem å lære det nødvendige for fullverdig deltagelse. Det er viktig at en perifer deltagelse godtas, fordi nykommerne normalt ikke er i stand til å gjøre det som karakteriserer fullverdig medlemskap. I legitimiteten ligger det for øvrig en aksept for prøving og feiling, hvilket ofte er en del av læringsprosessen (Wenger 2004: 122).

Man kan betrakte læring innenfor praksisfellesskap som en form for mesterlære (Lave & Wenger 2003: 34). Særlig gjelder dette vektleggingen av praktisk læring og utviklingen fra perifer til sentral deltaker. I tillegg fungerer andre og mer erfarne medlemmer som rollemodeller i læringsprosessen (Lave & Wenger 2003: 74, 93). Læringen er imidlertid ikke en passiv overføring av kunnskaper og ferdigheter (Lave & Wenger 2003: 99). Nye medlemmer vil endre og modifisere den eksisterende praksisen når de gjør den til sin egen. Det kan derfor oppstå spenning når eksisterende rutiner og identiteter møter nye måter å handle og være på. På den andre siden kan også kjernemedlemmer utvikle seg selv og praksisen. Praksisfellesskap er derfor hele tiden i utvikling (Wenger 2004: 123, 182).

Praksisfellesskap er ikke isolerte, men del av omverdenen (Wenger 2004: 124). Det er derfor nyttig å innføre et begrep som betegner fellesskapsformer som er for store til å gå inn under termen "praksisfellesskap", men som heller ikke er så diffuse og omfattende som "omverdenen". Eksempler på slike kan være nasjoner, kulturer og byer. Wenger benytter "konstellasjoner" om disse. Praksisfellesskap krever som nevnt stor grad av samhandling og nærhet mellom deltakerne. Dette kan vanskelig oppnås i konstellasjonene. Praksiskonstellasjoner består av flere praksisfellesskap som sees på som en helhet, men som ikke er så tett knyttet til hverandre. Årsakene til at disse likevel sees på som enheter kan være mange. Det kan være felles historiske røtter, formål, arbeidsoppgaver og/eller medlemmer (Wenger 2004: 51). I tillegg til å være deler av konstellasjoner, kan praksisfellesskap også ha kontakt med og bli influert av hverandre. For det første kan redskaper, rutiner og lignende overføres mellom praksiser. For det andre er personer gjerne medlemmer av flere praksisfellesskap. Dette kan, bevisst eller ubevisst, bidra til at elementer fra én praksis blir overført til en annen. Det kan dessuten arrangeres eller tilfeldig forekomme møter mellom

medlemmer av ulike praksiser. Påvirkning kan også skje ved at personer tillates perifere medlemskap i fellesskap slik at de kan se, delta og lære (Wenger 2004: 126-140).

Ungdomsråd kan betraktes som praksisfellesskap, da det kan argumenteres for at rådene innehar de tre sentrale kjennetegnene: Felles virksomhet, gjensidig engasjement og felles repertoar. Den *felles virksomheten* består i å behandle saker i rådet og påvirke politiske beslutninger – enten de som skal opp i ordinære politiske organer eller saker rådet selv tar initiativ til. Rådsmedlemmene arbeider ofte som et kollegium. Da det er selve dette arbeidet som skaper rådet, kan man si at den felles oppgaven har betydning for fellesskapet. Dermed eksisterer det et *gjensidig engasjement*. Det *felles repertoaret* kan for eksempel være vedtekter og måter å gjøre ting på. Rutiner, talemåter og symboler – kanskje påvirket av det ordinære politiske miljøet – vil bli tatt i bruk og videreutviklet innad i rådet. I tillegg kan det finne sted læring gjennom legitim perifer deltakelse. Nye medlemmer kan inkluderes gjennom å lære av mer erfarne medlemmer og av voksenpersoner tilknyttet rådet. Når det er sagt, må visse betingelser være til stede for at ungdomsrådene skal kunne regnes som praksisfellesskap. Det må foreligge et visst engasjement, og rådet må ha en viss betydning for medlemmene. Det er ikke gitt at noe slikt finner sted, men ungdomsråd har i hvert fall potensial til å fungere som praksisfellesskap.

Samtidig eksisterer heller ikke ungdomsråd uavhengig av omverdenen. Koblingen til det politiske systemet er tydelig, både gjennom formålet med og initiativtakerne bak opprettelsen av slike råd. En betraktningsmåte er å oppfatte det norske politiske systemet som en konstellasjon – som ungdomsrådet er en del av. Konstellasjonen består blant annet av felles formål og felles virksomhet – fordeling av goder og byrder i samfunnet. I tillegg er deltakerne del av en felles historie og bundet av et sett felles regler og normer. Mellom ungdomsrådet og de andre praksisfellesskapene i konstellasjonen kan det foregå læring via kontakt og overføring av redskaper. Konsentrerer man seg mer om det lokalpolitiske systemet, kan man i tråd med argumentasjonen over også kalle dette en konstellasjon. Samtidig er det ofte på lokalt nivå såpass mye mindre forhold, at det heller ikke er helt unaturlig å kalle det et praksisfellesskap. Med en tydelig målsetting om politisk opplæring kan ungdomsrådet kanskje sees på som en arena for legitim perifer deltakelse i det lokalpolitiske praksisfellesskapet. Beholder man en klar forbindelse til det lokalpolitiske systemet, samtidig som rådet tillates en noe perifer rolle med enklere og likevel mer betydningsfulle arbeidsoppgaver, ligger forholdene til rette for en slik betraktningsmåte. Og

som nevnt kan forskjellige personer i et praksisfellesskap ha ulike oppgaver og ulik makt. Ungdomsrådene kan dermed være en arena der ungdommene tillates legitim perifer deltakelse i det lokalpolitiske praksisfellesskapet – selv om de på nåværende tidspunkt, fordi de ikke har nådd myndighetsalder, ikke kan bli fullstendige medlemmer. Likevel er fullverdig (og aktivt) medlemskap nettopp formålet.

Både å anse rådet for å være et praksisfellesskap, og å behandle det som en læringsarena i det lokalpolitiske praksisfellesskapet, har trolig noe for seg. Begge betraktningmåtene er interessante for oppgaven og vil bli benyttet. I og med at rådet har mange likheter med organiseringen av det lokalpolitiske systemet, kan det i en del sammenhenger være mindre avgjørende hvilken versjon som benyttes. Likevel bidrar kanskje det klare sosialisering-formålet til at ungdomsrådet som en arena for legitim perifer deltakelse er den mest relevante.

Lave og Wengers læringsteori går altså ut på at læring finner sted gjennom deltakelse i et praksisfellesskap. Praksisfellesskap kjennetegnes av en felles virksomhet, relasjoner mellom deltakerne og felles måter å handle på. I likhet med Pateman betoner dermed Lave og Wenger at man lærer deltakelse gjennom å delta, men de utdyper i tillegg hvordan en slik læring gjennom deltakelse finner sted. Læringen skjer ved at nykommere blir inkludert i fellesskapet, men tillates i starten en noe perifer rolle, med enklere arbeidsoppgaver og mer hjelp. Som representanter for den sosiokulturelle retningen legger Lave og Wenger stor vekt på læringens sosiale aspekt. Blant annet er modellering viktig. Også Tocqueville og Mill var opptatt av rollen andre mennesker spiller for ens egen utvikling.

2.3 Læring i ungdomsråd

2.3.1 Politisk deltakelse

I tråd med Patemans teori er det altså tenkt at deltakelsen i ungdomsrådet kan bidra til å gi medlemmene lyst til å delta politisk også på andre måter. Hvis ungdomsrådet fungerer som en arena for legitim perifer deltakelse i det (lokal)politiske systemet, kan rådsdeltakelsen gi ferdigheter og tilknytning til systemet som er viktig for fremtidig politisk deltakelse.

Statsvitenskapelig leksikon definerer politisk deltakelse som ”[d]eltakelse i aktiviteter som har til formål eller resultat å øve innflytelse på de politiske myndighetenes beslutninger” (Østerud, Goldmann & Pedersen 1997: 199). Verba, Schlozman & Brady (1995: 38) benytter

en liknende definisjon. Strømsnes (2003: 29) avgrenser politisk deltakelse til ”*alle handlinger som sikter mot å påvirke verdifordelingen i samfunnet. Hovedhensikten med politisk deltakelse må være å oppnå politisk innflytelse*”. Definisjonene ligner hverandre i mange henseender, blant annet legger alle en vid deltakelsesforståelse til grunn. De er ikke begrenset til såkalt ”konvensjonell” politikk, som det å stemme og å stå på liste ved valg. Definisjonene innbefatter dermed også ”ukonvensjonell” politikk som demonstrasjoner og underskriftskampanjer. Etter hvert har slike aktiviteter blitt så vanlige at det ikke lenger er naturlig å kalle dem ”ukonvensjonelle” (Togeby 1993: 159). I denne oppgaven er det derfor valgt å kalle dem deltakende politiske aktiviteter. De ”konvensjonelle” omtales som representative politiske aktiviteter – begge deler i tråd med Civic-undersøkelsens (Mikkelsen & Fjeldstad 2003: 42,44) begrepsbruk.

De ovennevnte deltakelsesdefinisjonene rommer også en klar forutsetning om at deltakelsen skal innebære en handling eller en aktivitet. Blant annet regner ikke Strømsnes (2003: 30) det å lese om eller diskutere politikk til politiske deltakelsesformer. For å gjøre dette enda tydeligere, skiller hun mellom politisk deltakelse og politisk engasjement. Kun i den sistnevnte kategorien hører nettopp politiske diskusjoner og informasjonsinnhenting hjemme, i tillegg til politisk interesse. En viktig forskjell mellom deltakelsesdefinisjonene er derimot graden av intensjonalitet. Strømsnes har dette som et kriterium. Statsvitenskapelig leksikon og Verba et al. har ikke det, samtidig som de begrenser aktiviteten til handlinger rettet mot de politiske myndighetene. Det siste er en vesentlig avgrensning med tanke på mulighetene til å avgjøre hvilke aktiviteter som inngår i definisjonen. Det er derfor valgt å benytte definisjonen fra statsvitenskapelig leksikon - med Strømsnes’ skille mellom politisk deltakelse og engasjement.

Når hovedformålet med oppgaven er å undersøke ungdomsrådsdeltakelsens betydning for innstillingen til fremtidig politisk deltakelse, er følgende to hovedhypoteser naturlige: H_0 : *Medlemmene av ungdomsråd føler at deltakelsen ikke har hatt betydning eller gitt dem mindre lyst til å delta politisk.* H_1 : *Medlemmene av ungdomsråd føler at deltakelsen har gitt dem mer lyst til å delta politisk.*

2.3.2 Motivasjon

Rådsdeltakelsen kan kanskje virke politisk motiverende ved at ungdommene opplever at de kan oppnå resultater og får en identitet som politiske deltakere. En rådsdeltakelse preget av avmakt kan derimot virke demotiverende. Deci & Ryan (2000: 54) definerer motivasjon som det å ”be moved to do something”. Tar man utgangspunkt i engelsk, ser man tydelig koblingen fra ”motivate” til ”being moved”. Motivasjon dreier seg altså om det som får oss til å gjøre en handling (eller avstå fra den), og utgjør derfor en forutsetning også for at vi skal delta i politisk arbeid. Litteraturen skiller ofte mellom indre og ytre motivasjon, selv om de to formene nok ofte opptrer sammen og påvirker hverandre (Deci & Ryan 2000: 63).

Det finnes ulike forståelser av hva indre motivasjon innebærer. Man er indre motivert når man handler ut fra interesse, eller når man utfører en handling selv om det ikke foreligger en ytre belønning. At en aktivitet er optimalt utfordrende vil også kunne virke motiverende. Indre motivasjon kan også dreie seg om å handle for å oppfylle grunnleggende psykologiske behov (Deci & Ryan 1991: 241-242). Hva som plasseres inn under slike behov varierer, men Deci & Ryan (1991: 243) argumenterer for tre grunnbehov: Kompetanse, autonomi og tilknytning. Man kan bli motivert til å drive med politikk fordi man synes at det er gøy og interessant. Følelse av kompetanse fordi man greier noe, eller tilknytning til det politiske miljøet, kan i tråd med oppfatningene av indre motivasjon også ha betydning.

Er man ytre motivert, handler man for å oppnå noe utenfor aktiviteten selv. Aktiviteten får dermed en instrumentell verdi (Deci & Ryan 2000: 55, 60). Dette er ofte en viktig motivasjon for å drive politikk. Man ønsker altså å oppnå politiske resultater. Deci & Ryan (2000: 61-62) argumenterer for å skille mellom fire ulike typer av ytre motivasjon: ytre regulering, introjeksjon, identifisering og integrering. Ved *ytre regulering* handler man for å oppnå en ytre belønning eller oppfylle et ytre krav. *Introjeksjon* krever en viss internalisering. Motivasjonen for å utføre en handling er da å unngå skyldfølelse eller oppnå anseelse i egne og andres øyne. Om *identifisering* skriver Deci & Ryan (2000: 62), at ”*the person has identified with the personal importance of the behavior and has thus accepted its regulation as his or her own.*”. Aktiviteten er altså blitt viktig for personen. *Integrert regulering* er den formen for ytre motivasjon som ligner mest på den indre. Her er den ytre reguleringen blitt fullstendig assimilert og integrert sammen med de andre verdiene personen har (Deci & Ryan 2000: 61-62).

Ytre regulering alene kan være sårbart, fordi bortfall av et klart ytre insentiv gjør det usannsynlig at aktiviteten vil bli utført (Deci & Ryan 2003: 257). Den personlige forpliktelsen mangler. Derfor er internalisering og integrering viktig. Dette kan ha stor betydning for eksempel for å stemme ved valg, der påvirkningsmuligheten i de aller fleste tilfeller er forsvinnende liten. Når det likevel er mange som benytter seg av stemmeretten, tyder dette på at motivasjonen ikke bare skyldes muligheten for å påvirke det endelige valgresultatet. Man kan da snakke om en form for internalisering av normen om deltakelsens viktighet. Kanskje får man dårlig samvittighet av ikke å delta. Alternativt, hvis verdien virkelig er internalisert og integrert, er det å delta en del av den man er.

For å oppnå internalisering og integrering bør visse betingelser være tilstede i det sosiale miljøet. Omgivelsene bør gi mulighet for selvstendighet med valgfrihet og lite press, ha en klar struktur med tydelige mål og tilbakemeldinger, samt ha betydningsfulle andre personer som er interesserte og engasjerte (Deci & Ryan 1991: 245-246, Deci & Ryan 2003: 270). I den grad praksisfellesskapene klarer å legge til rette for de tre ovennevnte faktorene, bør de altså kunne bidra til motivasjonsutvikling blant medlemmene. Det motsatte vil hindre internalisering. Integrering av normer kan ha likhetstrekk med identitetsutviklingen som er sentral i et praksisfellesskap. Lave og Wenger påpeker også selv forbindelsen mellom praksisfellesskap og motivasjon. De hevder som nevnt at ønsket om å bli deltaker i praksisfellesskapet, samt ønsket om å utvikle og opprettholde identiteten sin der, er motivasjon både for å lære og å delta innenfor slike fellesskap. Motivasjonen kan muligens oppstå fordi praksisfellesskap dekker grunnleggende behov. Deltakelse i praksisfellesskap kan, hvis fellesskapet fungerer som intendert, bidra til å gi deltakerne en følelse av tilhørighet. I tråd med tankene om at kunnskapen er distribuert, kan kanskje et slikt fellesskap gi medlemmene mulighet til å vise hva de er gode for og få ferdighetene sine anerkjent. Dette gjør igjen at kompetansebehovet blir dekket.

I koblingen til Lave og Wengers tanker om praksisfellesskap finnes argumentasjon for at ungdomsråd kan fremme deltakernes politiske motivasjon. I kraft av å være et praksisfellesskap kan altså ungdomsråd fungere, eller ikke fungere, som institusjoner med muligheter for selvstendighet, en passende struktur og involvering fra betydningsfulle personer. Internalisering av normen om deltakelsens viktighet kan dermed finne sted. Gjennom å være med i ungdomsrådet, og dermed kanskje i det ordinære politiske systemet, kan ungdommene utvikle en identitet som politiske aktører og en motivasjon for å delta mer.

Kanskje kan det skapes en tilhørighet til det politiske miljøet, slik at politisk arbeid kan bli en måte å oppfylle tilknytningsbehovet. Opplever ungdommene å kunne påvirke saker, kan dette virke motiverende både for arbeidet i ungdomsrådet og for fremtidig deltakelse, fordi de får en følelse av kompetanse. Samtidig kan dette, som nevnt innledningsvis, virke motiverende fordi ungdommene ser at ønskelige resultater er innenfor rekkevidde. Det motsatte kan ha en passiverende konsekvens. Ungdomsrådet kan, alt etter funksjonsmåte, både virke motiverende og demotiverende. Følgende hypoteser kan dermed formuleres: H_0 : *Medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen ikke har hatt betydning eller har gjort dem mindre politisk motivert.* H_1 : *Medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen har gjort dem mer politisk motivert.* I tillegg til motivasjon, kan ungdomsråd muligens også influere den politiske tilliten.

2.3.3 Tillit

Gjennom deltakelsen i rådet kan ungdommene få innsikt i hvordan det politiske systemet fungerer. Får de et positivt inntrykk kan dette øke tilliten, i motsatt fall kan tilliten bli mindre. Miller (1974: 952) definerer politisk tillit som “*a basic evaluative or affective orientation toward the government*” og skriver at “[t]he dimension of trust runs from high trust to high distrust or political cynicism. Cynicism thus refers to the degree of negative affect toward the government”. Det er i denne oppgaven valgt, som hos Solhaug (1995: 9-10) å ta utgangspunkt i denne definisjonen.

Easton (1965, 1975) har et litt annet begrepsmessig utgangspunkt idet han konsentrerer seg om begrepet ”støtte”. Dette beskriver han som handlinger på vegne av – eller positive holdninger rettet mot – en person, idé eller institusjon. Han vektlegger særlig støtte i form av holdninger (Easton 1965: 159-161). Dette ligner Millers tillitsdefinisjon. Easton (1965: 157) argumenterer for en tredeling av støtte-begrepet. Disse tre områdene er støtte til myndighetene, støtte til regimereglene og støtte til det politiske samfunnet. Et vesentlig poeng med å dele inn begrepet slik, er at en person godt kan ha stor tillit til én av gruppene og samtidig mistillit til en annen. Det er mulig å mangle støtte til sittende aktører, samtidig som man er tilhenger av og har tillit til demokratiets kjerneideer (Easton 1975: 437).

Norris (1999: 1) sidestiller begrepene tillit og støtte. I likhet med Easton hevder hun at den politiske tilliten kan være rettet mot ulike politiske objekter. Man er nødt til å spesifisere

hvem eller hva tilliten er rettet mot. Hun viser til Eastons tredeling av begrepet, men argumenterer for en enda finere inndeling, nemlig i fem dimensjoner. Disse fem er tillit til: det politiske samfunnet, regimeprinsippene, hvordan regimet fungerer, regimeinstitusjonene og de politiske aktørene (Norris 1999:1). Begrunnelsen for inndelingen er som hos Easton: Man kan ha tillit til én, uten å ha det til alle de øvrige dimensjonene. I tillegg kan man ha tillit til enkelte av institusjonene uten å ha det til andre (Norris 1999: 9).

For å klassifisere disse dimensjonene benytter Norris begrepsparet ”diffus og spesifikk”. De kan sees på som ulike punkter på en skala fra diffus til spesifikk tillit. I diffus-enden av skalaen finnes støtte for det politiske samfunnet. Dette innebærer en vilje til å samarbeide politisk og er en basisholdning til nasjonen utover institusjonene. Deretter følger tilliten til regimeprinsipper, som er støtte til ideen ”demokrati” og idealdemokratiet. Støtte til hvordan regimet fungerer i praksis, i motsetning til idealet, er neste. Enda mer spesifikt er tilliten til regimeinstitusjonene som parlamentet og domstolene. Dette gjelder tilliten til selve institusjonene, ikke til personene som innehar disse posisjonene. Det sistnevnte, samt støtte til politikere som gruppe, omtales som tilliten til politiske aktører. Dette er den dimensjonen som befinner seg lengst mot spesifikk støtte på Norris’ skala (Norris 1999: 9-12).

I innledningen ble det nevnt at et visst nivå av tillit er nødvendig for at det politiske systemet skal bestå. Det ble da henvist til Easton. Miller (1974: 951) hevder også det samme. Ifølge Norris (1999: 8) er det en vanlig påstand at økende kynisme vil føre til synkende valgdeltakelse og mindre politisk engasjement, særlig innenfor den representative kanalen. Har man ikke tillit til at prosessen fungerer, er det liten vits i å delta i den. I tillegg uttrykkes det bekymring for at mindre politisk tillit vil bidra til flere ulovlige aksjoner og mer støtte til protestpolitikk. Manglende tillit kan muligens også virke mobiliserende – i den forstand at man er misfornøyd og ønsker å skape endring (Norris 1999: 257-259). Men kanskje engasjerer man seg da heller på alternative måter. Dette viser at politisk tillit kan ha betydning for den politiske deltakelsen – både når det gjelder formen og intensiteten. Det blir dermed viktig å inkludere tillit som et moment i en undersøkelse av demokratisk deltakelse.

Easton (1975: 445) hevder at politisk tillit stammer både fra sosialisering og fra direkte erfaringer. Ungdomsråd kan potensielt innvirke på begge måtene. I innledningen ble det påpekt at mange ungdomsråd har som formål å bidra til politisk sosialisering. Det er naturlig å tenke seg at i hvert fall voksenpersonene tilknyttet ungdomsrådet vil formidle positive

holdninger til demokratiet og det politiske miljøet. Ungdommene kan påvirkes av disse. I tillegg er ungdomsråd i større eller mindre grad en del av det ordinære (lokal)politiske systemet. Blant annet har mange ungdomsråd kontaktpersoner som sitter i kommunestyret, samt uttalelsesrett i mange av sakene som behandles der. Slik kan ungdommene få direkte erfaringer med systemets funksjonsmåte og politikere. Som argumentert for innledningsvis kan disse erfaringene bidra til å øke eller redusere tilliten. Med bakgrunn i dette kan det fremsettes to hypoteser: H_0 : *Medlemmene i ungdomsrådet føler at deltakelsen ikke har hatt betydning for eller har redusert den politiske tilliten deres.* H_1 : *Medlemmene i ungdomsrådet føler at deltakelsen har økt den politiske tilliten deres.*

2.3.4 Tillit versus fremmedgjøring

Seeman (1959) skriver om fremmedgjøring. Han har det personlige ståstedet som utgangspunkt og har på bakgrunn av dette utledet fem ulike forståelser av eller dimensjoner ved begrepet. Disse er maktesløshet, meningsløshet, normløshet, isolasjon og ”self-estrangement” som kanskje kan oversettes med avpersonalisering. Finifter (1970) har tatt utgangspunkt i disse fem dimensjonene til Seeman og videreutviklet dem med tanke på den politiske sfæren. I en politisk kontekst er maktesløshet en følelse av at man ikke kan påvirke politiske beslutninger. Meningsløshet innebærer at de politiske beslutningene ikke oppleves forutsigbare. Finifter eksemplifiserer dette med at man ikke makter å se forskjell på de ulike politiske partiene. Politisk normløshet anvendes når individet føler at de vedtatte reglene som skal styre politikken har kollapset, mens isolasjon dreier seg om at individet ikke støtter regimereglene (Finifter 1970: 390-391). Den siste dimensjonen utdyper hun ikke ytterligere.

Det er uenighet om i hvilken grad fremmedgjøring og tillit er antonymer. Miller (1974: 951) mener faktisk at både politisk effektivitet og politisk tillit (eller dens negasjon, kynisme) er dimensjoner ved fremmedgjøring. Easton (1975: 455-456) kommer til motsatt konklusjon. Han refererer til at fremmedgjøring er et mangesidig begrep og hevder at følelse av fremmedgjøring ikke nødvendigvis er en følelse av mistillit. Derimot mener Easton at fremmedgjøring ofte er en viktig påvirkningskilde til tillit – eller motpolen kynisme. I denne oppgaven er det tillit/kynisme som er i fokus og som undersøkes. Likevel vil dimensjoner ved fremmedgjøring være aktuelle som supplement til tillit, men også til de andre dimensjonene som testes – blant annet Banduras begrep om mestringsforventning.

2.3.5 Mestringsforventning

I tråd med Patemans argumentasjon kan deltakelse i ungdomsrådet gi erfaringer med mestring av det politiske livet, hvilket kan gi tro på at man kan klare å innvirke på den politiske prosessen i andre situasjoner også. Opplever man derimot å mislykkes i rådet, kan dette redusere denne tiltroen. Mestringsforventning, eller “self-efficacy” som Bandura (1997) kaller det, handler om tro på egne evner. Bandura skriver at *”perceived self-efficacy is concerned not with the number of skills you have, but with what you believe you can do with what you have under a variety of circumstances”* (Bandura 1997: 37). Så hva en virkelig kan, sier i og for seg ingen ting om ens forventninger om mestring.

Bandura fremhever at mestringsforventninger ikke er konstante størrelser, verken over tid eller på tvers av aktivitetsområder. En person kan ha tiltro til at han klarer å drive politisk arbeid, men ha liten tro på egne ferdigheter til å dyrke grønnsaker. Enda snevrere kan vedkommende ha store mestringsforventninger når det gjelder å skrive politiske avisinnlegg, men mangle tro på at han kan klare å være folkevalgt. Mestringsforventningene kan være sterkt avhengige av konteksten. Man ser en situasjonsavhengighet tilsvarende den man finner i sosiokulturell tankegang. Kanskje har man stor tiltro til at man klarer å delta i en politisk debatt på lokalradioen, men ikke på en riksdekkende kanal. Inkludering av konteksten bidrar også til en slags utvidelse av begrepet. Det er ikke nok å ha tiltro til at man kan klare en isolert handling eller en rekke isolerte handlinger. Det er viktig å ta med alle komponentene som til sammen utgjør en aktivitet, når man skal måle mestringsforventninger (Bandura 1997: 36-38).

Bandura skiller politisk mestringsforventning ut som et eget begrep, hvilket han definerer som troen på at man makter å påvirke det politiske systemet (Bandura 1997: 483). Denne påvirkningen kan skje på mange måter, ikke bare gjennom å stemme, men også gjennom å kontakte politikere, drive lobbyvirksomhet og arrangere demonstrasjoner. Her snakker vi med andre ord om ulike representative og deltakende politiske aktiviteter (Bandura 1997: 484). Tro på egne evner innenfor det politiske området kan også variere med politisk nivå og med type politisk beslutning (Bandura 1997: 40). Tidligere ble det nevnt at maktesløshet er en dimensjon ved fremmedgjøring. Denne kan sees på som en slags motpol til Banduras begrep, og Finifter (1970: 390) skriver at maktesløshet *”is closely related (inversely) to the concept of ”political efficacy”*. I begrepet ”politisk maktesløshet” ligger det, som beskrevet ovenfor, nettopp en mangel på tiltro til at man kan innvirke på den politiske prosessen.

Sentralt i begge er dermed individets oppfatning av egen påvirkningsevne, bare med motsatt fortegn.

Viktigheten av troen på seg selv, og grunnen til at Banduras teori er så sentral i denne oppgaven, oppsummeres i følgende setning: ”*The stronger the sense of personal efficacy, [...] the greater the perseverance and the higher the likelihood that the chosen activity will be performed successfully*” (Bandura 1997: 43). Troen på egne evner er en sterk kraft som ”*affect almost everything they do: how they think, motivate themselves, feel, and behave*” (Bandura 1997: 19). Når det gjelder politiske mestringsforventninger spesielt, fremhever Bandura: ”*Those who doubt they can have any effect see little point in attempting to shape legislative activities*” (Bandura 1997: 482). Bandura (1997: 47) går så langt som å hevde at mestringsforventninger kan forutsi politisk deltakelse. Derfor er det sentralt å undersøke politiske mestringsforventninger i denne oppgaven.

Selv om mestringsforventninger henger sammen med motivasjon, er det ikke nødvendigvis slik at stor tiltro til egne ferdigheter alene gjør en motivert og sikrer at oppgaven blir utført. Det er også en forutsetning at man tillegger handlingen verdi og har tro på at den vil gi ønsket resultat (Bandura 1977: 193-194, Bandura 1997: 68). Dette gjør det viktig å analysere både motivasjon og mestringsforventninger i en undersøkelse om mulig fremtidig deltakelse.

I tillegg til personlige mestringsforventninger, snakker også Bandura om kollektive mestringsforventninger. Disse definerer han som ”*a group’s shared belief in its conjoint capabilities to organize and execute the courses of action required to produce given levels of attainments*” (Bandura 1997: 477). Man vil ta forventningene om gruppens mestring med i beregningen når man vurderer egne mestringsforventninger og hvilke handlinger man akter å utføre (Bandura 1997: 478).

Det er særlig fire informasjonskilder som bidrar til å skape personlige mestringsforventninger (Bandura 1997: 79). Den første, erfaringer med egen kompetanse, er den sterkeste fordi den gir autentiske erfaringer med hva som kreves for å mestre noe. Opplever man ikke å lykkes, kan dette undergrave forventningene om mestring (Bandura 1997: 80). Vikarierende erfaringer er en annen kilde til informasjon. Gjennom å se andre utføre aktiviteter, får man informasjon om hvordan oppgaver skal/kan løses, sammenligningsgrunnlag for egne prestasjoner samt tro på at man kan klar det samme selv (Bandura 1977: 197, Bandura 1997: 79, 86-87). Koblingen til modellering i praksisfellesskap

er tydelig. Virkningen av de vikarierende erfaringene er, ifølge Bandura, særlig stor hvis modellen ligner en selv på viktige områder som er relevante for oppgaveløsningen. Læring fra jevnaldrende kan derfor være veldig effektivt (Bandura 1977: 197, Bandura 1997: 98). Verbal overtalelse er en annen kilde til mestringsforventninger. Det er lettere å opprettholde troen på egen effektivitet, hvis viktige personer uttrykker tiltro til en (Bandura 1997: 101). Hvordan man selv føler seg, psykologisk og følelsesmessig, er den fjerde kilden til mestringsforventninger. Man kan øke forventningene gjennom å ”*enhance physical status, reduce stress levels and negative emotional proclivities, and correct misinterpretations of bodily states*” (Bandura 1997: 106). Alle de ovennevnte faktorene har betydning for utviklingen av mestringsforventninger. Imidlertid er dette en kompleks prosess der de forskjellige kildene tillegges ulik vekt og betydning. I tillegg er endring av forventninger om mestring en kognitiv prosess der opplevelsene omformes og integreres i en større helhet (Bandura 1997: 114-115). Det er også mulig at mestringsfølelse fra én aktivitet kan ha overføringsverdi til andre, særlig til lignende aktiviteter eller aktiviteter som læres samtidig (Bandura 1997: 51).

Praksisfellesskap, og dermed ungdomsråd, kan bidra til å endre mestringsforventningene på alle disse fire måtene. Deltakerne får prøve seg i virkelige situasjoner med reelle oppgaver og får dermed førstehåndskjennskap til egne ferdigheter. For eksempel kan ungdomsråds-medlemmene få mulighet til å prøve å ta ordet i en forsamling og argumentere for en sak. Samtidig får de mulighet til å se andre i aksjon. Praksisfellesskap handler, som tidligere beskrevet, nettopp om at nykommere får jobbe sammen med mer kompetente deltakere og dermed kan de se og lære av disse. Ungdomsrådsdeltakerne kan få informasjon fra både mer erfarne rådsmedlemmer og fra voksenpersoner som er tilknyttet rådet, for eksempel ordinære politikere. Førstnevnte er gjerne jevnaldrende, som Bandura altså selv trekker frem som særlig viktige informasjonskilder. Verbale tilbakemeldinger på det deltakerne gjør kan komme fra personer tilknyttet praksisfellesskapet. Praksisfellesskap som ungdomsråd kan også påvirke hvordan man føler seg – både individuelt og som en del av kollektivet. Hvordan man blir tatt imot og blir (eller ikke blir) en del av gruppen, kan influere hvor positivt man oppfatter kompetanseerfaringer. Kollektivet kan også utvikle ”felles” følelser. Det kan kanskje innad i et ungdomsråd oppstå en gruppeholdning om at politikk er meningsfylt og enkelt, eller en følelse av at politisk arbeid er tregt og uten resultater. Dette kan igjen påvirke hvordan enkelterfaringer tolkes. I tråd med mulighetene for overføring av

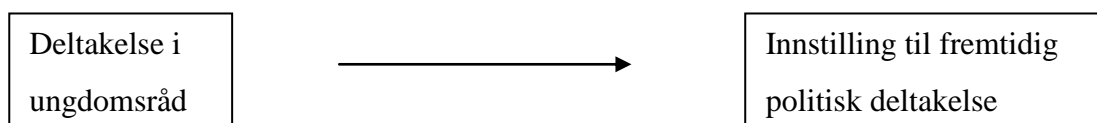
mestringsforventning er håpet at tiltro til egne ferdigheter til ungdomsrådsarbeid kan bidra til økt tro på egen politisk mestring.

Når det gjelder den politiske effektiviteten spesielt, hevder Bandura (1997: 491) at utviklingen av denne begynner allerede fra barndommen av – lenge før barna selv har mulighet til å delta. Egne forsøk på å influere voksne omkring dem kan påvirke deres opplevde politiske effektivitet. Dette blir et eksempel på overføring av mestringsforventninger. Ungdomsråd kan også bidra slik ved at rådsmedlemmene får egne erfaringer med påvirkningsmuligheter. Mye av arbeidet i rådet handler om å forholde seg til ordinære politikere og prøve å innvirke på deres virksomhet. Og et av målene med ungdomsrådene er at økte mestringsforventninger der skal kunne overføres til økte mestringsforventninger innen det ordinære politiske området. Dette kan derfor munne ut i følgende to hypoteser: H_0 : *Medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen ikke har endret eller redusert deres politiske mestringsforventninger.* H_1 : *Medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen har økt deres politiske mestringsforventning.*

2.4 Avslutning

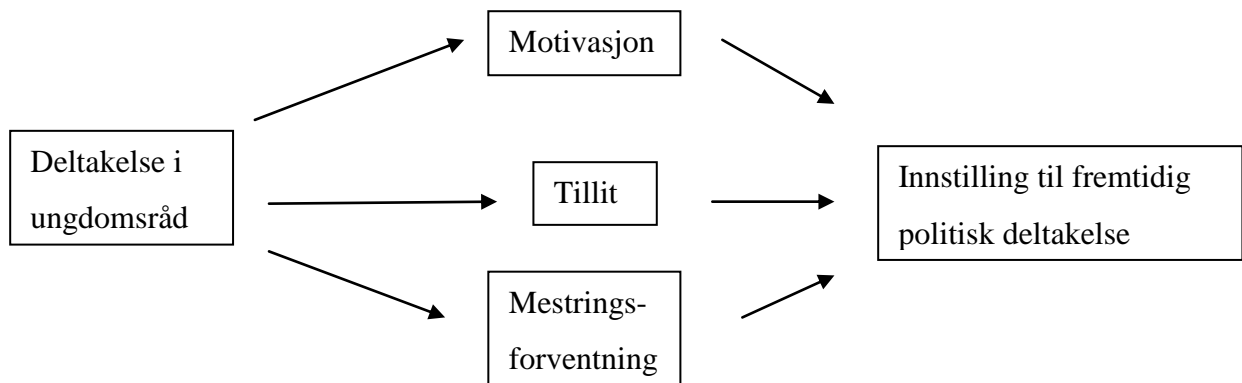
Teoridelen har så langt fokusert på hvordan ungdomsråd kan bidra til læring gjennom å være praksisfellesskap med muligheter for legitim perifer deltakelse. Innstilling til fremtidig deltakelse sees på som en mulig effekt av læringen i ungdomsrådet.

Figur 1: Modell over ungdomsrådet og fremtidig deltakelse

Det er tenkt at denne påvirkningen skjer gjennom endring i motivasjon, tillit og mestringsforventninger. Modellen under viser den teoretiske sammenhengen.

Figur 2: Modell over ungdomsrådets tenkte bidrag til fremtidig deltakelse, via innvirkning på motivasjon, tillit og mestringsforventninger

En slik læringsmodell har imidlertid en viktig forutsetning: Læring må kunne overføres. Overføring defineres av Mayer & Wittrock (1996: 48) som *”the effect of knowledge that was learned in a previous situation (task A) on learning or performance in a new situation (task B)”*. Det kan dreie seg om både positiv og negativ overføring, der den førstnevnte fremmer løsningen av oppgave B, mens negativ hindrer det samme. Når det er snakk om overføring i motsetning til bare læring, må oppgave B være annerledes enn oppgave A.

Det er dog ikke gitt at overføringen av læring faktisk vil finne sted (Marini & Genereux 1995: 2). Særlig innenfor en sosiokulturell tradisjon er spørsmålet om overføring problematisk. Læringen er nært knyttet til det praksisfellesskapet der den finner sted. Det å kunne, er ikke en uforanderlig egenskap ved individet, men relativt til situasjonen. Det er derfor ikke sikkert at det som læres der, kan anvendes under andre omstendigheter. Blant annet kan det være et problem at ressurser og støtte som finnes i praksisfellesskapet ikke eksisterer andre steder (Greeno et al. 1996: 24). Mulighetene for overføring vil avhenge av evnen til å se at man kan anvende tidligere kunnskap i den nye situasjonen – samt motivasjon til å benytte denne lærdommen (Marini & Genereux 1995: 3). Hvor lett det er å bruke det man har lært og dermed hvor mye overføring som skjer, vil avhenge av hvor like lærings- og anvendelsessituasjonene er (Greeno 1997: 12).

Det er derfor ikke selvsagt at det medlemmene lærer i ungdomsrådet kan overføres til en ordinær politisk situasjon, og få betydning for deltakelsen der. Det er likevel store likheter mellom det ungdommene gjør i ungdomsrådet og deler av det politiske livet, i tråd med argumentasjonen om at ungdomsrådet er en arena for legitim perifer deltakelse i det lokalpolitiske praksisfellesskapet. I tillegg gir også deltakelsen direkte erfaringer med det

politiske livet, for eksempel gjennom kontakt med politikere. Samtidig er ikke korrelasjonen mellom ungdomsrådsdeltakelsen og alle former for politisk aktivitet like tydelig. Man ser kanskje ikke umiddelbart klare paralleller mellom å være medlem i ungdomsråd og å gå i demonstrasjonstog. Det er ikke sikkert at mye overføring vil finne sted mellom disse. I tillegg er det noen særegne trekk ved ungdomsrådet. Det består hovedsakelig av jevnaldrende og har en mer beskyttet status der medlemmene innehar en slags lærlingerolle. Dette kan gi en trygghet som mangler andre steder. Likevel *kan* ungdomsrådsdeltakelsen altså influere fremtidig deltakelse innenfor det ordinære politiske området, men det kan ikke tas for gitt at dette skjer. Hvis overføring av læring ikke finner sted, er også det et viktig funn med tanke på intensjonene som ligger bak opprettelsen av slike ungdomsråd.

3. Metode

3.1 Innledning

Problemstillingene er søkt besvart med data fra en spørreundersøkelse blant medlemmer av fire ungdomsråd på Østlandet. Spørreskjemaet inneholder både flervalgsspørsmål og åpne spørsmål. Undersøkelsen er gjennomført ved at jeg besøkte ungdomsrådsmøter, og deltakerne besvarte skjemaene skriftlig mens jeg var til stede. I analysen er både kvalitative og kvantitative metoder benyttet. Kapittelet begynner med noen epistemologiske vurderinger som har vært sentrale i arbeidet med undersøkelsen. Deretter presenteres kort forskningsdesignet, utvelgelsen av respondenter og utarbeidelsen av spørreskjemaet. Etterpå redegjøres det for operasjonaliseringene av oppgavens teoretiske begreper. Kapittelet avsluttes med en beskrivelse av kvantitativ og kvalitativ analyse.

3.2 Epistemologiske vurderinger

Epistemologi omhandler ”*hvordan vi kan få kunnskap om virkeligheten*” (Johannessen, Tufte, Kristoffersen 2006: 345). Hva det er mulig å få kunnskaper om, er vesentlig. Et empiristisk syn innebærer at forskningen kan produsere objektiv vitenskapelig kunnskap, blant annet om kausalitet. Empiriske fakta er nødvendige og tilstrekkelige som grunnlag for kausale slutninger (Smith 1998: 103, 116-117, 129). Opp mot dette settes ulike former for idealisme, der verden anses å være mer kompleks og observasjonene påvirket av teorier (Smith 1998: 131).

Det optimale i undersøkelsen min hadde vært å studere forholdet mellom tiden i ungdomsrådet og deltakernes senere politiske deltakelse, med tanke på å etablere en kausal sammenheng. Men som idealistene påpeker er sammenhenger komplekse – og læring av politisk deltakelse i så måte intet unntak. Det metodologiske problemet ligger i å isolere effekten av én påvirkningskilde (Gallatin 1980: 355-356). Selv om man kontrollerer for sosialiseringsagenter som familie, skole, venner og media, er listen over andre potensielle bidragsytere tilnærmet uendelig. Som det ble pekt på i innledningen, er det urealistisk å ta alle disse med i betraktning.

Spørsmålet om endring blir ytterligere komplisert av at det spørres om *fremtidig* politisk deltakelse. For det første er det vanskelig for ungdommene å vite hvordan tilværelsen deres vil se ut fremover, og dermed hvor stor deltakelsen faktisk kommer til å bli (Mikkelsen et al. 2001: 200). For det andre er det mindre forpliktende å si noe om hva man tror man skal gjøre, enn å berette om hva som faktisk har funnet sted (Hellevik 1999: 156). Respondentene er imidlertid umyndige, som ennå ikke har mulighet til alle former for deltakelse. Det ville være utilstrekkelig bare å spørre om nåværende politisk aktivitetsnivå. Derfor må den valgte fremgangsmåten benyttes, hvilket også Civic-undersøkelsen (Mikkelsen et al. 2001) og Solhaug (2003) gjorde.

Problemet med å kontrollere for annen påvirkning og vanskelighetene med å måle faktisk deltakelse skyver fokuset over på respondentenes *opplevelse* av tiden i ungdomsrådet og av dets betydning. Fenomenologisk tankegang har et slikt utgangspunkt: ”*This means that the act of describing experience actually creates the object of analysis*” (Smith 1998: 164). Respondentenes erfaringer oppfattes både å være det interessante og å gi det riktige bildet av verden (Thagaard 1998: 34). Selv om undersøkelsen forholder seg til ungdommenes utsagn om endring og ikke faktisk endring, er håpet å belyse noen mer underliggende sammenhenger. Dett handler ikke bare om respondentenes livsverden, men om faktisk læringsutbytte. Derfor kan ikke oppgaven sies å være helt fenomenologisk. Dog erkjennes det at funnene ikke nødvendigvis representerer objektiv kunnskap.

En vesentlig grunn til fraværet av objektiv kunnskap skyldes forbindelsen mellom teori og empiri. I forrige kapittel ble det fremsatt en teoretisk modell for mulige konsekvenser av ungdomsrådsdeltakelsen (se side 35). Modellen har helt bevisst vært styrende for utformingen av spørreskjemaet og for hvilke effektvariabler som studeres. Funnene kan derfor ikke anses å være uavhengige av teorien. Denne fremgangsmåten er nødvendig i kvantitativ forskning fordi kategoriene må klargjøres på forhånd. For kvalitative data skjer dette gjerne i ettertid (Johannessen et al. 2006: 313). Likevel foreligger det en risiko for at også min analyse av de kvalitative dataene om læringsfaktorer ved ungdomsrådene blir teoriimpregnerte. Lave og Wengers teori om legitim perifer deltakelse i praksisfellesskap fremsetter en antagelse om hvordan læringen kan finne sted. Det utledes i teorikapittelet også mulige årsaker til den opplevde endringen av effektvariablene. I tråd med en idealistisk tankegang, er det naturlig å tenke seg at teorien vil innvirke på tolkningen av empirien. Selv uten et teoretisk fundament, ville det også eksistere en fare for skjevheter i tolkningen, da

forskeren alltid har en forforståelse som informasjonen siles gjennom (Johannessen et al 2006: 44).

Konklusjonene kan foruten dette også bli påvirket av valget mellom kvalitative og kvantitative studier, noe følgende sitat tydelig viser: ”*Kvalitative metoder søker å gå i dybden og vektlegger betydning, mens kvantitative metoder vektlegger utbredelse og antall*” (Thagaard 1998: 16). Mens noen ser på de to metodene som dikotomier, betrakter andre dem som komplementære i den forstand at de kan utfylle hverandre for å få gi et mulig bilde av fenomenet som studeres (Grønmo 1996: 73, 106). Begrepet metodetriangulering benyttes om slik bruk av flere metoder for datainnsamling (Johannessen et al. 2006: 352).

Kunnskapsproduksjonen blir også influert av at datainnsamlingen skjer ved hjelp av spørreskjema. Foddy (1993: 4, 10) påpeker at meninger og holdninger er ustabile, og at svarene lett blir påvirket av konteksten. I dette ligger det at slik at respondentene ikke nødvendigvis ville svart det samme om undersøkelsen hadde blitt gjennomført på et annet tidspunkt eller i en annen setting. Dessuten er det ikke sikkert at respondentene sier sannheten, husker riktig eller er klar over alle forhold som påvirker handlingene deres (Foddy 1993: 2, 100, 107). Relatert til de to metodiske tilnærmingene over, vil også åpne og lukkede spørsmål ha spesielle styrker og svakheter. Lukkede spørsmål er lettere å besvare og hjelper respondenten med å huske (Foddy 1993: 140). Samtidig er det et problem at respondentene ikke alltid finner et passende svaralternativ. Åpne spørsmål gir på sin side respondentene en sjanse til å uttrykke seg med egne ord uten å være påvirket av svaralternativer (Foddy 1993: 127). En generell anbefaling er å kombinere de to spørsmålstypene, hvilket jeg har gjort her. Og til tross for de nevnte forbeholdene, er spørreundersøkelser en anerkjent måte å samle inn informasjon på (Foddy 1993: 1, 152).

3.3 Forskningsdesign

Som redegjort for i innledningen har problemstillingens todelte målsetting konsekvenser for forskningsdesignet. For å belyse hvorvidt respondentene føler at ungdomsrådet bidrar til å gi dem lyst til å delta politisk, er det fordelaktig å studere utbredelse av endring og sammenhengen mellom variabler. For å se nærmere på hvordan rådet bidrar til denne eventuelle læringen, er det gunstig å fokusere mer på dybde enn utbredelse. Et spørreskjema med en

kombinasjon av åpne spørsmål og flervalgsspørsmål er altså en måte å gjøre dette på. De åpne spørsmålene analyseres kvalitativt og flervalgsspørsmålene kvantitativt.

Utgangspunktet for å studere hvorvidt respondentene føler at rådene endrer deres innstilling til fremtidig politisk deltakelse, er den teoretiske modellen som ble presentert i teorikapittelet (se side 35). Første del av modellen studeres ved å *spørre* respondentene i hvilken grad de føler at ungdomsrådet har bidratt til å endre motivasjonen, tilliten og mestringsforventningene deres. Andre del av modellen studeres *statistisk* for å se eventuelle sammenhenger mellom grad av opplevd endring og nivå på planlagt fremtidig deltakelse. Dette er i tråd med underproblemstillingene.

For at respondentene skal føle seg mest mulig frie til å si sin oppriktige mening, er svarene deres anonymisert. Det blir heller ikke opplyst hvilke råd som er valgt ut. I og med at spørreskjemaet inneholder spørsmål som samlet (i hvert fall teoretisk) kan identifisere respondentene, er prosjektet meldt til NSD.

Dataene er samlet inn ved at jeg besøkte møter i de forskjellige ungdomsrådene. Det ble innhentet tillatelse fra foreldrene, da respondentene er under 18 år. Ved valgte fremgangsmåte kunne spørreskjema og informasjonsskriv³ med svarslipp sendes ut med møteinnkallingen. Bortfall er ofte et problem ved spørreundersøkelser (Johannessen et al. 2006: 209). For å sikre høy deltakelse besvarte respondentene skjemaet på et møte de likevel deltok på, fremfor at de skulle returnere undersøkelsen i posten. Nå viste det seg imidlertid at mange hadde forfall på de aktuelle rådsmøtene (se under utvalg av respondenter).

3.3.1 Utvalg av respondenter

At dette er en kombinasjonsundersøkelse med både kvalitative og kvantitative data får konsekvenser for utvelgelsen av og antallet respondenter. For den kvantitative delen av undersøkelsen er det et mål med et stort og representativt utvalg, mens mange respondenter lett gjør det kvalitative datamaterialet uhåndterlig (Neuman 2000: 195, Johannessen et al. 2006: 106). For å ivareta den kvantitative delen av undersøkelsen, er det søkt å velge ut respondentene tilfeldig. Da dataene ble samlet inn ved besøk hos ungdomsrådene, var det et poeng å få tak i så mange respondenter som mulig fra hvert råd. Derfor ble klyngeutvelgning

---

³ Spørreskjema og eksempel på informasjonsskriv finnes i vedleggene 1 og 2.

valgt som metode for utvelging av enheter⁴. Det ble valgt ut ungdomsråd, der alle medlemmer utgjorde potensielle respondenter. Av hensyn til de kvalitative spørsmålene og tiden som var til rådighet, var det nødvendig å begrense antallet respondenter.

I kapittel 2.1 ble det kort referert til Rokkans konfliktlinjemodell (se side 17). Det er mulig å tenke seg at holdningene det er forsket på i denne undersøkelsen varierer tilsvarende. For å hindre at dette innvirker på resultatene, har jeg valgt å begrense meg til et geografisk område, nemlig det sentrale Østlandet. I og med at dataene skulle samles inn på rådsmøtene, var det også praktiske hensyn som tilsa at ungdomsrådene ikke burde ligge altfor langt unna Oslo.

For å kunne studere læringseffektene av ungdomsrådsdeltakelsen, var det nødvendig med respondenter som hadde en viss fartstid slik at eventuelle effekter hadde hatt mulighet til å oppstå. Ungdomsråd som *ikke* nylig hadde hatt valg, ble derfor et viktig kriterium. Hvor lang fartstid som er nødvendig for at læring skal finne sted, kan diskuteres. Dog viste det seg at de aller fleste rådene hadde valg ved skoleårets begynnelse⁵. Rådene delte seg derfor inn i to grupper – de som nettopp hadde hatt valg og de som hadde hatt valg for minimum et år siden. Utvalget måtte derfor skje fra den sistnevnte gruppen.

Det viste seg veldig vanskelig å finne råd som passet denne beskrivelsen på det tidspunktet undersøkelsen fant sted. Jeg tok utgangspunkt i alle kommunene i Akershus, Østfold og Vestfold. Ved hjelp av informasjon på nettsidene og telefoner til kommunene, klarte jeg å finne 4 råd som oppfylte kriteriene⁶. Disse rådene ble valgt. To av rådene tilhører rimelig store kommuner i nærheten av Oslo. De to andre hører hjemme i mindre landkommuner. Det er derfor oppnådd noe variasjon. Til sammen satt det 40 ungdommer i de utvalgte rådene. Det var dessverre stort forfall på de aktuelle møtene, slik at bare 28 rådsmedlemmer møtte opp. Imidlertid ønsket alle ungdommene som var til stede å delta i undersøkelsen. Den har derfor 28 respondenter.

Den ytre validiteten som ble søkt ivaretatt gjennom klyngeutvelging, begrenses av det lave antall enheter og det rimelig store frafallet fra undersøkelsen (Johannessen et al. 2006: 307). I

---

⁴ Klyngeutvelging går ut på at enhetene grupperes i klynger. Deretter velges noen klynger, og enhetene i disse studeres (Hellevik 1999: 117).

⁵ Undersøkelsen ble gjennomført i månedsskiftet august/september 2008.

⁶ Arbeidet med å finne råd ble vanskelig gjort av at det ikke eksisterer en nasjonal oversikt over ungdomsråd og dets medlemmer.

tillegg kan det forekomme skjevheter fordi de valgte rådene bare er fra østlandsområdet og hadde møte i et bestemt tidsrom (Johannessen et al. 2006: 307). Det sistnevnte kan innebære en risiko fordi de valgte rådene er særlig aktive – de fungerer i hvert fall godt nok til å ha møter. Forsøk på generaliseringer vil derfor i høyden kunne gjelde råd som har møter og som ligger på Østlandet.

Respondentene mine er mellom 13 og 17 år, med hovedvekten i aldersgruppen 14-16 år. Det er god kjønnsbalanse blant respondentene, med 15 jenter og 13 gutter. Også fordelingen mellom de fire rådene er tilfredsstillende. De bidrar henholdsvis med 9, 7, 7 og 5 respondenter til undersøkelsen.

3.3.2 Utarbeidelse av spørreskjema

Utgangspunktet for utarbeidelsen av spørreskjemaets flervalgsspørsmål var de teoretiske effektvariablene som ble presentert i teorikapittelet. Motivasjon, tillit, mestringsforventninger og politisk deltakelse er, som teoridelen indikerer, flerdimensjonale. For best mulig å være i stand til å fange opp ulike sider, har begrepene blitt operasjonalisert i flere spørsmål eller indikatorer. På den måten er begrepsvaliditeten søkt bedret (se Lund 1996: 16). For motivasjon, tillit og mestringsforventninger spørres det om grad av endring, mens det for fremtidig deltakelse spørres om nivå. En mer utførlig redegjørelse for operasjonaliseringene kommer i underkapittel 3.4. Når det gjelder hvilke forhold ved ungdomsrådene som har hatt betydning for utviklingen av motivasjon, tillit og mestringsforventninger, blir spurt direkte om dette i de åpne spørsmålene. I tillegg til disse spørsmålene inneholder skjemaet også bakgrunns- og kontrollspørsmål. På den måten er det mulig å gjøre bi- og multivariate analyser for å studere sammenhenger. Av bakgrunnsspørsmål spørres det om kjønn, alder, hvilket råd de sitter i, samt fartstid og posisjon i rådet. Kontrollspørsmålene gjelder sosialiseringene familie, venner, skole og media.

Skjemaet er organisert slik at flervalgsspørsmålene om endring av en effektvariabel kommer først, etterfulgt av det åpne spørsmålet knyttet til akkurat den effektvariabelen. Slik er respondentenes fokus allerede rettet inn mot dette begrepet, noe som kan gjøre besvaring av det åpne spørsmålet enklere. Det finnes ingen fasit på hvor mange svaralternativer flervalgsspørsmålene bør ha (Johannessen et al. 2006: 230). Variablene mine vil være på ordinalnivå,

men gjennom å velge fem svaralternativer kan variablene behandles som om de er på intervall- og forholdstallsnivå (Johannessen et al. 2006: 219). Dette er en forutsetning for å utføre de ønskede statistiske beregningene, som faktor- og regresjonsanalyse.

Det har vært utført en pilotundersøkelse tidlig i prosessen for å prøve ut spørsmålsformuleringer på ungdommer i det aktuelle segmentet (se Foddy 1993: 185). Det var særlig viktig å teste at ordvalgene var tilpasset aldersgruppa. Det ideelle hadde vært at siste versjon av spørreskjemaet også ble det, men på grunn av det stramme tidsskjemaet viste dette seg umulig. I og med at det benyttes flere indikatorer om hvert begrep, kan variabler ved behov fjernes i etterkant.

3.4 Operasjonaliseringer av teoretiske variabler

Etter at dataene var samlet inn, ble det forsøkt å inkludere indikatorene til de ulike teoretiske begrepene i en (eller noen få) indeks(er). Dette for å gjøre antallet variabler mer håndterbart (Aarø 2005: 144). Ved registreringen av dataene i SPSS ble verdier som beskriver samme holdning gitt identisk tall, hvilket vil si at ”helt enig” på en variabel som uttrykker økt motivasjon får samme verdi som ”helt uenig” på en variabel om redusert motivasjon.

Til å danne indekser benyttes prinsippal faktoranalyse på indikatorene til de forskjellige begrepene. En faktoranalyse gir ikke fasitsvar på hvilke indikatorer som utgjør et begrep, men er et hjelpemiddel for å danne indekser (Skog 2004: 96). For det første kan faktoranalysen si noe om hvor mange indekser som er (statistisk) naturlig å lage (Aarø 2005: 148). For det andre gir den informasjon om hvor mye de enkelte indikatorene lader på faktorene. Ved lave faktorladninger kan det være aktuelt å utelate indikatorer (Hellevik 1999: 310). Den endelige avgjørelsen om hva som skal utgjøre indeksene må avgjøres ved å se på både det substansielle og det statistiske (Skog 2004: 96). Jeg begynner med en utforskende faktoranalyse, som gjerne brukes når antallet indekser er ukjent. Bekreftende faktoranalyse anvendes også for å teste antakelser om et visst antall underliggende dimensjoner (Aarø 2005: 148). Generelt har det vært et problem at det er så lite variasjon i svarene. Dette gjør det vanskelig å oppnå høy korrelasjon i faktoranalysen.

I det følgende utledes operasjonaliseringer av oppgavens kjernebegreper: Motivasjon, tillit, mestringsforventninger og deltakelse. Det blir redegjort både for hvordan de teoretiske

begrepene operasjonaliseres i indikatorer i spørreskjemaet og for prosessen med å danne indekser.

3.4.1 Motivasjon

I operasjonaliseringen benyttes det spørsmål om både indre og ytre motivasjon, slik at begrepets flerdimensjonale karakter blir ivaretatt. Interesse ble i teorikapittelet presentert som én mulig forståelse av indre motivasjon. Den gjenfinnes i spørreskjemaet i en eksplisitt formulering om økt interesse (indikator 3a)⁷, samt indirekte i en påstand om politikk som meningsløs og kjedelig (indikator 3b). Det samme belyses også i en påstand som vedrører mer lesing om politikk og samfunnsliv (indikator 3f). Den sistnevnte sees på som et uttrykk for politisk interesse og blir blant annet benyttet av Solhaug (2003: 295, 494) som motivasjonsmål. Kjedelig og meningsløs betraktes som motpoler til interesse og er tatt med for å balansere utsagnene i positiv og negativ retning. Et annet syn på indre motivasjon er at man blir indre motivert når en oppgave er passe utfordrende. I tråd med dette inneholder spørreskjemaet et utsagn om at politikk er vanskelig å forstå (indikator 3d).

For å måle ytre motivasjon er det tatt med en påstand om politikkens viktighet (indikator 3c) samt én om muligheten for å oppnå resultater (indikator 3e). Det ble i teoridelen hevdet at ønskverdige konsekvenser kan fungere som et ytre insentiv til å foreta en handling – derav sistnevnte indikator. ”Viktig” brukes ofte for å måle motivasjon, blant annet av Solhaug (2003: 295, 494). Deci og Ryan hevder at riktig påvirkning kan bidra til internalisering av ytre krav, slik at man selv etter hvert opplever normen som viktig.

Operasjonaliseringen her skiller seg fra de senere operasjonaliseringene av tillit og mestringsforventning ved at respondentene skal ta stilling til utsagn som går i retning av enten mer eller mindre motivasjon. Svaralternativene uttrykker derfor grad av enighet i påstandene, fra ”i svært liten grad” til ”i svært stor grad”. Respondenter har en tendens til å si seg enig (Foddy 1993: 167). Derfor er det viktig å ha utsagn som uttrykker mer motivasjon, så vel som utsagn som uttrykker mindre. For å måle rådernes eventuelle bidrag til motivasjonsendring, inneholder påstandene uttrykk som ”etter å ha vært med i ungdomsrådet...” og ”ungdomsrådet har gjort at...”.

---

⁷ Indikator XX henviser til spørsmålsnummer i spørreskjemaet. Fullstendig spørsmålsformulering kan leses i spørreskjemaet som er vedlagt (vedlegg 1).

En utforskende (eksplorerende) faktoranalyse av de seks motivasjonsindikatorne gir tre faktorer, med en kumulativ forklart varians på nesten 59 %. Ut fra faktorladningene å dømme tilhører indikator 3a, 3c, 3e og 3f samme faktor, mens indikator 3b utgjør en annen og indikator 3d en tredje (se vedlegg 3). En bekreftende faktoranalyse med én faktor gir forklart varians på 37 %, hvilket er betydelig lavere. Indikator 3d har lav faktorladning og bidrar lite til denne faktoren. I tillegg er kanskje indikatoren et mer kognitivt spørsmål, i og med at det går på politikkenes vanskelighetsgrad. Det er derfor greit å utelate denne indikatoren fra indeksen.

Det samme kunne kanskje også være aktuelt for indikator 3b. Faktorladningen er ikke høy, selv om den er betydelig høyere enn for indikator 3d. Indikator 3b spør om respondentene oppfatter politikk som meningsløst og kjedelig. Dette var, som tidligere nevnt, sett på som en motpol til interesse og ansees derfor som substansielt viktig for det teoretiske begrepet. Denne indikatoren er tatt med som følge av de ovennevnte statistiske og substansielle argumentene. Den forklarte variansen, ved en bekreftende én-faktoranalyse der indikator 3d ikke inngår, er nærmere 45 % (se vedlegg 3). Dette er rimelig tilfredsstillende. Det er derfor dannet én motivasjonsindeks med disse indikatorene.

3.4.2 Motivasjon fra andre sosialiseringsagenter

Operasjonalisering av betydningen fra andre sosialiseringsagenter tar utgangspunkt i Strømsnes (2003: 42-43), som måler påvirkning hjemmefra med grad av politisk diskusjon i hjemmet. Hun antar at en slik form for politisk læring vil fremme politisk deltakelse. Samtidig benytter Civic-undersøkelsen samme terminologi som indikator på politisk interesse (Mikkelsen et al. 2001: 183). Derfor er diskusjon brukt her som et mål på andre motivasjonsagenter. Dog er det valgt å bytte diskusjon med samtale, da enkelte respondenter kanskje ikke vil oppfatte en samtale der alle er mer eller mindre enige som en diskusjon. Vestel, Ødegård & Øia (2003: vedlegg) bruker også dette. I tillegg er det brukt ”politikk og samfunnsspørsmål” i stedet for bare ”politikk”, i tråd med Solhaug (2003: 494). Påvirkningen fra media måles med hvor mye man følger med i media. Det er brukt identiske svaralternativer som for de andre motivasjonsvariablene.⁸

---

⁸ Fullstendig spørsmålsformulering kan leses i spørreskjemaet som er vedlagt (vedlegg 1).

3.4.3 Tillit

I tråd med Eastons og Norris' teoretiske inndelinger er det valgt å operasjonalisere tillitsbegrepet i tre komponenter med fokus på endret tillit til systemet, institusjonene og aktørene. De to siste tilsvarer Norris' regimeinstitusjoner og politiske aktører. Den første, derimot, kan sees på som en sammenslåing av regimeprinsipper og regimeprestasjoner. Det kan være vanskelig for respondentene å skille mellom to såpass abstrakte begreper. Det er også valgt å navngi institusjonene, fordi forskning viser at mange i ungdomsskolealder har problemer med å anvende abstrakte begreper (Imsen 1998: 100). Storting, regjering og kommunestyre er benyttet for å konkretisere institusjoner. Dette er naturligvis bare et utvalg, men de er både kjente og viktige.

Det skilles mellom lokalt og nasjonalt nivå. Vestel et al. (2003: 149) skriver at ungdomsrådsdeltakere potensielt bare blir trukket mot det lokale og ikke "den store politikken". Med dette antydes en mulighet for at ungdomsrådet kan påvirke medlemmenes holdninger til lokalt og nasjonalt nivå forskjellig. I tillegg kan det være interessant å se hvordan respondentene opplever at tilliten til ungdomsrådet har endret seg gjennom deltakelsen. Det blir dermed 7 spørsmål som måler endring i tillit⁹.

Som det fremkom i teoridelen (se side 29), finnes det flere innfallsvinkler til og definisjoner av tillit. Det er derfor naturlig å tenke seg at også ungdommene i denne undersøkelsen vil legge noe ulikt innhold i begrepet. Det er imidlertid valgt å benytte termen i spørsmålsformuleringene, da den i hvert fall er kjent. Svaralternativene går fra "mindre tillit" via "ingen endring" til "mer tillit".

Ved en utforskende faktoranalyse for å finne underliggende dimensjoner blant indikatorene, foreslår SPSS å benytte to faktorer. Dette gir en kumulativ forklart varians på nesten 65 %, som er bra (se vedlegg 3). Ved en bekreftende én-faktoranalyse blir den forklarte variansen nesten halvert (33 %). Det er derfor naturlig å dele tillitsbegrepet inn i to indekser. De to første indikatorene har høy faktorladning på faktor II og veldig lav på I. Disse vil dermed høre til den andre indeksen. Tilsvarende har indikatorene 7d, 7e og 7f høye ladninger på

---

⁹ Indikator 7a omhandler lokalpolitikere, indikator 7b kommunestyret, indikator 7c det lokale politiske systemet, indikator 7d politikere på stortinget, indikator 7e storting og regjering, indikator 7f det norske politiske systemet og indikator 7g ungdomsrådet. Fullstendige spørsmålsformuleringer kan leses i spørreskjemaet som er vedlagt (vedlegg 1).

faktor I, men mindre (og negative) på faktor II. Disse vil være del av faktor I. Det er mindre selvsagt hvor indikator 7c og 7g hører hjemme.

Når det gjelder den siste indikatoren (opplevd endring av tilliten til ungdomsrådet), lader denne på begge faktorene i omtrent like stor grad. Denne skiller seg i så måte ut.

Ungdomsrådet er heller ikke en naturlig del av det politiske systemet. Indikatoren behandles derfor som en singelvariabel.

Indikator 7c, om endret tillit til det lokale politiske systemet, lader delvis på begge faktorene, dog betydelig høyere på faktor I. Statistisk er det da nærliggende å plassere indikatoren inn under denne. Substansielt er det samtidig mest naturlig å behandle den sammen med spørsmålene 7a og 7b, da disse omhandler lokale forhold. Indikatorene 7d, 7e og 7f behandler nasjonale. På den andre siden angår spørsmål 7a og 7b lokalpolitikere og kommunestyret – de to mest spesifikke delene av det lokale nivået. Spørsmål 7c omhandler det lokalpolitiske systemet, som er mer diffust. Muligens oppleves også de nasjonale politikerne og institusjonene som mer fjerne og diffuse enn de lokale, særlig for en ungdom i et kommunalt ungdomsråd. Det er derfor heller ikke substansielt unaturlig å behandle indikatoren sammen med de nasjonale. Norris og Easton påpeker også at man kan ha forskjellig tillit til de ulike dimensjonene innenfor et politisk nivå. Indikator 7c blir derfor plassert under faktor I.

Endret tillit blir dermed behandlet tredelt. En indeks, heretter omtalt som *spesifikk tillit*, inneholder spørsmål om lokalpolitikere og kommunestyret. En annen indeks, som betegnes *diffus tillit*, har variabler om de lokale og nasjonale systemene, nasjonale politikere samt storting og regjering. I tillegg er det et enkeltspørsmål om *tilliten til ungdomsrådet*.

3.4.4 Mestringsforventninger

Bandura anbefaler at det benyttes spørsmål om mestringsforventning innenfor et aktivitetsområde, fremfor globale mål og spørsmål om helt spesielle handlinger under særegne forhold (Bandura 1997: 49-50). Spørsmålene i denne undersøkelsen er derfor plassert på dette nivået. Operasjonaliseringen må skille tydelig mellom tro på at man kan klare noe og intensjon om å gjøre det. ”Vil” uttrykker det sistnevnte, mens verbet ”kan” måler mestringsforventning (Bandura 1997: 43). Samtidig må undersøkelsen også måle tro på *personlige* evner. Det er av den grunn valgt å bruke verbet ”kan” samt utheve pronomenet ”du”.

Spørsmålsformuleringene tar utgangspunkt i politiske mestringsforventninger som troen på at man kan produsere politiske resultater. Det spørres blant annet om endret tro på egen innflytelse på politiske vedtak lokalt (indikator 9f) og nasjonalt (indikator 9h). Dermed skilles det også her mellom ulike nivåer. Bandura påpeker selv at mestringsforventninger kan variere med dette. I tillegg er det tatt med en påstand om egne påvirkningsmuligheter i ungdomsrådet (indikator 9a). Både representative og deltakende aktiviteter ivaretas – også dette i tråd med Banduras egen poengtering. Det er søkt å velge ut viktige aktiviteter innenfor begge leire. Lede demonstrasjon (indikator 9d), arrangere politisk møte (indikator 9g), skrive avisinnlegg (indikator 9e), stemme (indikator 9b) og påvirke politikere (indikator 9c) er tiltakene det er valgt å fokusere på. Til sammen blir det 8 spørsmål, som er ment å dekke dimensjonen om mestringsforventning. Svaralternativene benytter samme mønster som for tillit¹⁰.

En utforskende faktoranalyse av de 8 indikatorene om mestringsforventning, gir 3 faktorer med en kumulativ forklart varians på 48 %. Faktormatrisen (se vedlegg 3) viser at 6 av indikatorene statistisk danner én indeks (faktor I). De to resterende spørsmålene (indikator 9d og 9e) utgjør en annen (faktor II). Det er ingen av indikatorene som lader sterkest på den tredje faktoren. De to indikatorene som danner faktor II, er mer deltakende aktiviteter. De andre aktivitetene tilhører den representative kanalen og angår vedtak lokalt, nasjonalt og i ungdomsrådet. Det kunne kanskje vært en mulighet å droppe de to deltakende indikatorene. Her i oppgaven regnes imidlertid både representative og deltakende aktiviteter som politisk deltakelse, noe som gjør det viktig å analysere begge. Det er derfor valgt to indekser: Én faktor som inneholder 6 indikatorer tett knyttet til den *representative* kanalen, samt til ungdomsrådet, og én faktor med nærmere tilknytning til den *deltakende*.

3.4.5 Deltakelse

Det ble i teorikapittelet poengtert at det anvendes en vid deltakelsesdefinisjon¹¹. I operasjonaliseringen er det viktig å ha med både representative og deltakende tiltak. Utvalget av aktiviteter er basert på sammenligning av tidligere undersøkelser av fenomenet (Solhaug 2003: 495, Mikkelsen & Fjeldstad 2003: 42,44, Strømsnes 2003: 96, 118, 120). Det er valgt

¹⁰ Fullstendig spørsmålsformulering kan leses i spørreskjemaet som er vedlagt (vedlegg 1).

¹¹ Definisjonen lød som følger: ”Deltakelse i aktiviteter som har til formål eller resultat å øve innflytelse på de politiske myndigheters beslutninger”.

følgende representative aktiviteter: Stemme ved kommune- (indikator 5a) og stortingsvalg (indikator 5b), stå på liste til valg (indikator 5c), melde seg inn i (ungdoms)parti (indikator 5d) og kontakte politikere (indikator 5e). Blant mulige deltakende aktiviteter er det valgt: Deltakelse i demonstrasjoner (indikator 5f) og ulovlige aksjoner (indikator 5h), underskriving på underskriftskampanje (indikator 5g) samt skriving av debattinnlegg (indikator 5h). Disse variablene går igjen i de ovennevnte undersøkelsene. Når det gjelder svaralternativer, er det tatt utgangspunkt i Solhaugs (2003: 495) inndeling på samme type spørsmål.

Kontakt med politikere er inkludert av to årsaker. Heidar & Saglie (2002: 265) beskriver dette som en litt mer skjult påvirkningsmulighet. I tillegg kan det være at respondentene gjennom rådsarbeidet knytter kontakter som de senere kan benytte til å øve innflytelse. Organisasjonsdeltakelse er derimot ikke tatt med. Verba et.al (1995: 40-41) påpeker at deltakelse i enkelte organisasjoner ligger i grenseland for det som kan kalles politikkområdet. Samtidig er det mye som ikke kan betraktes som politisk aktivitet, for eksempel medlemskap i en hobbyklubb. I tillegg finnes det mange ulike former for medlemskap. Skulle det vært skilt mellom alt dette i spørreskjemaet, ville det blitt ganske komplisert.

En utforskende faktoranalyse av de 9 deltakelsesindikatorne var resultatløs. Det ble derfor utført en bekreftende faktoranalyse med én faktor. Denne ga en forklart varians på nesten 37 %, som ikke er spesielt høyt. Det er særlig indikator 5h om deltakelse i ulovlige aksjoner som har lav faktorladning. Tillater man en faktor til, gir dette en kumulativ forklart varians på 53 %, som er betydelig bedre. Med utgangspunkt i faktorladningene vil alle indikatorene så nær som indikator 5h passe inn i faktor I (se vedlegg 3). Denne indikatoren angår ulovlige aksjoner, som på mange måter er en særegen form for deltakelse. Samtidig dekker de andre indikatorene viktige aspekter ved deltakelse, og det er derfor ikke spesielt problematisk å utelate indikator 5h fra deltakelsesindeksen. Av den grunn forsøkes det en faktoranalyse uten denne.

En utforskende faktoranalyse gir to faktorer og en kumulativ forklart varians på 56 %. Med unntak av de to første indikatorene, som lader omtrent like mye på begge faktorene, vil alle de andre indikatorene tilhøre faktor I (se vedlegg 3). Hvor de to første indikatorene skal plasseres, er derimot mindre selvsagt. Men da det ikke er noe mål med flere faktorer, er det

hensiktsmessig å plassere dem inn i faktor I, slik at det bare blir én faktor. Det dannes dermed en deltakelsesindeks med alle indikatorene så nær som 5h.

3.5 Om kvantitativ og kvalitativ analyse

3.5.1 Kvantitativ analyse

For å analysere de kvantitative dataene, benyttes først *univariat* deskriptiv statistikk. Det sees på middelerdi og spredning – både for de ulike enkeltvariablene og for indeksene.

Gjennomsnitt og til dels median brukes som mål på middelerdi, mens standardavvik og til dels variasjonsbredde benyttes som spredningsmål. Det blir også presentert diagrammer for indeksene. *Bivariat* sammenlignes indeksgjennomsnitt for ulike bakgrunnsvariabler, og det utføres korrelasjonsanalyser mellom fremtidig deltakelse og de andre effektvariablene, samt bakgrunns- og kontrollvariabler. Til korrelasjonsanalysene benyttes Pearsons r .

Ved hjelp av en multippel regresjonsanalyse studeres *multivariate* sammenhenger. Slik er det mulig å kontrollere for virkningen de uavhengige variablene har på hverandre (Johannessen et al. 2006: 265-267). Planlagt fremtidig deltakelse benyttes som avhengig variabel. I regresjonsanalysen anvendes seleksjonsmetoden ”enter”, som tilsier at variablene blir behandlet simultant. Dette fordi det på forhånd ikke foreligger indikasjoner på at en av variablene er viktigere enn de andre. Et annet argument for å benytte den simultane metoden, er at det er få enheter i analysen (Brace, Kemp & Snelgar 2006: 233, 236).

Det lave antallet respondenter gjør at estimatene i regresjonsanalysen blir noe ustabile, og at funnene må tolkes med forsiktighet. At N er liten, gjør også at regresjonsanalysen må deles noe opp. Det kunne vært ønskelig å lage en multippel regresjonsanalyse der alle effekt-, bakgrunns- og kontrollvariablene ble tatt med i en og samme analyse. Det ville gitt svært mange variabler og svært få enheter i hver kategori. Det er derfor valgt å dele opp analysen. Først studeres virkningen av de andre effektvariablene, motivasjon, tillit og mestringsforventninger. Deretter sees det på bakgrunnsvariablene og videre kontrollvariablene. Til slutt vil det bli utført en regresjonsanalyse med de viktigste variablene fra de tre foregående analysene. En diskusjon om den indre validiteten og hvorvidt funnene uttrykker en reell kausal sammenheng, blir utført i kapittel 5 (se Lund 1996: 16).

For å teste den statistiske validiteten foretas signifikanstester av resultatene (se Lund 1996: 16). Lavt N gjør det vanskelig å oppnå nok sikkerhet til å få signifikante resultater (Skog 2004: 228). Signifikanstester utføres likevel for å kunne si noe om funnenes robusthet og kanskje gi en indikasjon på om det er sannsynlig at funnene vil kunne gjelde utenfor utvalget.

3.5.2 Kvalitativ analyse

Undersøkelsen har som nevnt fenomenologiske trekk – og dataene fra de åpne spørsmålene bør analyseres deretter. En vanlig fremgangsmåte da er å gi dataene koder, for deretter å kategorisere disse for å finne meningsfulle mønstre (Johannessen et al. 2006: 162-163). En fordel med svar på de konkrete spørsmålene fremfor en samtale eller tekst, er at en del av organiseringsarbeidet allerede er utført. Da jeg studerer de ulike effektvariablene hver for seg, er temasentrerte analyser utført. Dette innebærer sammenligning av ulike respondenters uttalelser om samme fenomen (Thagaard 1998: 149-150). Svarene er skrevet inn i et analyseskjema¹² og deretter gitt koder som gjør det mulig å plassere disse inn i kategorier. Kategoriene kan enten komme fra teorien eller ta utgangspunkt i materialet (Johannessen et al. 2006: 164). I analysen min er det valgt en kombinasjon. Noen av svarene passet godt inn i det teoretiske rammeverket og kategoriene ble dermed hentet derfra. Andre svar gjorde ikke det, hvilket gjorde det nødvendig med mer empiriske kategorier. I og med at sammenligning har betydning også for de kvalitative dataene, er det viktig å komme frem til et ikke altfor stort antall kategorier (Thagaard 1998: 150). I tillegg til å studere svarene på spørsmålene hver for seg, var det et poeng å se på forhold ved ungdomsrådet generelt. Derfor ble også hele materialet behandlet samlet for å se mønstre ved læringen i ungdomsrådet.

3.6 Oppsummering

I metodekapittelet er det redegjort for sentrale epistemologiske vurderinger knyttet til undersøkelsen i denne oppgaven. Et viktig poeng er at det ikke lar seg gjøre å studere hvorvidt det foreligger en kausal sammenheng mellom medlemskap i ungdomsråd og nivå på fremtidig politisk deltakelse. Derfor undersøkes det i hvilken grad deltakerne føler at rådsarbeidet har en slik innvirkning. Dessuten har teori betydning for måten empirien velges ut. Vesentlige momenter knyttet til forskningsdesignet er utvelgelse av enheter og

---

¹² Eksempel på et slikt skjema finnes som vedlegg 4.

utarbeidelse av spørreskjema. Undersøkelsens 28 respondenter kommer fra 4 ungdomsråd som er valgt ut ved hjelp av klyngeutvelging. Da spørreskjemaet skulle utarbeides, måtte oppgavens teoretiske begreper operasjonaliseres i flere indikatorer. Disse indikatorene utgjør spørreskjemaets flervalgsspørsmål. Spørreskjemaet inneholder også åpne spørsmål. Etter at datainnsamlingen var gjennomført, ble det dannet indekser av indikatorene. Analysen av de kvantitative dataene fra flervalgsspørsmålene består både av deskriptiv statistikk og bi- og multivariate analyser av sammenhenger. De kvalitative dataene fra de åpne spørsmålene analyseres innenfor en fenomenologisk tradisjon.

4. Analyse

4.1 Innledning

Svarene fra medlemmene i de fire ungdomsrådene brukes til empirisk å belyse forholdet mellom ungdomsrådsdeltakelsen og fremtidig politisk deltakelse. Ut fra modellen som er presentert avslutningsvis i teorikapittelet (figur 2), er det tenkt at ungdomsrådet i positiv eller negativ grad kan påvirke ungdommenes motivasjon, tillit og mestringsforventninger. Det ble også argumentert for at disse effektvariablene kan innvirke på innstillingen til å delta politisk.

Underkapitlene 4.2, 4.3 og 4.4 handler om første del av modellen, altså i hvilken grad deltakerne opplever at ungdomsrådet har hatt positiv eller negativ innvirkning på effektvariablene. I tillegg studeres hvilke aspekter ved rådene som har hatt betydning. Disse underkapitlene begynner med presentasjon og tolkning av kvantitative data knyttet til endring av effektvariablene. Deretter behandles de kvalitative dataene vedrørende forhold som har bidratt til endring av den aktuelle effektvariabelen. Funnene blir kommentert med utgangspunkt i teori om disse begrepene. På dette tidspunktet i analysen vil imidlertid resultatene i mindre grad sees i lys av læringsteorien. Underkapittel 4.5 tar for seg andre del av modellen. Her blir det sett på hvorvidt det er sammenheng mellom de opplevde endringene i effektvariablene og planene om fremtidig deltakelse. Også her innledes det med presentasjon og tolkning av kvantitative data – nå om fremtidig deltakelse. Videre sees det på bi- og multivariate sammenhenger mellom fremtidig deltakelse og ulike uavhengige variabler. En samlet diskusjon rundt disse funnene foretas i kapittel 5. Avslutningsvis, i underkapittel 4.6, vil de kvalitative dataene samlet bli tolket i lys av teorien om legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet. Det er valgt å utføre denne analysen samlet for alle dataene for å unngå gjentakelser og for å kunne se sammenhenger.

4.2 Motivasjon

4.2.1 Presentasjon og tolkning av kvantitative funn

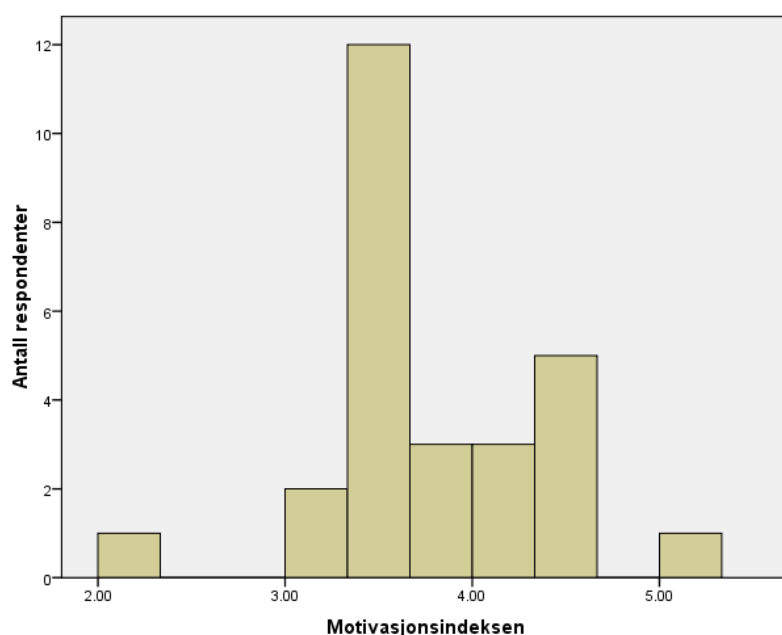
Presentasjonen av funn knyttet til respondentenes opplevde endring av motivasjon innledes med noen korte kommentarer knyttet til enkeltindikatorerne. Jeg minner om at de negative variablene ble snudd ved registreringen av dataene, slik at høy verdi (over 3) også for disse tilsvarer økt motivasjon (se side 44).

Som tabell 1, viser har alle motivasjonsvariablene gjennomsnitt over middelverdien (3), noe som indikerer en *positiv* utvikling i respondentenes motivasjon. Gjennomsnittene varierer

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksen for motivasjon

Nr	Variabel	Gj.snitt	Median	Std.avvik	Min	Max	N
3a	Mer interessert i politikk	3,4	3,0	0,79	2,0	5,0	28
3b	Politikk er meningsløst og kjedelig	4,6	5,0	0,68	2,0	5,0	28
3c	Viktig å være politisk aktiv	3,9	4,0	0,71	3,0	5,0	28
3d	Politikk vanskelig å forstå	4,3	4,0	0,72	3,0	5,0	28
3e	Mulig å oppnå resultater	3,7	4,0	0,81	1,0	5,0	28
3f	Lese mer om politikk	3,3	3,0	1,10	1,0	5,0	27
	Motivasjonsindeksen	3,8	3,6	0,60	2,2	5,0	27

Figur 3: Histogram over respondentenes fordeling på motivasjonsindeksen

betydelig, selv om det ikke er noen systematisk forskjell mellom indikatorer som beskriver indre og indikatorer som beskriver ytre motivasjon¹³. Høyest gjennomsnitt (4,6) har variabel 3b: ”Ungdomsrådet har gjort at jeg synes politikk er meningsløst og kjedelig”. Gjennomsnittet

¹³ Som beskrevet under operasjonaliseringene (se side 40) angår indikatorene 3a, 3b, 3d og 3f indre motivasjon og indikatorene 3c og 3e ytre.

ligger nærmest svaralternativet ”i svært liten grad”, hvilket innebærer at respondentene i snitt sier seg svært uenig i utsagnet. Lavest gjennomsnitt (3,3) har påstanden om at respondentene leser oftere om politikk og samfunnsliv etter å ha vært med i ungdomsrådet. Resultatet heller mot svaralternativet ”i noen grad”, hvilket er en middelkategori som tyder på liten endring. Utsagnet er det eneste som krever forandring av faktisk atferd og kan derfor sies å uttrykke stor motivasjonsendring. Dette kan muligens forklare det lave gjennomsnittet. Den tydelige som kommer til uttrykk i indikator 3b kan komme av at den uttrykker en særdeles negativ holdning til politikk. Sannsynligheten for at ungdomsrådsmedlemmer hadde en så sterk aversjon mot politikk før de sa ja til rådsdeltakelse, er vel liten. Rådsarbeidet måtte nok derfor ha vært en meget skuffende erfaring hvis det skulle gitt respondentene en slik oppfatning av politikk.

Når det gjelder motivasjonsindeksen som ble dannet i metodekapittelet, ligger alle respondentene – med to unntak – mellom 3 og 4,6. Den lille spredningen kommer til uttrykk i lavt standardavvik (0,6) (se figur 3 og tabell 1). Gjennomsnittet (3,8) ligger mellom svaralternativene ”i noen grad” og ”i stor grad”, men nærmest ”i stor grad”. De fleste av ungdomsrådsmedlemmene i undersøkelsen føler altså at deltakelsen har bidratt til gjøre dem noe mer motiverte, hvilket tyder på at ungdomsråd kan ha betydning for motivasjonen. Denne muligheten ble skissert i teorikapittelet. Også Grimnes (2007: 50) finner økning i rådsmedlemmenes politiske interesse.

Det er sammenlignet gjennomsnitt for kjønn, ungdomsråd og alder – samt fartstid og posisjon i rådet (se tabell 2). For å unngå at gruppene blir for små, er variablene dikotomisert. 15 år og yngre tilhører den ene alderskategorien, mens de over plasseres i den andre. For fartstid i rådet går skillet ved ett år. På den måten blir variablenes verdikategorier omtrent like store. For posisjon i rådet har det kun vært mulig å skille ut ledere og nestledere, hvilket gir en verdi med bare 4 enheter.

Tabell 2: Motivasjonsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler

Variabel	Verdi	Motivasjon		
		Gj.snitt	Diff.	Sig.
Kjønn	<i>Jente</i>	3,7	0,2	0,490
	<i>Gutt</i>	3,9		
Ungdomsråd	<i>Råd 1</i>	4,0	0,4*	0,073
	<i>Råd 2</i>	3,7		
	<i>Råd 3</i>	3,6		
	<i>Råd 4</i>	4,0		
Alder	<i>15 år el. yngre</i>	3,7	0,2	0,490
	<i>Over 15 år</i>	3,9		
Fartstid i rådet	<i>1 år</i>	3,8	0	0,747
	<i>Over 1 år</i>	3,8		
Posisjon i rådet	<i>Medlem</i>	3,7	0,6	0,165
	<i>Lederverv</i>	4,3		

*Differanse mellom høyeste og laveste gjennomsnitt

Som tabell 2 viser, er forskjellene størst mellom ulike *ungdomsråd* (0,4) og for ulike *posisjoner* i rådet (0,6). Respondenter med lederverv oppgir betydelig større endring i motivasjonen, enn det vanlige medlemmer gjør. Det er videre ingen forskjeller med hensyn til *fartstid i rådet*. For *kjønn* og *alder* er det små ulikheter (0,2), og det er

guttene og de eldste som har de (marginalt) høyeste gjennomsnittene. Bare forskjellen mellom ungdomsrådene er signifikant på et 10 % -nivå, noe som kan skyldes det lave antallet N. At opplevd endring av motivasjon varierer med råd, kan komme av at det er spesielle trekk ved rådet som har betydning, ikke bare rådsdeltakelse i seg selv. Kanskje opplever respondenter i enkelte råd noe særegent motiverende. Tilsvarende kan også være tilfellet for de som innehar lederverv. Hva slike motiverende hendelser kan være, kan kanskje de kvalitative dataene belyse.

4.2.2 Presentasjon og tolkning av kvalitative funn

For å få ytterligere innsikt i ungdomsrådenes betydning for motivasjon, ble respondentene bedt om å besvare følgende spørsmål: ”Hvilke forhold ved ungdomsrådet har bidratt til å gjøre deg mer/mindre motivert til å delta i aktivitetene over?”. ”Aktivitetene over” henspeiler på ulike former for politisk deltakelse. 16 respondenter (57 %) besvarte spørsmålet. To av disse har gitt ikke-relevante svar som ”Jeg er usikker”.

Blant de som besvarte spørsmålet, er det særlig fire forhold som går igjen. For det første er det mange respondenter som mener at personer tilknyttet rådet har hatt betydning for egen motivasjon. ”Medlemmene, rådgiver og andre politikere som har hatt m/ rådet å gjøre”, lyder ett av svarene. To andre svar belyser også denne forbindelsen: ”Det at jeg har snakket med politisk engasjerte ungdommer” og ”[d]et at jeg har fått lov til å møte politikkerne”. Respondentene utdyper i liten grad hvordan disse personene har hatt innflytelse på motivasjonen. Men det å møte, diskutere og spille på lag med andre personer som er opptatt

av det samme som en selv, kan nok i seg selv virke motiverende. Bare det å høre på en som er veldig engasjert innenfor et fagfelt, kan skape interesse. Kontakten med politikere kan også bidra til å danne et politisk nettverk, som respondentene kan bruke senere. Det kan virke motiverende fordi ungdommene kan se mulighetene et slikt nettverk åpner. Vektleggingen av personer tilknyttet rådet er også i tråd med Deci og Ryans tanker, når de hevder at interesserte og engasjerte betydningsfulle andre er en av forutsetningene for internalisering og integrering av ytre regulering. De andre personene i fellesskapet er også viktige i Lave og Wengers teori om legitim perifer deltakelse. Dette omtales mer utførlig i underkapittel 4.6.

For det andre er det flere respondenter som opplever at kunnskap de har tilegnet seg gjennom deltakelsen har virket motiverende. *”Forståelse i systemet”* svarer én av dem. En annen utdyper også hvordan hun har fått tak i informasjonen: *”Kunnskapen jeg har fått i fra opplæringskonferanser e.l.”*. Muligens medvirker større kunnskap til motivasjon ved at man ser nye og interessante sammenhenger og måter å oppnå det man ønsker på. Eventuelt har kunnskapen etterlatt et inntrykk av at politikk er gøy og gir resultater.

For det tredje oppgir flere respondenter at opplevelse av egen påvirkningsevne har virket motiverende. En av disse skriver: *”Det som har motivert meg mer er at jeg føler at folk hører på oss”*. Kanskje bidrar dette til å gi respondenten inntrykk av at han kan ha politisk innvirkning også på andre måter, hvilket er en inspirerende og motiverende tanke.

Påvirkningserfaringer kan, som beskrevet i teorikapittelet (se side 27), muligens være en måte å dekke Deci og Ryans grunnbehov for å føle kompetanse. Bandura mener også at forventning om mestring bidrar til økt motivasjon.

For det fjerde angår noen av respondentenes utsagn aktiviteter de har vært del av. Én svarer for eksempel: *”når vi sitter her å bidrar med hva vi skal kutte ned på for å spare penger til kommunen”*. En annen skriver: *”Det at vi har fått være med i mange debatter, konferanser og politiske behandlinger”*. Begge respondentene har på de kvantitative spørsmålene gitt uttrykk for at rådsdeltakelsen har bidratt til en svak positiv økning i motivasjon. Den mest nærliggende tolkningen av sitatene må dermed være at dette er forhold som har bidratt til å øke motivasjonen. Kanskje gir bruken av pronomenet ”vi” og fremhevingen av aktiviteter rådet har deltatt i, en indikasjon på at disse respondentene finner motivasjon i å føle seg som en del av noe større. Muligens kan en slik følelse tolkes som tilknytning, som i teorikapittelet ble presentert som et av tre grunnleggende behov.

4.2.3 Andre motiveringsagenter

Ungdomsrådet er ikke det eneste som kan bidra til politisk motivasjon. Det ble i teorikapittelet pekt på at det normalt snakkes om fire politiske sosialiseringssagenter: Familie, venner, skole og media. For å kunne kontrollere betydningen av ungdomsråd senere, er det tatt inn fire variabler som vedrører denne innflytelsen. Tabell 3 presenterer funnene. For å kunne se disse i sammenheng med motivasjonsindeksen fra ungdomsråd, er denne tatt med.

Tabell 3: Deskriptiv statistikk for kontrollvariablene og motivasjonsindeksen

Nr	Variabel	Gj.snitt	Median	Std.avvik	Min	Max	N
4a	Politikksamtaler med foreldre	3,2	3,0	0,88	2,0	5,0	27
4b	Politikksamtaler i skolen	3,3	3,0	0,81	2,0	5,0	28
4c	Politikksamtaler med venner	2,2	2,0	0,83	1,0	3,0	27
4d	Følger med i media	3,3	3,0	0,89	1,0	5,0	28
	Motivasjonsindeksen ungdomsråd*	3,8	3,6	0,60	2,2	5,0	27

* Denne er, i motsetning til de andre variablene i tabellen, en indeks. Resultatene fra denne er derfor i prinsippet ikke direkte sammenlignbare med de andre.

Gjennomsnittene og medianene for familie-, skole- og mediepåvirkning ligger i området rundt 3. Dette betyr at respondentene sier seg i noen grad enige i at de ofte snakker om politikk og samfunnsspørsmål med familie og på skolen samt følger med i media. Som tidligere nevnt utgjør dette en slags middelkategori. Samtale med venner har et betydelig lavere gjennomsnitt rundt 2 (i liten grad). I tillegg er det bare variabelens tre mest negative svaralternativer som er i bruk. Altså snakker respondentene lite med venner om politikk og samfunnsspørsmål. Alle gjennomsnittene er betydelig lavere enn gjennomsnittet til motivasjonsindeksen fra ungdomsrådet. Variabler tilsvarende disse kontrollvariablene er også benyttet i andre undersøkelser. Solhaug (2003: 494, 502) finner at respondentene hans noen ganger diskuterer politikk med venner, foreldre og lærere. Det er mye større forskjeller i hvor ofte respondentene mine snakker om politikk med familie og venner enn hva som var tilfellet i Solhaugs utvalg. Det kan virke som om respondentene mine oftere snakker med familie og sjeldnere med venner enn andre ungdommer.

Når det gjelder korrelasjonen mellom de ulike motivasjonsmålene, viser tabell 4 at skole skiller seg ut. Den har lav og ikke signifikant korrelasjon med de andre variablene. Familie, venner og media har derimot alle høy og signifikant korrelasjon med hverandre. Høye verdier på familie- og mediavariablene samvarierer også med høy skåre på motivasjonsindeksen fra ungdomsrådet. Disse korrelasjonene er også signifikante. Det tyder altså på at de

respondentene som diskuterer med familie, også gjør dette med venner. Dessuten følger de med på politikk i media. De samme personene opplever også i stor grad ungdomsråds-opplevelsen som motiverende.

Tabell 4: Korrelasjon mellom ulike kontrollvariabler og motivasjonsindeksen

Nr.			Politikk-samtaler i skole	Politikk-samtaler med venner	Følger med i media	Motivasjons-indeks ungdomsråd***
4a	Politikksamtaler med familie	Pearsons r Sig (tosidig)	0,187 0,350	0,566** 0,003	0,568** 0,002	0,693** 0,000
4b	Politikksamtaler i skolen	Pearsons r Sig (tosidig)		0,210 0,293	0,103 0,602	0,036 0,859
4c	Politikksamtaler med venner	Pearsons r Sig (tosidig)			0,445* 0,020	0,381 0,055
4d	Følger med i media	Pearsons r Sig (tosidig)				0,804** 0,000

* Korrelasjonen er signifikant på 0,05-nivå

** Korrelasjonen er signifikant på 0,01-nivå

*** Denne er, i motsetning til de andre variablene i tabellen, en indeks. Resultatene fra denne er derfor i prinsippet ikke direkte sammenlignbare med de andre

4.2.4 Oppsummering

De kvantitative funnene gir støtte til hypotese H₁: *Medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen har gjort dem mer politisk motiverte.* Den opplevde endringen i motivasjon er imidlertid liten. Det er forskjeller mellom ungdomsråd og posisjon i rådet når det gjelder grad av opplevd endring, men alle grupper har i gjennomsnitt opplevd en positiv forandring. Når respondentene skal beskrive hvilke aspekter ved rådet som har virket (de)motiverende, trekker mange frem personer tilknyttet rådet og økt kunnskap. I tillegg viser de kvalitative dataene at erfaringer med påvirkning, samt følelse av tilhørighet, også er forhold som ifølge respondentene motivasjonen. De kvantitative dataene som omhandler andre kilder til motivasjon, viser at de respondentene som snakker mye med familie og venner om politikk og følger med i media, også finner rådsdeltakelsen motiverende.

4.3 Tillit

4.3.1 Presentasjon og tolkning av kvantitative funn

Analysen av tillit starter også med noen kommentarer knyttet til enkeltindikatorene. Alle disse variablene har gjennomsnitt over 3, hvilket indikerer at respondentene opplever en *positiv* endring i politisk tillit (se tabell 5). Indikator 7g angår tilliten til ungdomsrådet og blir

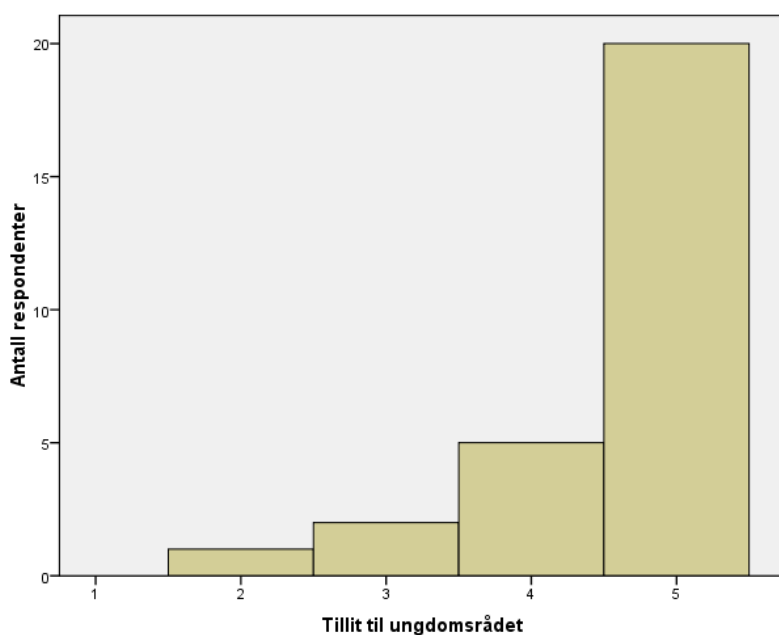
kommentert under. For de resterende seks variablene er gjennomsnittene til de tre første høyere enn de tre siste, hvilket betyr at den opplevde endringen i tillit er større for lokale enn nasjonale forhold.

Tabell 5: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksene for tillit

Nr	Variabel	Gj.snitt	Median	Std.avvik	Min	Max	N
7a	Lokalpolitikkerne	3,6	4,0	0,84	2,0	5,0	28
7b	Kommunestyret	3,8	4,0	0,86	2,0	5,0	28
7c	Det lokale politiske systemet	3,7	4,0	0,66	2,0	5,0	28
7d	Politikerne på Stortinget	3,2	3,0	0,55	2,0	4,0	28
7e	Storting og regjering	3,2	3,0	0,63	1,0	4,0	28
7f	Det norske politiske systemet	3,3	3,0	0,55	3,0	5,0	28
7g	Ungdomsrådet	4,6	5,0	0,79	2,0	5,0	28
	Spesifikk tillit	3,7	4,0	0,80	2,0	5,0	28
	Diffus tillit	3,4	3,3	0,46	2,5	4,3	28

Når det gjelder indeksene som ble dannet på bakgrunn av faktoranalysen (se side 47), varierer gjennomsnittene betydelig. Endret tillit til ungdomsrådet har gjennomsnitt på 4,6 og median på 5. Gjennomsnittet ligger mellom svaralternativene ”litt mer tillit” og ”mer tillit”, mens medianen svarer til ”mer tillit”. Som figur 4 viser, har det store flertallet av rådsmedlemmene også oppgitt ”mer tillit” som svar. Respondentene føler med andre ord at tilliten deres til ungdomsrådet har økt betydelig.

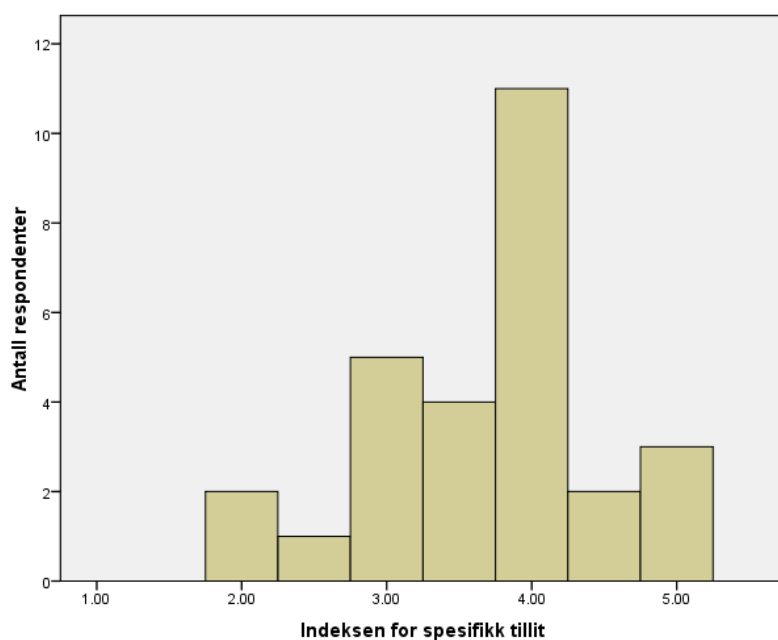
Figur 4: Histogram over respondentenes fordeling på indikatoren for tillit til ungdomsrådet

Gjennomsnittene til den spesifikke og den diffuse tilliten ligger nærmere hverandre. Gjennomsnittet til førstnevnte ligger på 3,7 (med median på 4), mens gjennomsnittet til den andre er 3,4 (med median på 3,3). Selv om forskjellen ikke er så stor, ligger gjennomsnittene

nærmest hvert sitt svaralternativ. Gjennomsnittlig føler respondentene at den spesifikke tilliten har økt litt, mens den diffuse tilliten gjennomsnittlig har økt veldig lite eller ingen ting. Funnene gjenspeiles i figurene 5 og 6, der hovedtyngden av svarene for den spesifikke tilliten ligger rundt 4 (litt mer tillit), mens flertallet ligger rundt 3 (ingen endring) for den diffuse tilliten. Resultatene er ikke så overraskende med tanke på at enkeltindikatorene om lokale forhold også var de med høyest gjennomsnitt. Hadde samlevariablene blitt slått sammen med lokale og nasjonale indikatorer i hver sin gruppering, hadde forskjellene mellom gjennomsnittene vært enda større¹⁴. I tillegg er svarene noe mer spredte for den spesifikke tilliten enn for den diffuse.

Figur 5: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for spesifikk tillit

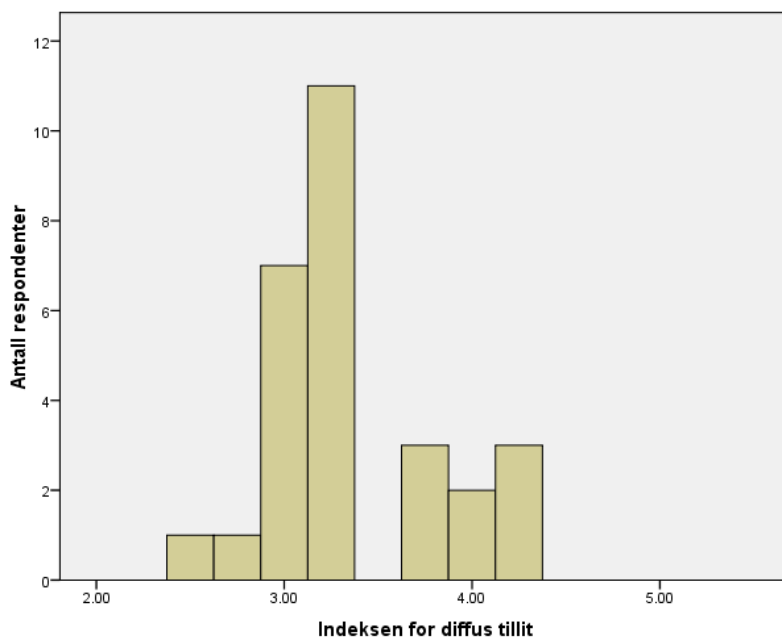

Det er naturlig å tenke seg at ungdomsrådsdeltakerne har hatt mest kontakt med lokalpolitikere og kommunestyret. Når Easton fremhever at tilliten endres av direkte erfaringer, er det derfor ikke så uventet at tillit til disse har endret seg mer enn tilliten til det nasjonale nivået. At

tilliten til ungdomsrådet har endret seg aller mest, er ut fra denne argumentasjonen heller ikke merkelig. Med tanke på at Norris og Easton påpeker at folks tillit til de ulike dimensjonene gjerne varierer, er det heller ikke overraskende at respondentene føler at tilliten endres i ulik grad.

¹⁴ Gjennomsnittet for lokale forhold ville da blitt 3,7 og 3,2 for nasjonale.

Figur 6: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for diffus tillit

For alle tre variablene er det klare variasjoner med hensyn til *ungdomsråd*. Særlig gjelder dette for den spesifikke tilliten, der det skiller et helt poeng (se tabell 6). Tallene viser *kjønnsforskjeller* kun for tilliten til ungdomsrådet, men der er til gjengjeld gjennomsnittet til guttene 0,4 høyere enn jentenes.

Det er små og ubetydelige forskjeller i svarene med hensyn til respondentenes *alder* og *fartstid i rådet*, og de variasjonene som finnes, er ikke systematiske. Det er altså ikke slik at de eldste og de med lengst fartstid alltid har høyest gjennomsnitt. Når det gjelder *posisjon i rådet*, har de med lederverv jevnt over høyest gjennomsnitt. Forskjellen er tydelig for tilliten til både rådet og den diffuse (0,3). Det er imidlertid ingen av gruppeforskjellene som er signifikante ved t-tester med signifikansnivå på 5 %, dog har forskjellen i gjennomsnitt for ungdomsråd en signifikansverdi på 6 %. Dette tyder på at hvilket ungdomsråd man tilhører, faktisk utgjør en forskjell.

Tabell 6: Tillitsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler

		Ungdomsrådet			Spesifikk			Diffus		
		Gjsnitt	Diff	Sig	Gjsnitt	Diff	Sig	Gjsnitt	Diff	Sig
Kjønn	Jente	4,4	0,4	0,224	3,7	0	0,980**	3,3	0,1	0,629
	Gutt	4,8			3,7			3,4		
Ungd.- råd	Råd 1	4,9	0,6*	0,223	4,0	1,0*	0,060	3,5	0,3*	0,250
	Råd 2	4,3			3,9			3,2		
	Råd 3	4,6			3,7			3,3		
	Råd 4	4,6			3,0			3,5		
Alder	15 år el. yngre	4,5	0,1	0,641	3,6	0,2	0,417	3,5	0,2	0,228
	Over 15 år	4,6			3,8			3,3		
Fartstid i rådet	1 år	4,5	0,2	0,590	3,8	0,2	0,526	3,4	0,1	0,404
	Over 1 år	4,7			3,6			3,3		
Pos. i rådet	Medlem	4,5	0,3	0,608	3,7	0,1	0,866	3,3	0,3	0,233
	Lederverv	4,8			3,8			3,6		

* Differanse mellom høyeste og laveste gjennomsnitt

** At denne ikke blir 1,000, skyldes at gjennomsnittene er litt forskjellige, men begge avrundet til 3,7

At forskjellene i gjennomsnitt er størst for ungdomsrådene, kan være en indikasjon på at det ikke nødvendigvis er kun det å delta i ungdomsråd som innvirker på deltakernes tillit. Helt spesielle opplevelser i de ulike rådene kan også skape en påvirkning. Antagelsen får støtte av at medlemmene i ett råd ikke opplevde endring av spesifikk tillit i det hele tatt, mens medlemmene i et annet følte at de hadde fått litt mer tillit. At lederne og nestlederne i utvalget oppgir større endring i tillit til ungdomsrådet enn vanlige medlemmer, behøver ikke henge sammen med at de innehar slike verv. At verdien ”lederverv” har få enheter, gjør den naturligvis sårbar for tilfeldige svingninger. Forskjellen kan imidlertid skyldes at de som i dag har lederposisjoner, først ble positive til rådet, for deretter å få lyst til å påta seg slike verv. Alternativt kan det skyldes at de har hatt spesielle erfaringer som har vært ekstra tillitvekkende. Skulle dette være tilfellet, er det litt underlig at tilliten deres til lokale myndigheter ikke har hatt tilsvarende stor endring.

4.3.2 Presentasjon og tolkning av kvalitative funn

Også tillitsdelen av spørreskjemaet inneholdt et åpent spørsmål, der respondentene ble bedt om å svare på: *”Hvilke forhold ved ungdomsrådet har bidratt til å øke/reducere tilliten din til dem jeg nevnte over”*. Spørsmålet kom rett etter de 7 tillitsspørsmålene, og ”dem” henviser til politikere, institusjoner og systemer på lokalt og nasjonalt nivå – samt ungdomsrådet. 8 av respondentene besvarte ikke dette spørsmålet, hvilket gir en svarprosent på 71.

Det er særlig to forhold som trekkes frem. Det ene er mer kjennskap til de politiske institusjonene og egne erfaringer med systemet. En respondent skriver: *”Jeg har fått greie på mer innen disse ”gruppene”, og har dermed også fått litt mer tillit til noen av dem”*. For å kunne ha en oppfatning om det politiske systemet, er det nødvendig å vite noe om det. Gjennom ungdomsrådsdeltakelsen synes det som om respondenten har fått dette. Det er verdt å merke seg at både de respondentene som oppgir positiv og de som krysser av for negativ endring av tillit, nevner kjennskap som påvirkningskilde. En respondent med svak negativ endring i tilliten skriver: *”jeg har funnet ut at det består av å spise og være her og være enig med alle andre”*. Med utgangspunktet i dette svaret kan det være grunn til å anta at respondenten har hatt en dårlig opplevelse knyttet til deltakelsen i rådet. Denne later til å bidra til å redusere vedkommendes tillit til det ordinære politiske systemet. En annen respondent trekker fram *”kontakten mellom ungdommene og politikerne”*, og kanskje bidrar også dette til en form for kjennskap til de politiske aktørene. Som redegjort for i

teorikapittelet (se side 29) trekker Easton frem direkte erfaringer som en viktig kilde til (mis)tillit. Viktigheten av den særegne kunnskapen man får i et praksisfellesskap blir redegjort for i underkapittel 4.6.

Påvirkningserfaringer er et annet forhold ved ungdomsrådet, som en rekke respondenter mener medvirker til tillitsendring. En respondent svarer: *”Fordi vi får gjennom mange saker og da får vi tillit. (spesielt til lokale politikere)”*. Og en annen bemerker: *”tar opp mange ting som blir gjort noe med”*. Gjennom rådsdeltakelsen kan muligens disse respondentene ha fått en opplevelse av at det politiske systemet er lydhørt overfor borgernes synspunkter. I og med at systemet er bygget på en idé om *folkestyre*, inngir kanskje slike erfaringer mer tillit. Ut fra teorien til Deci og Ryan er påvirkningserfaringer kanskje noe overraskende. Går vi omveien om fremmedgjøring blir resultatet mer forståelig. Easton hevder at fremmedgjøring kan bidra til å redusere tillit (se side 31). Det kan være at rådsdeltakernes opplevelse av påvirkning har bidratt til å redusere følelsen av fremmedgjøring i form av maktesløshet. Dette kan igjen ha hatt positiv innflytelse på tilliten deres.

Flere av respondentene har også i svaret på det åpne spørsmålet fokus på det lokale. Én av dem skriver: *”Vi har fått delta/fått mer info mer i lokale saker, som har gjort at vi får mer forståelse over hva de driver med. Forholdet til det nasjonale har ikke forandret seg fordi det er mye vi ikke vet og mye å forholde seg til”*. Da endringen i tillit har vært størst på det lokale nivået, er dette naturlig. Som antydnet flere steder, kan den lokalpolitiske forankringen til rådet bidra til at erfaringene og dermed virkningene er størst for denne arenaen.

Det er ingen av svarene som klart angår sosialisering, selv om Easton lanserer dette som en viktig kilde til tillitsoppfatninger. Dette kan komme av at sosialisering i liten grad har forekommet i ungdomsrådet. Alternativt har den funnet sted uten at medlemmene er klar over dette selv. Hva som er tilfellet, er vanskelig å si.

4.3.3 Oppsummering

Det har altså forekommet en betydelig opplevd endring av respondentenes tillit til ungdomsrådet. Respondentene føler også i noen grad at den spesifikke og den diffuse tilliten har endret seg, men særlig for den diffuse har endringen vært liten. Hypotese H₁, *”Medlemmene i ungdomsrådet føler at deltakelsen har økt den politiske tilliten deres”* har dermed fått en viss støtte. Gjennomsnittene varierer til dels mye med ungdomsråd, men

enkelte steder også med posisjon og kjønn. Når respondentene skal forklare tillitsendringene, trekker de særlig frem kunnskap og erfaringer med påvirkning. Fokuset i svarene er ofte lokalt.

4.4 Mestringsforventning

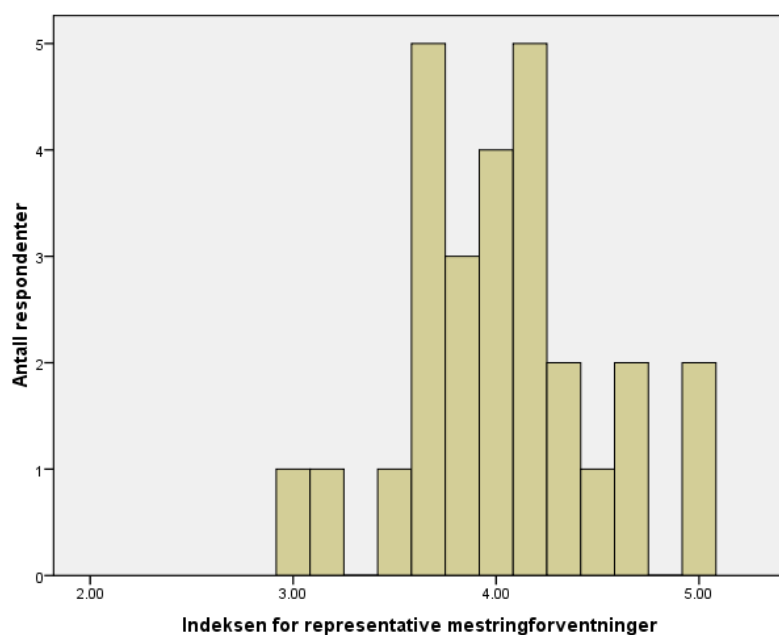
4.4.1 Presentasjon og tolkning av kvantitative funn

Når det gjelder opplevd endring av mestringsforventning, ligger gjennomsnittene til enkelt-indikatorene mellom 3,5 og 4,4 (se tabell 7). For halvparten av variablene er det liten spredning med verdier kun i den positive enden av skalaen. Spørsmålet om påvirkning av ungdomsrådets beslutninger har det høyeste gjennomsnittet (4,4). Dette gjennomsnittet ligger mellom svaralternativene ”litt mer tro” og ”mer tro” – respondentene føler med andre ord at det har vært en betydelig endring av troen på at de kan innvirke på ungdomsrådets beslutninger. Nest høyest gjennomsnitt (4,3) har politikerinnflytelse. Innvirkning på stortingsvedtak har det laveste gjennomsnittet (3,5), hvilket ligger mellom svaralternativene ”ingen endring” og ”litt mer tro” og tilsvarer dermed en svak endring. Deltakerne i ungdomsrådet har hatt direkte erfaringer med hvorvidt de klarer å påvirke beslutningene i rådet. Det samme har nok også vært tilfellet for politikerkontakt. Ofte må kommunens folkevalgte influeres for at ungdomsrådets ønsker skal kunne bli virkelighet. På den måten har respondentene også fått trening i å utføre disse politiske aktivitetene. Når det er sagt, har deltakelsen i rådet sannsynligvis ikke gitt mange muligheter til påvirkning av nasjonale myndigheter. Bandura er opptatt av at direkte erfaringer påvirker ens mestringsforventning (se side 32), hvilket betyr at funnene er i overensstemmelse med hans teori.

Tabell 7: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksene for mestringsforventninger

Nr	Variabel	Gj.snitt	Median	Std.avvik	Min	Max	N
9a	Påvirke beslutninger i ungdomsrådet	4,4	4,0	0,56	3,0	5,0	28
9b	Påvirke gjennom å stemme	4,1	4,0	0,80	3,0	5,0	28
9c	Påvirke politikere	4,3	4,0	0,80	2,0	5,0	28
9d	Arrangere demonstrasjon	3,8	4,0	0,96	1,0	5,0	27
9e	Skrive avisinnlegg	4,2	4,0	0,62	3,0	5,0	27
9f	Påvirke lokale vedtak	4,1	4,0	0,73	3,0	5,0	27
9g	Lede politisk møte	3,9	4,0	0,75	2,0	5,0	27
9h	Påvirke nasjonale vedtak	3,5	3,0	0,84	2,0	5,0	28
	Representative mestringsforventninger	4,0	4,0	0,48	3,0	5,0	27
	Deltakende mestringsforventninger	4,0	4,0	0,65	2,5	5,0	26

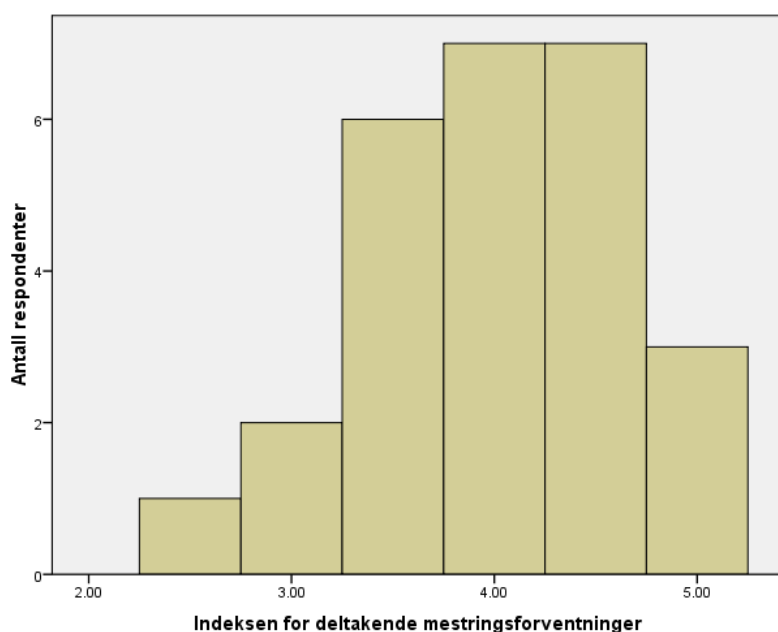
Figur 7: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for representative mestringsforventninger

Det ble i metodekapittelet dannet to indekser for endrede mestringsforventninger – knyttet til henholdsvis representative og deltakende aktiviteter (se side 48). For begge de to indeksene er gjennomsnittet og medianen 4, hvilket tilsvarer ”litt mer tro”. Figur 7 og 8 forsterker inntrykket.

Hoveddelen av svarene ligger rundt denne verdien. Respondentenes mestringsforventninger synes altså å ha økt noe. Det er heller ikke særlig stor spredning for de to variablene, selv om standardavviket er noe større for de deltakende aktivitetene. For denne variabelen finnes det også et svar som tilsvarer en (veldig svak) negativ endring. Bortsett fra dette føler ikke respondentene at rådsdeltakelsen samlet sett har gitt negative utslag på deres mestringsforventninger. Funnene støtter dermed opp om hypotese H_1 som sier at

Figur 8: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for deltakende mestringsforventninger

”medlemmer av ungdomsråd føler at deltakelsen har økt deres politiske mestringsforventninger”.

Det ble i teoridelen argumentert for at dette er en mulig, men ikke nødvendig, konsekvens av rådsdeltakelsen.

I tråd med tankegangen over om direkte erfaringer, er det kanskje litt

overraskende at respondentene opplever at de representative og deltakende mestringsforventningene har endret seg like mye. Med ungdomsrådets etterlikning av kommunestyrets arbeid, skulle en kanskje tro at førstnevnte mestringsforventninger skulle endres mest.

Bandura trekker fram at likhet mellom aktiviteter muliggjør overføring av mestringsfølelse.

Men denne overføringen synes altså like stor til deltakende, som til representative aktiviteter.

Tabell 8: Mestringsforventningsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler

Variabel	Verdi	Representativ			Deltakende		
		Gj.snitt	Diff	Sig	Gj.snitt	Diff	Sig
Kjønn	Jente	4,0	0	0,856**	3,9	0,2	0,375
	Gutt	4,0			4,1		
Ungdomsråd	Råd 1	4,2	0,4*	0,207	4,3	0,6*	0,124
	Råd 2	3,8			4,1		
	Råd 3	4,1			3,7		
	Råd 4	3,9			4,2		
Alder	15 år el. yngre	4,1	0,2	0,272	4,0	0	0,769
	Over 15 år	3,9			4,0		
Fartstid i rådet	1 år	4,1	0,1	0,506	4,0	0	1,000
	Over 1 år	4,0			4,0		
Posisjon i rådet	Medlem	4,1	0,5	0,074	4,0	0,5	0,180
	Lederverv	3,6			4,5		

*Differanse mellom høyeste og laveste gjennomsnitt

** At denne ikke blir 1,000, skyldes at gjennomsnittene er litt forskjellige, men begge avrundet til 4,0

Med unntak av endret tillit til ungdomsrådet er det mestringsforventningene som har høyest gjennomsnitt av hovedvariablene. Da svaralternativene ikke er identiske, må sammenligninger utføres med noe forsiktighet. Likevel gir dataene inntrykk av at respondentene opplever større endring i mestringsforventninger enn i motivasjon og tillit. Det er vanskelig å forklare hvorfor dette er tilfellet. Det er mulig at rådsdeltakerne gis en sjanse til å prøve ut deres politiske ferdigheter i praksis og at det derfor er lettere å overføre læring på denne måten.

Det er også for mestringsforventning foretatt en sammenligning av gjennomsnitt for kjønn, råd, alder, fartstid og posisjon i rådet (se tabell 8). Gjennomsnittene varierer mest for *ungdomsråd* og *posisjon i rådet*. Mellom to av rådene er forskjellen i gjennomsnitt 0,4 for representativ mestringsforventning og 0,6 for deltakende mestringsforventning, hvilket man kan si er betydelig. Når det gjelder posisjon er også forskjellene betydelige (0,5 for begge indeksene). For deltakende aktiviteter er det medlemmene med lederverv som har høyest gjennomsnitt, mens det er vanlige medlemmer som melder om mest endring av representativ mestringsforventning. For *kjønn*, *alder* og *fartstid i rådet* er det små forskjeller. Dog

opplever gutter å ha fått litt mer tiltro til egne deltakende evner og de yngste litt mer tro på sine representative.

Tabell 9: Gjennomsnitt for indikatorene i deltakende mestringsforventninger – for posisjonsverdiene

	Arrangere demonstrasjon (9d)	Skrive avisinnlegg (9e)
Medlem	3,7	4,2
Lederverv	4,7	4,3

At det også her er betydelige forskjeller mellom rådene, støtter antakelsen om at det eksisterer noen særegne trekk ved rådene som kan

ha innvirkning – også på mestringsforventningene. Forskjellene mellom vanlige medlemmer og medlemmer med lederverv kan skyldes flere ting. Kanskje er stor tro på egne evner en forutsetning for å påta seg lederverv, slik at respondenter med lederverv i utgangspunktet har høye mestringsforventninger. Dette kan være en årsak til at ordinære deltakere føler at de har *endret* de representative mestringsforventningene i større grad enn ledere og nestledere.

Dekomponerer man indeksen om deltakende mestringsforventninger (se tabell 9), ser man at det særlig er indikatoren om arrangering av demonstrasjon som bidrar til variasjonen mellom de med og de uten lederverv. Kanskje er det slik at ledererfaring gir innsikt og trening i egne organiseringsferdigheter, og at arrangering av en demonstrasjon går under dette. Dermed opplever de større endring av denne enn vanlige medlemmer.

4.4.2 Presentasjon og tolkning av kvalitative funn

Det kvalitative materialet om mestringsforventning må tolkes i lys av de kvantitative dataene, der de aller fleste altså oppga økt tiltro til egne påvirkningsmuligheter. Det åpne spørsmålet er formulert som følger: *”Hva ved ungdomsrådet har gitt deg mer/mindre tro på at du kan påvirke politiske vedtak?”* Sju respondenter har ikke besvart spørsmålet, som gir en svarprosent på 75 %. Av de som har skrevet noe, er det en som svarer *”har ingen formening om det”*.

Flertallet mente at endringen skyldes opplevelse av faktisk påvirkning. En respondent sier: *”Fordi vi har fått gjennom mange saker og politikere hører på hva vi har å si”*. Det å se at man klarer å utrette noe i én setting, kan gi tro på at man kan klare det i andre lignende settinger også. Det gir selvtillit. Flere av respondentene trekker eksplisitt frem erfaringer med influering av politikere: *”Det har vist meg at politikere lytter til ungdom som engasjerer seg”*. Det gir kanskje ekstra tro på egne politiske ferdigheter når det er *politikere* rådsmedlemmene klarer å påvirke. For det første er dette voksne personer, som ungdommer

ofte står i et asymmetrisk maktforhold til. For det andre er politikere del av det politiske systemet, noe som kanskje gir stor overføringsverdi. Dette er i tråd med hvordan Bandura mener at mestringsforventninger oppstår (se side 32). Også Patemans teori om faktisk deltakelse i motsetning til pseudodeltakelse har relevans her (se side 18).

Bare to av dem som trakk frem påvirkningserfaringer bruker pronomenet "jeg". Sju bruker "vi", "oss" eller "vår", mens resten bruker mer generelle betraktninger som "alle" og "ungdom". I alle utsagnene inkluderer pronomenbruken respondenten selv. Det kan derfor virke som at opplevelse av *egen* innflytelse har hatt betydning. Bandura mener også at dette har størst innvirkning på mestringsforventningene. For respondenter som bruker bredere betegnelser enn "jeg", kan det muligens også ligge et element av at man ser andre ungdommer oppnå resultater. Disse fungerer kanskje som rollemodeller, noe Bandura fremhever som viktig. Det at halvparten bruker ulike former av pronomenet "vi", kan tyde på en fellesskapsfølelse. Når "vi" benyttes sammen med påvirkningserfaringer, kan det kanskje indikere at respondentene opplever å være del av et fellesskap som har anseelse og evne til å innvirke på det politiske systemet - og at deltakelsen her har betydning for identiteten deres. De kan dermed ha høye kollektive mestringsforventninger. Dette kan øke troen på egne påvirkningsmuligheter. Lave og Wenger påpeker at måten vi oppfatter oss selv på, påvirkes både av vår rolle innad i praksisfellesskapet og av fellesskapets posisjon i videre konstellasjoner.

Tre respondenter mener at kunnskap har bidratt til å øke mestringsforventningene. En av dem skriver: *"Det at jeg har fått greie på mer innen politikk, særlig i [kommunenavn] kommune"*. En annen påpeker: *"Tilgangen på informasjon – pga rådet er vi ikke langt unna de som bestemmer"*. Kjennskap til hvordan systemet fungerer og hvordan man kan influere det, utgjør forutsetninger for å kunne påvirke – og for å kunne vurdere i hvilken grad man er i stand til å gjøre det som er nødvendig. Mer kunnskap kan også gi en følelse av at man har tilegnet seg en kompetanse, hvilket igjen gir økt tiltro til en selv. Kanskje fungerer det på samme måte som når en teoretisk utdanning bidrar til å gi studentene tro på at de kan utføre et yrke. Dermed kan kunnskap endre mestringsforventningene.

De resterende fem svarene er vanskeligere å plassere. Et av disse respondentsvarene er samtidig særlig interessant: *"Siden jeg er innblandet i miljøet får ungdommer i [kommunenavn] og få lov til å være talsmann får dem"*. Heller ikke dette utsagnet blir

utdypet ytterligere, hvilket gjør det umulig å vite nøyaktig hvorfor vedkommende mener at dette har vært viktig. Det kan tenkes at ved å bli gitt en slik tillit, øker troen på at man kan klare liknende ting. Her kan det enten være snakk om opplevelsen av å mestre noe, og/eller ved at andre indirekte viser tiltro til ens evner.

4.4.3 Oppsummering

Hovedinntrykket er at respondentene føler at deltakelsen i ungdomsrådet har hatt tydelig positiv betydning for deres politiske mestringsforventning. Det er med andre ord hypotese H_1 som har fått støtte. De opplevde endringene har vært større enn for motivasjon og tillit til ordinære aktører i det politiske systemet. Denne endringen i tiltro til egne politiske ferdigheter skyldes, ifølge respondentene selv, hovedsakelig direkte erfaringer med politisk påvirkning i rådet samt i noen grad kunnskap.

4.5 Deltakelse

4.5.1 Presentasjon og tolkning av kvantitative funn

Tabell 10: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksen for fremtidig deltakelse

Nr.	Variabel	Gj.snitt	Median	Std.avvik	Andel pos	N	Gj.snitt Solhaug (2003)*
5a	Stemme kommunevalg	4,4	4,0	0,73	92,9	28	
5b	Stemme stortingsvalg	4,5	5,0	0,64	92,9	28	4,1
5c	Stå på liste til valg	2,6	3,0	1,04	18,5	27	
5d	Medlem politisk parti	2,7	3,0	1,16	17,9	28	2,3
5e	Kontakte politiker	3,0	3,0	1,25	32,1	28	
5f	Demonstrasjonstog	3,2	3,0	1,34	35,7	28	2,9
5g	Underskriftskampanje	4,0	4,0	0,98	70,4	27	2,9**
5h	Ulovlige aksjoner	2,2	2,0	1,07	11,5	26	2,1/2,2***
5i	Debattinnlegg	3,3	3,0	1,24	39,3	28	2,6
	Deltakelsesindeksen	3,5	3,5	0,73	73,1	26	

* Kilde: Solhaug (2003: 495, 502). N = 1723

** Formuleringen til indikatoren lyder: "Delta i underskriftskampanje på Internett" (Solhaug 2003: 495)

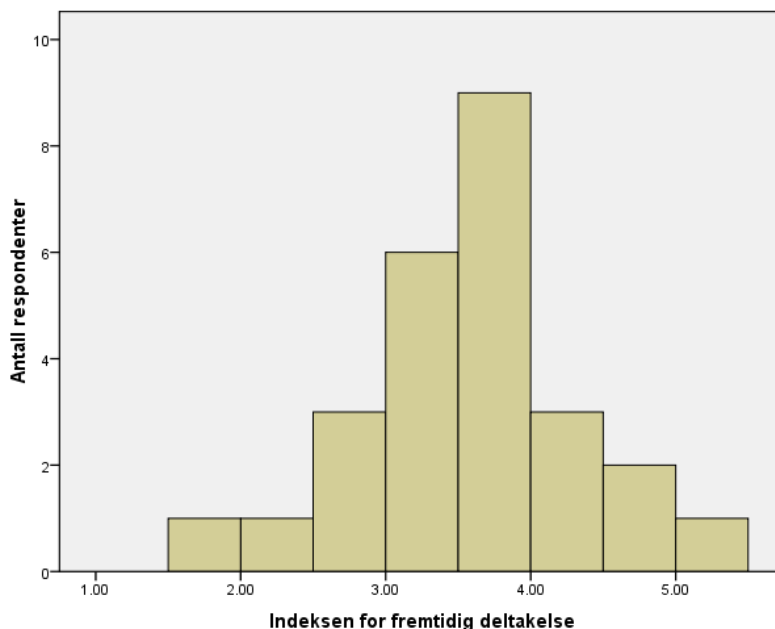
*** Første gjennomsnitt tilhører indikatoren som lyder: "Blokkere arbeidet med gasskraftverk for å sikre miljøet" (Solhaug 2003: 495). Den andre tilhører indikatoren som lyder: "Delta i husokkupasjon for å skaffe bolig til ungdom" (Solhaug 2003: 495)

Når respondentene blir bedt om å angi hvor sannsynlig det er at de vil delta i ulike politiske aktiviteter, oppnår stemmegivning ved stortings- og kommunevalg de klart høyeste deltakelsesgjennomsnittene (se tabell 10). Disse ligger mellom svaralternativene "jeg tror at jeg komme til å gjøre det" og "dette kommer jeg helt sikkert til å gjøre", noe som tyder på

høy fremtidig valgdeltakelse i utvalget. Stemmegivning ved stortingsvalg har marginalt høyere gjennomsnitt (4,5) enn kommunevalg (4,4). Tatt i betraktning at den reelle valgdeltakelsen er størst ved stortingsvalg, er dette ikke så overraskende. Men ser man på andelen som har valgt et av de ovennevnte svaralternativene, er denne lik (93 %). Dette er også svært høyt med tanke på faktisk valgdeltakelse, særlig ved kommunevalg der bare 62 % benyttet stemmeretten sin forrige gang (SSB 2008). Det er riktignok ikke sikkert at alle som har oppgitt at de planlegger å stemme, faktisk kommer til å gjøre det.

Gjennomsnittsrespondenten tror også at han kommer til å skrive under på en underskriftskampanje, som er den deltakende aktiviteten med høyest gjennomsnitt (4). 70 % av respondentene har til hensikt å utøve denne formen for deltakelse. Medlemskap i et parti/ungdomsparti, å stå på liste til valg og å delta i ulovlige aksjoner, er aktiviteter under 20 % av respondentene planlegger å involvere seg i. De resterende aktivitetene har gjennomsnitt rett i overkant av middelkategorien, hvilket indikerer at rådsmedlemmene er usikre på hvorvidt de kommer til å utføre aktivitetene.

Figur 9: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for fremtidig deltakelse

Når det gjelder hvilke aktiviteter flest og færrest rådsmedlemmer tror de kommer til å delta i, ligner funnene på resultater fra andre undersøkelser av ungdoms fremtidige politiske deltakelse. Solhaug (2003: 495, 502) finner i all hovedsak samme deltakelsesmønster. Også der er stemmegivning mest

sannsynlige aktivitet, sammen med aktiviteter som å delta i demonstrasjonstog, underskriftkampanjer og skrive debattinnlegg (se tabell 10). Også han finner at det er få som ønsker å melde seg inn i partier. Lignende mønster ble funnet i Civic-undersøkelsen (Mikkelsen & Fjeldstad 2003: 42-44).

Solhaug (2003: 495, 502) er godt egnet for sammenligning av nivå på deltakelsen, da det benyttes identiske svaralternativer i min og hans undersøkelse. I tillegg er flere av variablene nesten identiske. Respondentenes alder er riktignok ikke helt lik, da hans respondenter er elever i den videregående skolen. Gjør man en sammenligning av gjennomsnitt, har respondentene i min undersøkelse – som tabell 10 viser – gjennomgående høyere forventet deltakelse. Unntaket er deltakelse i ulovlige aksjoner, der gjennomsnittene er identiske. For de andre variablene ligger respondentene mine mellom 0,3 og 1,1 høyere. Skrive under på underskriftskampanje skiller seg ut med den største forskjellen. Her er imidlertid ikke variablene helt sammenlignbare da Solhaug kun spør etter underskriftskampanjer på internett, mens mitt spørsmål gjelder underskriftskampanjer generelt. Også sammenlignet med respondentene i Civic-undersøkelsen fremstår personene i utvalget mitt som mer (planlagt) aktive. Dette gjelder både med hensyn til representative og deltakende aktiviteter (Mikkelsen & Fjeldstad 2003: 42-44).

Når det gjelder deltakelsesindeksen som ble dannet på bakgrunn av faktoranalysen, har denne gjennomsnitt og median på 3,5. Dette ligger midt mellom svaralternativene ”usikker på om en vil delta” og ”tror at en vil delta”. Dette støtter opp om funnene for enkeltvariablene i den forstand at respondentene synes å ha til hensikt å delta noe. Funnene må tolkes med noe forsiktighet. Hver respondents verdi på variabelen tilsvarer gjennomsnittet av hvor sannsynlig vedkommende tror det er at han kommer til å delta i de ulike aktivitetene. En verdi under 3 betyr ikke nødvendigvis at respondenten finner deltakelse i alle aktiviteter usannsynlig. Det viser seg også at de 7 respondentene som har gjennomsnitt under eller på 3 også planlegger deltakelse i en eller flere av enkeltaktivitetene.

Tabell 11: Gruppegjennomsnitt for fremtidig deltakelse

Variabel	Verdi	Fremtidig deltakelse		
		Gj.snitt	Diff	Sig
Kjønn	<i>Jente</i>	3,6	0,2	0,670
	<i>Gutt</i>	3,4		
Ungdomsråd	<i>Råd 1</i>	3,9	0,8*	0,014
	<i>Råd 2</i>	3,2		
	<i>Råd 3</i>	3,2		
	<i>Råd 4</i>	4,0		
Alder	<i>15 år el. yngre</i>	3,5	0,1	0,718
	<i>Over 15 år</i>	3,6		
Fartstid i rådet	<i>1 år</i>	3,6	0,2	0,407
	<i>Over 1 år</i>	3,4		
Posisjon i rådet	<i>Medlem</i>	3,4	0,9	0,065
	<i>Lederverv</i>	4,3		

* Differanse mellom høyeste og laveste gjennomsnitt

Gjennomsnittene for ulike grupper er sammenlignet i tabell 11. De største forskjellene i planlagt deltakelse finner vi for *posisjon i rådet* og *ungdomsråd*. De som innehar lederverv har gjennomsnitt som er 0,9 høyere enn de øvrige i utvalget, og for ungdomsråd er største forskjell 0,8. Begge er

signifikante på et 10 % -nivå, hvilket tyder på at det foreligger en reell forskjell. Det er små kjønnsforskjeller og ulikheter mellom de som har sittet kort og lang tid i rådet, samt ubetydelige aldersforskjeller.

Oppsummert tyder altså funnene på at ungdomsrådsmedlemmene tror de vil være mer aktive enn gjennomsnittet av andre ungdommer – og at de særlig planlegger å stemme og å delta i underskriftskampanjer. Deltakelsesvariablenes utforming gjør det imidlertid umulig å vite om denne store deltakelsesinteressen skyldes tiden i ungdomsrådet. Kanskje er dette ungdommer som i utgangspunktet hadde tenkt å delta mye. Det funnene gjør det mulig å si noe om, er i hvilken utstrekning respondenter som oppgir større motivasjon, tillit og mestringsforventninger, også planlegger høyere deltakelse. Dette kan gi en indikasjon på hvorvidt rådsdeltakelsen indirekte kan ha influert fremtidig deltakelse.

4.5.2 Sammenheng mellom effektvariablene og deltakelse

I avslutningsdelen av teorikapittelet ble det presentert en modell om innflytelse fra ungdomsråd via endret motivasjon, tillit og mestringsforventning til fremtidig deltakelse (se side 35). Her skal siste del av modellen utforskes nærmere, først bivariat så multivariat. Det bivariate korrelasjonsmålet Pearsons r sier ingen ting om kausalitet, den måler utelukkende samvariasjon.

Tabell 12: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 1

	Pearsons r	Sig (tosidig)	N
Motivasjon	0,752**	0,000	26
Tillit ungdomsråd	0,170	0,408	26
Spesifikk tillit	-0,103	0,616	26
Diffus tillit	0,503**	0,009	26
Repr. mestr.forv.	0,258	0,214	25
Delt. mestr.forv.	0,382	0,065	24

**Korrelasjonen er signifikant på 1 % -nivå

Som tabell 12 viser, er det meget lav samvariasjon¹⁵ mellom planlagt deltakelse og opplevd endring av tillit til ungdomsrådet samt kommunestyret og lokalpolitikere.

For sistnevnte er samvariasjonen

negativ, hvilket vil si at det er en liten tendens til at lavere tillit sammenfaller med høy fremtidig deltakelse og omvendt. Korrelasjonen er noe sterkere og positiv for de endrede representative og deltakende mestringsforventningene. For opplevd endring av diffus tillit og særlig motivasjon er det meget sterke og signifikante positive korrelasjoner med fremtidig deltakelse. Ut fra korrelasjonsmålene kan det altså tyde på at særlig opplevd endring av motivasjon og diffus tillit, men også tiltro til egne evner, har betydning for den fremtidige deltakelsen.

Tabell 13: Regresjon: Effektvareblene på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)

	Analyse 1		Analyse 2	
	Beta*	Sig	Beta*	Sig
Motivasjon	0,688	0,002		
Tillit ungdomsråd	-0,092	0,628	-0,052	0,834
Spesifikk tillit	-0,085	0,650	-0,208	0,393
Diffus tillit	0,286	0,153	0,204	0,426
Repr. mestr.forv.	0,033	0,867	0,213	0,393
Delt. mestr.forv.	-0,045	0,817	0,239	0,304
Indikator 3c			0,225	0,320
	$R^2 = 0,493$		$R^2 = 0,139$	
	Sig = 0,005		Sig = 0,203	

* Avhengig variabel: Deltakelsesindeksen

Tabell 13¹⁶ presenterer resultatene av den multivariate regresjonsanalysen. De seks effektvareblene forklarer til sammen ca 50 % av variansen i fremtidig deltakelse. Justert R^2 benyttes, da N er lavt og antallet variabler rimelig høyt (Skog 2004: 225, 265).

Forklaringsprosenten må sies å være høy, noe som tyder på at ungdomsråd indirekte kan bidra til å influere fremtidig deltakelse. I og med at det var lav korrelasjon mellom fremtidig deltakelse og opplevd endret tillit til både ungdomsrådet og til kommunestyret og lokalpolitikere, er det ikke overraskende at β til disse er under 0,10. Det er kanskje mer uventet at β til de to variablene om mestringsforventninger er så lave. Mye av innflytelsen fra disse

¹⁵ Vurdering av hva som er svak og sterk samvariasjon bygger på Johannessen et al. (2006: 259).

¹⁶ I og med at hensikten med regresjonen er å finne ut hvor sterk innflytelse de ulike variablene har, og ikke å lage en formel for sammenhengen, er det ikke oppgitt flere resultater fra analysene.

forsvinner når det kontrolleres for andre variabler. Det er derimot tydelig effekt av den endrede diffuse tilliten ($\beta = 0,286$). Denne er imidlertid ikke signifikant, noe som kan komme av det lave antallet N.

Opplevd endret motivasjon har den desidert største effekten ($\beta = 0,688$). β varierer normalt mellom -1 og 1 (Christophersen 2006: 157), hvilket betyr at en koeffisient på 0,688 indikerer at den opplevde endringen av motivasjon har stor betydning for nivået på fremtidig deltakelse. Denne er også signifikant på 5 %-nivå. Det er en mulighet for at resultatet delvis skyldes en noe ustabil koeffisient. Når N er så såpass liten som i dette tilfellet, vil en liten utvalgsskjevhet kunne gi store utslag. Det er nok også verdt å merke seg at det kan ligge en motivasjonskomponent innebygget i utsagnene om fremtidig deltakelse – i den forstand at man ikke tror man vil delta med mindre man er motivert. På den andre siden spør motivasjonsmålet om *endring* av denne komponenten. Den første indikatoren sier: *Etter å ha vært med i ungdomsrådet er jeg blitt mer interessert i politikk*. Samtidig kan det være at noen av indikatorene fanger opp *endrings*komponenten bedre enn andre. Regresjonsanalysen er derfor utført igjen, med den forskjell at motivasjonsindeksen er byttet ut med enkeltindikator 3c (se tabell 13). Motivasjon har fortsatt tydelig effekt, men er likevel betydelig redusert ($\beta = 0,225$). Samtidig får alle de andre variablene med unntak av endret tillit til ungdomsrådet omtrent tilsvarende betydning. Når det er sagt forklarer variablene nå mye mindre ($R^2 = 0,139$), noe som kan komme av at motivasjonsindikatoren bare dekker en liten del av begrepet. Oppsummert virker det altså som at respondentenes opplevelse av ungdomsrådets endring i motivasjon og diffus tillit bidrar til å forklare forskjeller i fremtidig deltakelse.

4.5.3 Sammenheng mellom bakgrunnsvariabler og deltakelse.

Tabell 14: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 2

	Pearsons r	Sig (tosidig)	N
Kjønn	-0,088	0,670	26
Alder	0,074	0,718	26
Fartstid i rådet	-0,170	0,407	26
Posisjon i rådet	0,375	0,065	25

I tillegg til å se på effektvariabler, kan det være interessant å se på om kjønn, alder, fartstid og posisjon i rådet har hatt betydning¹⁷. Det er sammenlignet

¹⁷ Ungdomsråd utelates her da denne vanskelig meningsfullt kan omgjøres til en dummyvariabel. Det kan antydes innvirkning av denne ut fra gjennomsnittssammenligningen.

gjennomsnitt for disse tidligere. Fremgangsmåten er som over – først gjennomføres det korrelasjonsanalyse og deretter multipl regresjon.

Det er svak samvariasjon mellom deltakelse og kjønn, alder og fartstid i rådet, mens det er en relativt sterk korrelasjon for posisjon (se tabell 14). Det sistnevnte resultatet er signifikant på 10 % -nivå. Funnene her sammenfaller med resultatene av sammenligningene av gjennomsnitt over. Den bivariate analysen gir inntrykk av at lederverv i ungdomsrådet kan bidra til å øke den fremtidige deltakelsen. Spørsmålet er om sammenhengen vedvarer i den multiple regresjonsanalysen.

Tabell 15: Regresjon: Bakgrunnsvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)

	Beta*	Sig
Kjønn	-0,086	0,689
Alder	0,002	0,994
Fartstid i rådet	-0,219	0,345
Posisjon i rådet	0,428	0,064
	$R^2 = 0,045$	
	Sig = 0,310	

* Avhengig variabel: Deltakelsesindeksen

Regresjonsanalysen (tabell 15) viser fortsatt stor effekt av posisjon i rådet ($\beta = 0,428$). Fartstid i rådet har også betydelig effekt, men effekten er motsatt av det en kanskje skulle tro: Jo lenger man har vært med i rådet, jo mindre er troen på at man vil delta. Kjønn har kun svak effekt, og det er jenter som planlegger å være mest aktive. $R^2 = 0,045$ tyder på at variablene har liten forklaringskraft for forskjeller i deltakelsen.

4.5.4 Sammenheng mellom kontrollvariabler og deltakelse

Tabell 16: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 3

	Pearsons r	Sig (tosidig)	N
Politikksamtaler med familie	0,605**	0,001	26
Politikksamtaler i skolen	0,139	0,497	26
Politikksamtaler med venner	0,501*	0,011	25
Føler med i media	0,590**	0,002	26

* Korrelasjonen er signifikant på 5 % -nivå

** Korrelasjonen er signifikant på 1 % -nivå

Variablene som omhandler den politiske påvirkningen fra familie, venner, skole og media, analysert i underkapittel 4.2.3, fungerer som kontrollvariabler. Betydningen disse har for fremtidig deltakelse

vil derfor nå bli utledet – bivariat og multivariat. Tabell 16 viser meget sterk og signifikant positiv korrelasjon mellom deltakelse og motivasjon fra familie, venner og media. Det er svak samvariasjon mellom skole og deltakelse. Slike bivariate sammenhenger stemmer også delvis overens med funn fra andre undersøkelser. Civic-undersøkelsen fant at de som var mest positive til å delta i representative aktiviteter, også diskuterte mer politikk med foreldre,

venner og lærere. Samtidig holdt de seg ikke mer orientert om politikk i media (Mikkelsen et al. 2001: 205).

Tabell 17: Regresjon: Kontrollvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)

	Beta*	Sig
Politikksamtaler med familie	0,298	0,184
Politikksamtaler i skolen	-0,049	0,777
Politikksamtaler med venner	0,197	0,338
Følger med i Media	0,342	0,115
	$R^2 = 0,372$	
	Sig = 0,009	

* Avhengig variabel: Deltakelsesindeksen

signifikant på 1 % -nivå. Forklaringskraften er betydelige større enn for bakgrunnsvariablene, men mindre enn for effektvariablene.

Heller ikke i regresjonsanalysen har skole stor effekt (se tabell 17). Størst effekt på fremtidig deltakelse har det at man følger med i media ($\beta = 0,342$). Også diskusjoner med familie og venner har stor betydning, dog er effekten av familie større enn effekten av venner. $R^2 = 0,372$ tilsier at modellen forklarer i underkant av 40 % av

variansen i fremtidig deltakelse. Resultatet er også

4.5.5 Påvirkningsmodell for politisk deltakelse

Tabell 18: Regresjon: Viktige effekt-, bakgrunns- og kontrollvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)

	Beta*	Sig
Motivasjon	0,335	0,337
Diffus tillit	0,199	0,211
Politikksamtale med familie	0,198	0,312
Følge med i media	0,186	0,541
Posisjon i rådet	0,231	0,255
	$R^2 = 0,580$	
	Sig = 0,000	

* Avhengigvariabel: Deltakelsesindeksen

De tre foregående analysene har hver fremhevet visse variabler som har innflytelse på respondentenes fremtidsplaner. Det ble i metodekapittelet (se side 51) påpekt at regresjonsanalysen må deles noe opp som

følge av det lave antallet N. Avslutningsvis kunne det derfor være interessant å utføre en

regresjonsanalyse med de variablene som har kommet ut med størst effekt over. Blant effektvariablene brukes opplevd endring av motivasjon og diffus tillit. Fra analysen av bakgrunnsvariabler velges kun posisjon i rådet, fordi antallet variabler bør holdes noenlunde lavt og denne er mest relevant for studien. Familie og media tas med som kontrollvariabler da disse er viktige påvirkningskilder og kom ut med størst effekt i regresjonsanalysen med kontrollvariablene.

Tabell 18 viser resultatene av den avsluttende regresjonsanalysen. Som man kan se av denne, har alle variablene tydelig effekt på fremtidig deltakelse, og samlet forklarer de nærmere 60 % av variasjonen. Med signifikans på 0,000 er det meget sannsynlig at disse variablene samlet også har innvirkning generelt for ungdomsrådsdeltakere i det aktuelle segmentet. Imidlertid er det ingen av enkeltvariablene som har signifikante effekter på 10 % -nivå, men dette er også vanskelig å oppnå med det lave antallet N. Det er også verdt å merke seg at det er motivasjon som har størst betydning, selv om effekten er noe moderert her. Posisjon i rådet har nest størst betydning. Som nevnt har imidlertid også de tre andre variablene tydelig effekt.

4.6 Legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet

Selv om ungdommene ikke eksplisitt ble spurt om legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet, er det en rekke utsagn fra det kvalitative datamaterialet som kan tolkes i retning av at respondentene opplever en slik form for læring. Legitim perifer deltakelse kjennetegnes av faktisk deltakelse, inkludering i fellesskapet og av at oppgavene er noe lettere, men likevel betydningsfulle for gruppen. I tillegg vektlegges de andre personene i fellesskapet. Dette er det redegjort for i teorikapittelet. Der ble det samtidig argumentert for at ungdomsrådet kan fungere som et praksisfellesskap. Flere respondentsvar støtter også opp om dette. Det har en rekke ganger vært referert til et *felles virke* i form av påvirkning av politiske beslutninger. Spor av *gjensidig engasjement* kan gjenfinnes i den tidligere omtalte fellesskapsfølelsen og opplevelsen av å være del av noe større. Det er ikke så lett å finne utsagn fra respondentene som tydelig angår rådets *felles repertoar*, men det refereres for eksempel til måter å gjøre ting på ("*At alle stemmer*").

Å påvirke politiske beslutninger og prioriteringer kan sies å være politikkens vesen. Ut fra en slik tankegang må *faktisk deltakelse* i praksisfellesskapet, som en del av den legitime perifere deltakelsen, nettopp innebære en slik påvirkning. Respondentene gir da også uttrykk for at dette finner sted, og at det er viktig for dem. Et par andre svar er også verdt å nevne. Én respondent skriver for eksempel: "*Jeg har fått opplevd at ting vi tar opp og ønsker vi har, blir gjort noe med*". En annen påpeker: "*Det er ingen tvil om at følelsen av å kunne påvirke, er en god følelse*". Også annen forskning fremhever medvirkning som betydningsfullt (blant annet Lidén & Ødegård 2002: 65). Svarene i undersøkelsen min gir ikke inngående kunnskap om hvordan påvirkningen foregår. "[T]ing vi tar opp" fra førstnevnte sitat kan gi inntrykk av

at ungdomsrådet selv tar initiativ til saker og opplever å ha innflytelse ved å få gjennomslag for disse. En annen respondent poengterer at det har *”vært en del saker innen kommunen”*. Om dette er saker de selv har fått, eller saker de har fått oversendt til høring, blir ikke presisert. Men respondenten som har bidratt til budsjettkutt (se side 57), har nok uttalt seg om en ordinær politisk sak. I tidligere gjengitte sitater om ungdomsrådets påvirkning er det henvist til påvirkning av politikere. En respondent henviser også til påvirkning av administrasjonen: *”[G]enerelt sett har administrasjonen tatt våre meninger til betraktning”*. Som redegjort for i innledningskapittelet, viser også eksisterende forskning at mange ungdomsråd både tar initiativ til egne saker og fungerer som høringsinstans i ordinære politiske saker. I tillegg har mange råd ansvar for eget budsjett.

De nevnte arbeidsoppgavene passer også inn i tankene om perifer deltakelse. Det å styre et lite budsjett er en enklere oppgave med mindre ansvar enn det å skulle ta stilling til et helt kommunebudsjett. Det samme gjelder høringsarbeidet. Hjelp og støtte ble i teoridelen fremhevet som en annen måte å gjøre lærlingenes oppgaver mindre krevende. Flere av respondentene trekker frem slike bidrag fra voksenpersoner. Én skriver for eksempel at *”vi blir ”tatt vare på”*. Voksenkontakten og opplevelsen av rådets innflytelse gir indikasjoner på at respondentene føler seg inkludert i fellesskapet, og at arbeidet ikke foregår isolert fra resten av det lokalpolitiske systemet. En respondent belyser nettopp det siste forholdet: *”Lokalpolitisk er ungdom en viktig brikke i debattene”*. Opplevelsen av å bli tatt på alvor gir kanskje også rådsmedlemmene en følelse av at arbeidet deres har betydning for fellesskapet. Alt dette er viktige komponenter ved legitim perifer deltakelse.

Teori om praksisfellesskap vektlegger sterkt betydningen av andre personer i fellesskapet. Særlig i analysen av det åpne spørsmålet om motivasjon ble det gjengitt respondentsvar om dette (se side 57). Men også andre svar angår det samme temaet: *”Lederne har påvirket oss til å være engasjerte”*. Foruten personer kan redskaper fungere medierende i læringsprosessen, som omtalt i redegjørelsen for sosiokulturelle kjernebegreper (se side 20). Eksempler på redskaper blant respondentsvarene kan kanskje være debatter og politiske *”behandlinger”*. I politikken blir nok slike aktiviteter gjennomført etter bestemte mønstre som bidrar til å *”styre”* det politiske livet. Gjennom å delta i disse får sannsynligvis ungdomsrådsdeltakerne mer innsikt i hvordan politikken foregår. Aktivitetene medierer dermed læringen.

Flere av respondentene trekker fram kjennskap til og kunnskaper om systemet. Lave og Wenger er opptatt av at man lærer det man trenger til deltakelsen i praksisfellesskap gjennom å delta der. At kunnskap er situasjonsbetinget og nært knyttet til praksisfellesskapet er noe av begrunnelsen for at læringen bør foregå der. Flere av respondentene er inne på den særegne kunnskapen de lærer i rådet. Én skriver blant annet: *”Jeg har sett mer av det som jeg ikke hadde fått vite viss jeg ikke hadde vært her”*. Det er langt fra alle som trekker fram kunnskapen de har fått som spesiell, hvilket gjør det umulig å vite om alle er av samme formening. Likevel er det ikke unaturlig å tenke seg at en del av kunnskapen ungdommene tilegner seg i rådene, er vanskelig tilgjengelig på andre måter. Med sin tette kobling til det ordinære politiske systemet kan ungdomsrådet kanskje gi rådsmedlemmene innblikk i hvordan systemet faktisk fungerer og hvordan det politiske ”spillet” foregår. Som tidligere nevnt trekker også en respondent nettopp frem *”Forståelse i systemet”*.

Med andre ord synes det som at respondentene i denne undersøkelsen opplever legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet, at den sosiale dimensjonen har stor betydning, og at det de lærer er nært knyttet til deltakelsen i det lokalpolitiske systemet.

4.7 Oppsummering av resultatene

Det ble innledningsvis henvist til en modell for påvirkning fra ungdomsrådet (se figur 2). Underkapitlene 4.2, 4.3 og 4.4 viste at respondentene føler at ungdomsrådsdeltakelsen har endret deres motivasjon, tillit og mestringsforventning i positiv retning. Funnene støtter således opp om første del av modellen. Det varierer imidlertid hvor stor forandring respondentene føler har funnet sted. Gjennomsnittlig opplever de at tilliten til ungdomsrådet har blitt endret mest. Nest størst har den opplevde endringen vært for de to indeksene vedrørende mestringsforventning. Minst forandret føler respondentene at den diffuse tilliten er. Med unntak for tilliten til ungdomsrådet har de opplevde endringene vært moderate. Jevnt over varierer effektvariablene mest med råd og posisjon i rådet. Med unntak for representative mestringsforventninger er det de med lederverv som har opplevd størst endring. Det er også interessant å merke seg at det er ett og samme ungdomsråd som hele veien har det høyeste gjennomsnittet, mens det varierer hvilket som har det laveste. I tillegg varierer opplevd endring av tilliten til ungdomsrådet betydelig med kjønn.

Når det gjelder de kvalitative dataene fremhever respondentene flere forhold de mener er betydningsfulle for endring av så vel motivasjon og tillit som forventninger om mestring. En stor andel av ungdommene i utvalget peker på erfaringer med påvirkning. I tillegg trekker mange frem kunnskap om og kjennskap til systemet som de har fått gjennom rådsdeltakelsen. En rekke respondenter er også opptatt av betydningen til personer tilknyttet rådet. Dette gjelder både voksenpersoner (som for eksempel politikere) og jevnaldrende rådsmedlemmer.

Respondentsvarene i det kvalitative datamaterialet peker også i retning av at det foregår legitim perifer deltakelse i ungdomsrådene. Respondentene gir inntrykk av å ha opplevd faktisk påvirkning, hvilket er nettopp hva politikk dreier seg om. De synes å ha blitt inkludert i fellesskapet, og andre personer har hatt betydning for læringen. Kunnskapen om og kjennskapet til systemet de har fått, ville nok vært vanskelig tilgjengelig på andre måter.

Korrelasjons- og regresjonsanalysene viste at opplevd endring av motivasjon og diffus tillit var de effektvariablene med størst innflytelse på fremtidig deltakelse. Endret mestringsforventning hadde også noe betydning bivariat, men denne forsvant multivariat. Av bakgrunnsvariablene var det posisjon i rådet, samt kjønn og lengde i rådet, som hadde effekt multivariat. Mens de som hadde lederverv hadde høyest fremtidig deltakelse, var det de som hadde sittet kortest i rådet som hadde tilsvarende resultat. Av bakgrunnsvariablene var det å følge med i media som hadde størst betydning i den multivariate analysen, men også diskusjon med familie og venner hadde tydelig effekt. I en avsluttende regresjonsanalyse med opplevd endring av motivasjon og diffus tillit, posisjon samt motivasjonsinnflytelse fra familie og media, influerte alle variablene den fremtidige deltakelsen.

5. Diskusjon

5.1 Innledning

Med utgangspunkt i resultatene som ble presentert i forrige kapittel, er det nødvendig og relevant å utdype enkelte temaer. I det følgende vil det først bli drøftet hvorvidt ungdomsrådet har påvirket respondentenes planer om politisk deltakelse, altså om det har forekommet læring. Deretter diskuteres betingelser for at legitim perifer deltakelse i praksisfellesskap, slik denne har fremkommet i respondentsvarene, skal fungere. Diskusjonen avsluttes med noen epistemologiske tilbakeblikk.

5.2 Læring fra ungdomsrådene

Til grunn for regresjonsanalysene utført i forrige kapittel ligger en antagelse om påvirkning og ikke bare samvariasjon. Ifølge Skog (2004: 23-28) fremsatte Hume tre forutsetninger for kausalitet: *Asymmetri* innebærer at virkning ikke kan inntreffe før årsaken. I *lokalitet* ligger det at årsak og virkning må opptre nært hverandre i tid, mens *konstant konjunksjon* betyr at virkningen inntreffer hver gang årsaken opptrer. De to siste kjennetegnene er omdiskuterte. For det første er det usikkert i hvilken grad virkningen må inntreffe raskt etter årsaken. For det andre er det i samfunnsforskning vanskelig å finne kausale lover. Det gjør at man heller ser på i hvilken grad én faktor gir økt sannsynlighet for at en annen vil inntreffe.

Når det gjelder den betydningen opplevd endring av effektvariablene har på fremtidig deltakelse, ble det ovennevnte kriteriet om økt sannsynlighet testet i regresjonsanalysen. Noen av variablene i undersøkelsen min har verdier som sammenfaller med stor fremtidig deltakelse. Det kan også sies å foreligge asymmetri, da det her er snakk om fremtidig deltakelse (virkning) og den opplevde endringen i effektvariablene (årsak) allerede har inntruffet. Nå blir ikke dette helt korrekt, da det ikke er *fremtidig* deltakelse som måles, men i stedet ungdommenes *nåværende oppfatning* av denne. Det kan anføres at denne kom *samtidig*, men det er vanskeligere å hevde at den inntreffer *før* den opplevde endringen av effektvariablene. Riktignok hadde ungdommene sannsynligvis en oppfatning om egen fremtidig politisk deltakelse også før de ble med i rådet. Dagens oppfatning kan være

identisk med denne, men uansett reflekterer de avgitte svarene i undersøkelsen ungdommenes nåværende planer om deltakelse. Dessuten er det vanskelig å tenke seg en motsatt retning på påvirkningsforholdet, der nivå på fremtidig deltakelse influerer hvor mye respondentene føler at ungdomsrådet *endrer* motivasjonen, tilliten og mestringsforventningene. Det samme er tilfellet for kontroll- og bakgrunnsvariablene (se side 43). Når det gjelder nærhet i tid, blir denne oppfylt når man betrakter virkningsvariabelen som dagens plan om fremtidig deltakelse.

Som det fremgår av denne diskusjonen og av resultatene fra analysekapittelet, kan det se ut til å ha foregått politisk sosialisering i ungdomsrådet. I noen grad har rådet bidratt til å endre respondentenes politiske kultur, gjennom å endre motivasjonen, tilliten, mestringsforventningene og innstillingen til fremtidig deltakelse. En slik sosialisering er også, som beskrevet i innledningskapittelet, et av hovedmålene med ungdomsråd. Det later til at deltakelsen har bidratt til økt deltakelse, slik som Mansbridge fremsatte en uverifisert hypotese om. Undersøkelsen i denne oppgaven beviser heller ikke at det er tilfellet, da det ikke er mulig å kontrollere for alle andre innflytelseskilder. Dessuten er det respondentenes egen oppfatning som måles, ikke hvorvidt endring faktisk har funnet sted. Likevel støtter funnene mine opp under antagelsen om at deltakelse skaper deltakelse. Lidén & Ødegård (2002: 72-73) påpeker at dette i aller høyeste grad ikke er en selvsagt konsekvens av ungdomsrådsdeltakelsen. Når ungdommer blir lovet innflytelse, men opplever at denne ikke er reell, kan de bli kritiske og desillusjonerte med hensyn til egne påvirkningsmuligheter. Det synes som om rådsdeltakelsen hovedsakelig har økt mine respondenters interesse for deltakelse, hvilket kan henge sammen med at de har opplevd å ha reell innflytelse og ikke pseudomedvirkning, som Pateman advarer mot.

Selv om resultatene viser både at rådsdeltakerne i denne undersøkelsen planlegger å være mer aktive enn gjennomsnittsungdom – og at den opplevde økningen av motivasjon, tillit og delvis mestringsforventning fører til økt fremtidig deltakelse – er bidraget fra ungdomsrådet bare moderat. For det første var det de effektvariablene som respondentene følte hadde endret seg i *minst* grad i løpet av deltakelsen, som hadde *størst* betydning for fremtidig deltakelse. Opplevd endring av diffus tillit og motivasjon hadde de to laveste medianene (3,3 og 3,6), men kom ut med størst effekt i regresjonsanalysene. Tilliten til ungdomsrådet og mestringsforventningene opplevde størst positiv endring, men hadde minimal effekt i den multiple regresjonsanalysen. For det andre var det bare tillit til ungdomsrådet som ifølge

respondentene forandret seg mye. Og til tross for at svarene hovedsakelig peker i retning av positiv opplevd endring for alle variabler, var det også respondenter som oppga det motsatte. Annen forskning på området gir mer blandede resultater av hvor positiv opplevelsen har vært, og om den gir deltakerne lyst til delta mer (Teige 2005). Det er med andre ord ikke snakk om større politisk deltakelse som en nødvendig konsekvens av ungdomsrådet. Mer synes det å handle om et potensial for ungdomsrådene til å bidra positivt på det området. Dette blir ekstra understreket av at det gjennomgående var betydelig forskjell mellom rådene i gjennomsnittlig endring på effektvariablene.

Funnene fra regresjonsanalysen tilsier altså at det er ungdomsrådets bidrag til opplevd endring av motivasjon og diffus tillit som har mest betydning for deltakelse. I tråd med det som er skrevet om motivasjon som forutsetning for all aktivitet, er det ikke rart at denne har stor betydning for politisk deltakelse. Når det er sagt fremstår også mestringsforventninger som betingelse for dette. Hvorfor opplevelse av *endring* av motivasjon har stor betydning, mens effekten av den opplevde *endringen* av mestringsforventninger forsvinner multivariat, kan det derfor bare spekuleres i. Kanskje hadde ungdomsrådsmedlemmene i utgangspunktet stor tiltro til sine politiske ferdigheter – i og med at de hadde selvtillit nok til å bli med i rådet. Muligens manglet motivasjonen til deltakelse i ordinære politiske aktiviteter i større grad, slik at ungdomsrådets bidrag på denne fronten dermed kan få avgjørende betydning. Eventuelt kan virkningen av den opplevde endringen av mestringsforventningene inntreffe indirekte gjennom å endre motivasjonen.

At opplevd endring av diffus tillit har mer betydning enn opplevd endring av spesifikk tillit, kan skyldes flere ting. Norris hevdet at mistillit til sittende myndigheter ikke bare kan hemme politisk deltakelse, men også fungere som insentiv – ved at man ønsker seg andre ved makten enn dem som sitter der. Samtidig som en viss tiltro til systemets funksjonsmåte og til ideen om demokrati synes å være nødvendig for at politisk deltakelse fremstår meningsfullt. Ut fra en slik tankegang kan den diffuse tilliten være viktigere for deltakelsen enn den spesifikke. Samtidig ble indikatorenes plassering i denne indeksen blant annet begrunnet med en forståelse av dem som diffuse. Muligvis kan begrepet diffus her også tolkes som ”vag oppfatning om”, hvilket i så fall kan innebære at ungdommene manglet nødvendig tiltro for å se verdien av politisk deltakelse. Der ungdomsrådet maktet å styrke den diffuse tilliten, kan dette derfor få stor betydning.

At posisjon i rådet fortsatt har betydning, selv når man kontrollerer for (de to viktigste) effektvariablene, tyder på at denne bidrar til fremtidig deltakelse på måter som ikke dekkes av disse. Her er det imidlertid på sin plass å stille spørsmål ved om påvirkningen også går motsatt vei. Kanskje er det slik at de som i utgangspunktet har planlagt stor politisk deltakelse, også innehar noen egenskaper og ferdigheter som gjør at de også har hatt lyst og mot til å påta seg lederverv i ungdomsrådet. På den andre siden er det heller ikke utenkelig at posisjoner i ungdomsrådet kan ha selvstendig betydning for fremtidig deltakelse. Også Teige (2005: 58) finner at rådsmedlemmer med lederverv er *”mer engasjerte og entusiastiske enn de som ”bare” har vært medlemmer”*, så dette funnet kan ha gyldighet utover de fire undersøkte rådene.

5.3 Betingelsene for legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet

Da det synes å ha foregått læring i ungdomsrådet, er det viktig å fremheve *betingelsene* for at denne skal finne sted. Det ble i forrige kapittel argumentert for at det later til å ha foregått legitim perifer deltakelse i ungdomsrådet. Noen forhold knyttet til dette er det verdt å diskutere ytterligere.

Et sentralt moment ved legitim perifer deltakelse er som nevnt at læringen foregår som en del av den daglige praksisen og ikke som en isolert enhet. Respondentene har altså i svarene på de kvalitative spørsmålene selv knyttet kunnskap om det politiske systemet til opplevd endring av deres motivasjon, tillit og forventninger om mestring. Hvis kunnskapen er nødvendig for rådsarbeidet og for å kunne få gjennomslag for rådets ønsker i den ordinære politikken, kan det ligge en motivasjon for læring innebygget i deltakelsen. Ungdommene ser den umiddelbare nytten av læringen. Også Lidén & Ødegård (2002: 67) påpeker det motiverende ved kunnskapstilegningen i rådet. Dette er helt i tråd med Lave og Wengers poengtering av at man ønsker å lære for å kunne delta i praksisfellesskapets virke. Gitt denne motivasjonen ligger det derfor et stort potensial også for kunnskapslæring i ungdomsrådet. Den klare målsettingen om politisk sosialisering innebærer, ifølge Lidén (2003: 118), likevel en risiko for at det blir for mye fokus på læring og for lite på medvirkning. Hvis dette blir tilfellet, er dette problematisk fordi også medvirkning tillegges så stor betydning av rådsmedlemmene. Ut fra resonnementet over, er det kanskje likevel ikke et motsetnings-

forhold mellom kunnskapslæring og medvirkning. For nettopp ved å fokusere på det sistnevnte, vil mye av kunnskapslæringen kunne finne sted av seg selv. På den andre siden er det ikke slik at man bør fjerne all opplæring. *Hovedformålet* med opplæringen bør imidlertid være å ruste ungdomsrådsmedlemmene til rådsarbeidet.

Det ble i teorikapittelet (se side 20) skissert en mulighet for at det oppstår spenninger mellom nye og eksisterende medlemmer i et praksisfellesskap. Respondentsvarene har verken gitt inntrykk av et slikt spenningsforhold eller at ungdommene endrer den lokalpolitiske praksisen. To momenter bør imidlertid kommenteres i denne sammenhengen. For det første kan kanskje forholdet mellom opplæring og medvirkning utgjøre et slikt spenningsforhold. Særlig i og med at tidligere forskning viser at voksne og ungdommer ofte vektlegger disse formålene forskjellig. Ut fra svarene å dømme synes ikke dette å ha vært en stor utfordring for mine respondenter. For det andre innebærer vel kanskje selve etableringen av institusjonen ungdomsråd en forandring av hvordan det lokalpolitiske systemet fungerer: Ungdom under 18 år gis en rolle i lokaldemokratiet, og respondentsvarene antyder videre at innlemmelsen av ungdom også får konsekvenser for politikkutformingen.

Ut fra respondentenes sterke vektlegging å dømme, later det altså til at påvirkningserfaringer er et av ungdomsrådets viktigste bidrag til læring. Selv om mine respondenter synes å ha opplevd innflytelse, er det ikke gitt at rådenes faktiske påvirkningskraft er så stor. Respondentsvar som inneholder uttrykk som ”*gjennomslag for saker*”, gir inntrykk av reell påvirkning. ”*Hører på oss*” innebærer på sin side ikke nødvendigvis innebærer at ungdomsrådene innspill får avgjørende innvirkning i sakene. Flere av Grimnes’ (2007:47) respondenter er også skeptiske med hensyn til rådene innflytelse. Det er dessuten verdt å merke seg at enkelte tidligere deltakere i ettertid stiller seg tvilende til hvor stor påvirkningskraft ungdomsrådene egentlig hadde (Teige 2005: 76). Da det later til at rådene i min undersøkelse har hatt noe innflytelse, er det ikke sikkert at mine respondenter blir mer skeptiske etter hvert. Poenget til Teige er likevel viktig. Blir respondentene mer kritiske når rådsdeltakelsen er over, kan effekten på fremtidig deltakelse kanskje også forsvinne.

Mange av ungdomsrådene mangler vedtektsfestet innflytelse¹⁸. Dette gjør gjennomslagskraften til rådet helt avhengig av det politiske klimaet i kommunen, og at politikerne er villige til å lytte til rådsmedlemmene. Lidén (2003: 110-112) fremhever også dette forholdet. Gitt betydningen medvirkningserfaringer har for læring, kan dette bli et problem. En skriftliggjøring av rådets innflytelse kan kanskje være en måte å sikre ungdommene en opplevelse av påvirkning. Det er imidlertid et par ting det kan være verdt å påpeke i den sammenhengen. Haukelien og Holsen ([2004]: 18) fremhever at det er viktig å klargjøre forventninger, slik at rådsmedlemmene vet hva de kan forvente å få påvirke. På den måten kan man unngå skuffelser. Samtidig sier ikke svarene i undersøkelsen min noe om hvor stor innflytelse rådene skal ha for å oppnå ønskede læringseffekter. På den ene siden påpeker Teige (2005: 63) at mange rådsmedlemmer føler at sakene de får bestemme over er lite viktige. Dette kan fort gi motsatt effekt ved at de blir desillusjonerte med hensyn til egen makt. På den andre siden er noe av poenget med den legitime perifere deltakelsen i praksisfellesskapet at arbeidsoppgavene skal være tilpasset lærlingene og ikke innebære altfor mye ansvar. I tråd med denne argumentasjonen er det ikke nødvendigvis slik at størst mulig makt gir størst læringseffekt. Det er heller ikke sikkert at ungdommene selv ønsker så mye ansvar som utstrakt innflytelse innebærer. Det kan godt være at rådsmedlemmene er fornøyde med at politikerne ”hører på dem”. Svarene gir ikke informasjon om dette, men det kan være et poeng å klargjøre grad av innflytelse med rådsmedlemmene.

Selv om respondentsvarene i denne undersøkelsen gir inntrykk av utstrakt kontakt med politikere, er det vanskelig å tyde akkurat hvor omfattende denne er. Teige (2005: 82) finner få møtepunkter mellom de folkevalgte og respondentene sine. Det kan være at rådene i undersøkelsen min utmerker seg med stor nærhet til politikerne. Samtidig er det ikke nødvendigvis slik. Det kan ha vært få, men positive møter. Og muligens er det nettopp fordi disse møtene har vært så sjeldne, at respondentene har funnet grunn til å nevne dem spesielt. Når det er sagt hadde to av rådene jeg besøkte politiske kontaktpersoner som deltok på de aktuelle rådsmøtene. Jeg ble også fortalt at disse var valgt av kommunestyret til å være veiledere. I og med at voksenpersoner tilknyttet rådet oppleves som viktig av respondentene mine, kan kanskje en slik institusjonalisering av kontakten være en idé. På den måten sikres

---

¹⁸ Undertegnede gjennomførte høsten 2007 en analyse av tre ungdomsråds vedtekter. Et av hovedfunnene der var at mange råd manglet skriftliggjøring av viktige forhold – deriblant innflytelse (Duus 2007).

viktige møtepunkter mellom politikere og ungdommer. Det kan også være en måte å bidra til at rådsmedlemmene føler seg inkludert i den ordinære politikken – og gi ungdommene enda mer kjennskap til systemet. Alt kan imidlertid ikke løses gjennom formaliserte rutiner. Det er en forutsetning at voksenpersonene er interesserte i ungdomsrådet, slik at de faktisk møter opp og er engasjerte i arbeidet. Gir voksenpersonene inntrykk av det motsatte, er det en risiko for at følelsen ungdommene synes å ha av rådets betydning, forsvinner. Haukelien & Holsen ([2004]: 17) vektlegger da heller ikke bare kontaktpersoner, men *engasjementet* disse utviser.

Ut fra denne diskusjonen synes det som om følgende konklusjon kan trekkes: Selv om Almond og Verba trekker frem sosialiseringen og direkte erfaringer som to ulike kilder til endring av den politiske kulturen, later det til at ungdomsrådets viktigste bidrag som sosialiserer nettopp ligger i muligheten for direkte erfaringer med det politiske systemet.

5.4 Epistemologiske tilbakeblikk

Flere epistemologiske avveininger har hatt betydning for undersøkelsen, hvilket ble beskrevet i underkapittel 3.2, Epistemologiske vurderinger. Avslutningsvis i diskusjonen er det på sin plass å reflektere over et par forhold som ble utledet der. Det ble pekt på det problematiske ved å utføre generaliseringer (se side 41). Likevel har analysene i forrige kapittel gitt innsikt i hva ungdomsråd *kan* bidra til. Det har også forekommet enkelte signifikante resultater, som at effekter av rådsdeltakelsen har betydning for fremtidig deltakelse. Det siste kan ha gyldighet også for andre aktive ungdomsråd på Østlandet. Diskusjonen i dette kapittelet har grundigere belyst ungdomsrådets potensial. Dette er innsikter som har overføringsverdi utover de undersøkte rådene.

Det var betydelig lavere svarprosent på de åpne spørsmålene enn på resten av spørsmålene. Kanskje skyldes dette at åpne spørsmål er mer krevende å besvare. Det er et problem at jeg ikke har fått innsikt i alle respondentenes erfaringer og holdninger. Bruk av åpne spørsmål ble begrunnet med mangel på oversikt over mulige forhold som kunne bidra til læring. Det viste seg også at ikke alle synspunktene jeg faktisk fikk kjennskap til, kunne vært fanget opp av flervalgsspørsmål. Det anses derfor å ha vært en riktig vurdering å bruke åpne spørsmål, da mye verdifull kunnskap ellers ville gått tapt.

Det ble også påpekt i metodekapittelet at resultatene kan være farget av datainnsamlings-situasjonen. Hvis respondentene følte at de måtte være positive, kan dette muligens forklare at de oppgir positiv og ikke negativ endring. Dette kan dog vanskelig forklare den relative endringen til de ulike effektvariablene. Gjennomsnittlig endring varierte fra ikke-eksisterende til ganske stor.

Ikke bare respondentenes svar, men også tolkningen av disse, kan være påvirket av omliggende faktorer. Som redegjort for i metodekapittelet er det alltid en fare for at forskeren blir bundet av oppgavens teoretiske fundament. Jeg har imidlertid hatt veldig stor bevissthet omkring problematikken, blant annet ved at dataene er analysert flere ganger, og at jeg har søkt å være åpen for alternative forklaringer utenfor oppgavens teoretiske rammeverk. Å være klar over risikoen er ingen garanti i seg selv, men utgjør en viktig forutsetning for å kunne unngå den nevnte fellen. For å etterprøve egne tolkninger ytterligere, har de kvalitative dataene blitt diskutert med en utenforstående person uten kjennskap til teorigrunnlaget for oppgaven. Analysene mine var i overensstemmelse med hennes tolkning. Det som gjorde tolkningen av de kvalitative dataene særlig utfordrende, var at svarene var veldig lite utfyllende. Dette krever ekstra påpasselighet slik at det ikke tolkes for mye inn i dem. Likefullt passet det lille respondentene hadde svart godt med teoriene som er benyttet. Dette gjelder for eksempel respondentenes sterke vektlegging av påvirkningserfaring for endring av mestringsforventninger.

Til tross for samsvaret mellom empirien og læringsteorien, har sistnevnte en begrensning i dens ensidige fokusering på læringens sosiale karakter. Det er lite eller intet søkelys på de kognitive aspektene, slik som i kognitive teorier. Dette begrenser hvilke sider ved læring som belyses i denne oppgaven. Samtidig har denne avgrensningen vært et bevisst valg som har gjennomsyret hele prosjektet. Det er for eksempel ingen av spørsmålene i spørreskjemaet som i særlig grad bidrar til å belyse de kognitive aspektene. En slik utvidelse kunne gitt interessante funn, men er utenfor denne oppgavens rammer. Videre har det utelukkende vært fokus på læringseffekter i forhold til politisk deltakelse, via opplevd endring av effektvariablene. Ungdomsrådet har trolig hatt betydning for ungdommene på andre måter også. I tråd med oppgavens samfunnsfagsdidaktiske utgangspunkt har det vært viktig med et såpass snevert siktemål. Og på dette området har undersøkelsen produsert interessante resultater.

6. Konklusjon

6.1 Kan ungdomsrådet innvirke på lysten til å delta politisk?

Et viktig formål med ungdomsråd er å fremme politisk deltakelse. Pateman er én av flere som argumenterer for at deltakelse kan fremme deltakelse. Den ene delen av problemstillingen i denne oppgaven går ut på å teste i hvilken grad respondentene mener at deltakelsen i ungdomsrådet har bidratt til å endre lysten til å delta politisk i fremtiden.

Det ble i teorikapittelet presentert en modell for hvordan denne påvirkningen kan finne sted (se side 35). I tråd med denne modellen er det testet i hvilken grad respondentene mener å ha opplevd endring i egen motivasjon, tillit og forventninger om mestring. De kvantitative analysene viste gjennomsnittlig positiv endring for alle effektvariablene. Modellens første del har dermed fått støtte. Med unntak av endret tillit til ungdomsrådet har imidlertid de opplevde endringene jevnt over vært moderate. Av disse variablene er det forventninger til mestring av representative og deltakende aktiviteter som respondentene føler har endret seg mest. Diffus tillit er den variabelen som ifølge utvalget mitt har endret seg minst.

Ungdomsrådsdeltakerne i denne undersøkelsen føler altså at rådsdeltakelsen i noen grad har bidratt til å endre deres motivasjon, tillit og mestringsforventninger.

At tilliten til ungdomsrådet er den variabelen respondentene føler har endret seg mest, er kanskje ikke så overraskende – i og med at rådsdeltakelsen har gitt dem førstehåndskjennskap til hvordan slike råd fungerer. At den opplevde endringen har vært positiv, tyder på at deltakelsen i rådet har vært likeså. Den lille endringen i diffus tillit kan på tilsvarende måte forklares med at rådsmedlemmene har hatt få erfaringer med nasjonal politikk i rådstiden. Når det gjelder den komparativt store økningen i forventninger til egen mestring, kan også den forklares ut fra samme argumentasjon. Gjennom deltakelsen har nok respondentene fått vurderingsgrunnlag for og trening i egne politiske ferdigheter.

Når det gjelder den fremtidige deltakelsen, som er undersøkelsens avhengige variabel, planlegger alle ungdommene å delta på én eller flere måter. Dette stemmer ikke overens med

det dystre bildet avissitatene i innledningen tegnet av dagens ungdommer. Respondentene fremstår også mer aktive enn andre ungdommer. Det ble funnet sammenhenger mellom respondentenes opplevde endring av enkelte effektvariabler og omfanget av planlagt fremtidig politisk deltakelse. Det var en meget klar sammenheng mellom nivå på motivasjonsvariabelen og størrelsen på deltakelsen. Det samme gjelder også for den diffuse tilliten. Tilliten til ungdomsrådet og den spesifikke deltakelsen har minimal betydning. Respondentenes opplevde endring av de to variablene om politiske mestringsforventninger har kun betydning indirekte, da effekten av disse forsvinner multivariat.

Det er altså sammenheng mellom mine respondents opplevelse av endring i motivasjon og diffus tillit, og den innstillingen til fremtidig politisk deltakelse.

Som svar på problemstillingen tilsier analysen dermed at ungdomsrådets innvirkning på fremtidig deltakelse kun er moderat. De fleste variablene endres bare i noen grad. Dessuten viste analysen at de variablene som har størst betydning for fremtidig deltakelse, er de som ble endret minst. Men da det eksisterer en sammenheng mellom noen av effektvariablene og fremtidig politisk deltakelse, har ungdomsrådet et potensial. For det første bidrar ungdomsrådet til å øke motivasjonen, tilliten og mestringsforventningene ganske tydelig for enkelte medlemmer. For det andre synes endringen, når den oppstår, å ha betydning for den fremtidige rådsdeltakelsen. Det ligger samtidig en stor utfordring for rådene i å øke de effektvariablene som har størst betydning.

6.2 På hvilke måter foregår dette bidraget?

I og med at ungdomsrådet faktisk kan ha en betydning, ble det særdeles relevant å analysere hvordan dette bidraget kan finne sted. Lave og Wengers teori om legitim perifer deltakelse har vært benyttet til å organisere funnene knyttet til læringen i ungdomsrådet. Det viste seg nemlig at det respondentene vektla som viktig for endringen av motivasjon, tillit og mestringsforventninger, var forhold som er sentrale innenfor Lave og Wengers teori. Meget sentralt var påvirkningserfaringer, særlig i form av muligheten til å influere politikere. De sistnevnte, sammen med andre personer tilknyttet rådet, ble også tillagt vekt. Foruten dette ble også den særegne kunnskapen om og kjennskapet til det politiske systemet og dets

bestanddeler oppfattet som betydningsfullt for endring av motivasjon, tillit og mestringsforventninger.

Oppsummert tilsier denne undersøkelsen at ungdomsrådets bidrag til læring foregår gjennom å gi påvirkningserfaringer samt viktig kunnskap om og kjennskap til systemet. Dessuten er rådsmedlemmer og voksne tilknyttet rådet viktige faktorer for læring.

Resultatene fra undersøkelsen sier to ting. For det første er dette forhold som er ganske unike for ungdomsrådet. Opplevelse av å påvirke og å møte politikere, samt det å få inngående kjennskap til det (lokal)politiske systemet, er nok vanskelig å oppnå i like stor utstrekning andre steder. Dette gjør ungdomsrådet til en viktig arena for politisk læring. For det andre tyder det på at overføring av læring er mulig. Særlig synes påvirkningserfaringer *i ungdomsrådet* å bidra til å gi rådsmedlemmene tro på at de kan påvirke også *i det ordinære politiske systemet*. Samtidig kan dette gi motivasjon og tillit som er viktig for fremtidig politisk deltakelse. Disse funnene gir viktige implikasjoner for organiseringen av ungdomsråd i fremtiden. Det må sikres at rådsmedlemmene får mulighet til å oppleve påvirkning, fellesskap med andre personer (og særlig med politikere), samt kjennskap til systemets funksjonsmåte. En måte å oppnå dette på, kan være å nedfelle det i rådets vedtekter.

6.3 Innspill til fremtidig forskning

Funnene fra denne undersøkelsen tydeliggjør også forhold som fremtidig forskning på ungdomsråd bør belyse. Det er blitt antydnet en sammenheng mellom ungdomsrådsmedlemmenes opplevelse av økning i motivasjon, tillit og mestringsforventninger og hvor mye de planlegger å være politisk aktive. Denne forbindelsen kan studeres videre. For det første kunne en betydelig større kvantitativ studie med samme teoretiske variabler gi resultater med større grad av statistisk sikkerhet. For det andre kunne det være interessant å inkludere flere variabler enn de det var plass til i denne studien, hvilket kunne belyse sammenhengen i enda større grad. For det tredje kunne det i fremtidig forskning være interessant å undersøke holdningene til tidligere medlemmer. Som redegjort for i diskusjonen fant Teige at det blant respondentene hennes var de tidligere rådsmedlemmene som var mest kritiske til ungdomsrådets påvirkningskraft. Derfor kunne det være interessant å gjennomføre en spørreundersøkelse lignende min blant tidligere rådsmedlemmer. På den måten kunne

man få innsikt i både langtidseffektene av rådsdeltakelsen og nivå på faktisk politisk deltakelse. For i størst mulig grad å kunne sammenligne resultatene, hadde det ideelle vært å benytte samme respondenter som i min undersøkelse. Dette kan sikkert bli en utfordring, men også andre tidligere ungdomsrådsmedlemmer kan gi nyttig innsikt på området.

Det kunne også være interessant å forske videre på ungdomsrådet som arena for legitim perifer deltakelse. For å få dypere innsikt i dette forholdet, kan andre metoder for datainnsamling benyttes, for eksempel intervjuer. Dette lot seg ikke gjøre i min undersøkelse, da problemstillingen her var todelt. Funnene mine kan dog være utgangspunkt for en intervjuguide til bruk i senere forskning.

7. Didaktiske implikasjoner for samfunnsfagsundervisningen

Så langt har oppgaven utelukkende fokusert på læringen i ungdomsrådene. Som det ble fremhevet i teorikapittelet, er overføring av læring et problematisk område innenfor den sosiokulturelle tradisjonen, i og med at kunnskap er knyttet til situasjonen den læres i. Likevel har undersøkelsen min frembrakt innsikter som også kan anvendes i en skolesetting.

7.1 Legitim perifer deltakelse og politisk oppdragelse

Ungdomsrådets organisering som en etterligning av et kommunestyre, kan sies å ha visse likheter med rollespill. En del av rådsaktivitetene som blir trukket frem som betydningsfulle, kan simuleres i samfunnsfagsundervisningen. Dette gjelder for eksempel møter og debatter. Et undervisningsopplegg kan gå ut på at ungdommene ”spiller” et kommunestyre i samfunnsfagstimen. Dermed kan man oppnå enkelte av de samme læringseffektene både – når det gjelder kunnskaper og lyst til fremtidig deltakelse. Elevene kan få sakspapirer, veie ulike løsninger mot hverandre og fatte beslutninger – slik det gjøres i ungdomsråd og kommunestyrer. Fordelen med rollespill som læringsmedium er nettopp at man kan ha situert læring i et simulert rom, og at man derigjennom kan lære noe om komplekse sammenhenger (Wellejus & Agger 2006: 222). Gjennom en slik arbeidsform prøver man å etterligne læring i et praksisfellesskap.

Likhet mellom situasjoner ble i teoridelen trukket frem som en viktig forutsetning for overføring. Situasjonen i ungdomsrådet, med organiseringen i kommuneregi og kontaktene med personer fra det administrative eller politiske livet, fremstår trolig mer autentisk enn samfunnsfags-rollespillet. Ungdomsrådernes beslutningsmyndighet, for eksempel knyttet til et eget budsjett, taler også til rådets fordel. Det samme gjelder tilegning av kunnskap om systemet som en forutsetning for å kunne få gjennomslag for ønskene sine. Dette mangler i rollespillet. Noen grep kan likevel trolig tas for å bøte på dette. Kanskje økes rollespillets autensitet hvis settingen flyttes til kommunehuset, og det som diskuteres er faktiske saker kommunestyret selv skal behandle. Muligens kan kommunestyrepolitikere inkluderes, og

elevene være til stede under behandlingen av de aktuelle sakene. Slik blir deres rollespill nært knyttet til virkelighetens verden samtidig som en ivaretar kompetansemål i faget¹⁹. I den forrige læreplanen (L97) var det å diskutere kommunestyresaker eksplisitt nevnt (Koritzinsky 2002: 43). Det er særdeles viktig å velge sakene med omhu, særlig med tanke på at disse skal fremstå som interessante og betydningsfulle for elevene. I tillegg er det et poeng at debatten i kommunestyret har potensial til å bli levende og spennende. Det er videre verdt å merke seg at det også i en slik setting er langt fra gitt hvordan ungdommene oppfatter det politiske livet.

Det er ikke nødvendig å forholde seg utelukkende til det lokale nivået. En mer avansert form for det skisserte opplegget finnes i en nasjonal kontekst. MiniTinget er et undervisningsopplegg på Stortinget. Skoleelever deltar i et interaktivt rollespill der de ”spiller” stortingsrepresentanter. Hollup (2008: 72) fant læringsutbytte i form av tilegning av kunnskaper, selv om elevene ikke endret syn på seg selv som politisk objekt. Også med tanke på betydningen av diffus tillit, kan et mer nasjonalt fokus være nyttig.

Vekten respondentene legger på den menneskelige dimensjonen, tyder på at møtepunkter med politikere kan være noe å tenke på også for samfunnsfaglærere. Kanskje er dette et tegn på at ungdommene trenger politiske rollemodeller. Skulle dette være tilfellet, kan besøk av politikere være veien å gå. På samme måte som for ungdomsrådsdeltakerne, kan dette muligens være første skritt mot å danne et politisk nettverk. Ut fra en vid deltakelsesforståelse, kan også besøk av folk som engasjerer seg på andre måter være viktig. Kanskje kan ungdomsrådsdeltakere trekkes inn. I og med at Bandura hevder at jevnaldrende er viktige kilder til mestringsforventninger. Det er derfor ikke utenkelig at det å snakke med engasjerte ungdommer kan gi elevene tro på at også de kan klare å delta politisk.

7.2 Andre bruksområder for legitim perifer deltakelse

At legitim perifer deltakelse synes å fungere som læringsmetode, har betydning også utover opplæring til politisk deltakelse. I ”Prinsipper for opplæringen” ([2009]) anbefales det å

---

¹⁹ Læreplanen sier blant annet om det å uttrykke seg muntlig i samfunnsfag: ”å samtale om og diskutere aktuelle samfunnsspørsmål” (Politikk, individ og samfunn [2009]). Og for programfaget Politikk og menneskerettigheter heter det at elevene skal kunne ”presentere beslutningsprosesser i aktuelle politiske saker” (Politikk, individ og samfunn [2009]).

inkludere lokalsamfunnet i undervisningen, samtidig som ”Læreplanen i samfunnsfag” ([2009]) inneholder punkter om arbeidslivet. Eksempler på det siste er innsikt i hva som kreves for å starte en bedrift. Læreplanmålene kan kanskje ivaretas gjennom utplasseringer på arbeidsplasser, noe lignende en praksisordning. Elevbedrifter, der også personer fra næringslivet tilknyttes, kan også begrunnes ut fra tankene om legitim perifer deltakelse. På samme måte som i ungdomsrådet, kan kanskje en slik tilnærming virke motiverende og bidra med inngående kunnskaper om temaet. I tråd med vektleggingen av kontakt med politikere, kan kanskje personer i andre samfunnsposisjoner også komme på besøk i samfunnsfagstimene. Dette kan eksempelvis være dommere eller næringslivsfolk.

Det er likevel ikke nødvendig å trekke inn aktører utenfra for å kunne oppnå legitim perifer deltakelse innenfor samfunnsfaget. Skolesamfunnet utgjør også et praksisfellesskap med et felles virke (blant annet læring av pensum) og et felles repertoar (det er eksempelvis egne måter å gjøre ting på i en skolesetting). Som for ungdomsrådet må det eksistere et gjensidig engasjement dersom klassen skal kunne fungere som praksisfellesskap. Deltakerne (elevene) må oppfatte læringsvirksomheten som viktig og samtidig være opptatt av fellesskapet (Dysthe 2001: 51, Dysthe 2003: 54-55). Eksisterer dette, kan den legitime perifere deltakelsen for eksempel foregå gjennom gruppearbeid eller diskusjoner i grupper og plenum. Ved sistnevnte arbeidsform kan elevene lære gjennom å se og lytte til mer drevne medelever. Legitimitetsdelen av legitim perifer deltakelse kan oppnås hvis læreren (og for så vidt også medelevene) tillater at de elevene som føler behov for det, kan være tilbakeholdne i starten for deretter å bli mer aktive etter hvert. Verdt å bemerke når det gjelder gruppearbeid, er at oppgavene kan tilpasses den enkelte elev. Det kan gis enklere oppgaver til de som har behov for det. Som nevnt i teorikapittelet er det intet krav i et praksisfellesskap at alle skal ha de samme oppgavene. I likhet med viktigheten av påvirkningserfaringer i rådet, kan også opplevelse av mestring i klasserommet øke både elevenes motivasjon og mestringsforventninger. Lærere kan, på samme måte som voksenpersonene tilknyttet rådet, også fungere som rollemodeller for virksomheten i klasserommet.

7.3 Elevmedvirkning

På grunn av respondentenes sterke poengtering av påvirkningserfaringer, er det ikke mulig å utelate dette når man ser på didaktiske implikasjoner for skolen. Civic-undersøkelsen viste at elevene i liten grad får være med å fatte beslutninger om egen skolehverdag, til tross for at de

har et stort ønske om dette (Mikkelsen & Fjeldstad 2003: 36-37). Dette tyder på et stort uutnyttet potensial, også for samfunnsfagsundervisningen. Gjennom å gi elevene større innflytelse over hvordan undervisningen skal organiseres, får elevene påvirkningserfaringer. Funnene fra undersøkelsen min tyder på at så vel tillit som motivasjon, og særlig mestringsforventninger, kan påvirkes slik. Endring i tillit er kanskje vanskeligst å oppnå her, i og med at elevene ikke får direkte erfaringer med det politiske systemet. Likevel burde innvirkning på de andre variablene være mulig. Bandura trekker frem forsøk på å påvirke voksne generelt, ikke bare politikere, som kilde til forventninger om politisk mestring. Samtidig må det også her være snakk om virkelig medvirkning og ikke pseudomedvirkning, som Pateman poengterer. Og som diskutert med hensyn til ungdomsrådet, er det avgjørende at de sakene elevene får innflytelse over, er reelle og viktige. En viktig fordel med elevmedvirkning fremfor rollespillet skissert over, er at elevene her er seg selv i en faktisk situasjon. De spiller ikke en annen i en fiktiv verden. Samtidig unngår man heller ikke her overføringsproblematikken. Mens ungdomsrådet fatter politiske beslutninger innenfor en politisk ramme og høster erfaringer med det å påvirke ordinære politikere, vil elevmedvirkning måtte forstås innenfor en skolesetting. Det er derfor fare for at overføringen til politikkens verden blir vanskeligere. Likevel kan kanskje elevmedvirkning bidra til å fremme den politiske deltakelsen.

7.4 Oppsummering

Implikasjonene for samfunnsfagsundervisningen er dermed tredelte. For det første ble det skissert et forslag til et undervisningsopplegg, der elevene kanskje kan besøke kommunehuset og få spille politikere. De kan jobbe med en reell sak, møte politikere og eventuelt overvære det ordinære kommunestyrets behandling av saken. Slik sett kan kanskje noen av læringsmetodene ungdomsrådet benytter, overføres til en skolesetting. For det andre kan tankene om legitim perifer deltakelse benyttes til forsvar for andre utplasseringer, og belyse læringen som foregår i klasserommet. Sist, men ikke minst, tyder resultatene fra denne undersøkelsen på at elevmedvirkning er viktig.

Kildeliste

- Almond, G. A. & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press
- Bandura, A. (1977). Self Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. I: *Psychological Review Vol. 84*(2), 191-215
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freeman
- Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Håndbok om ungdomsråd*. Lokalisert på Verdensveven 15. april 2009:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/veiledninger_brosjyrer/2006/Handbok-om-Ungdomsrad.html?id=88472
- Brace, N., Kemp, R., & Snelgar R. (2006). *SPSS for psychologists: A guide to data analysis using SPSS for Windows*. Houndmills: Palgrave macmillan
- Børhaug, K. (2005). Hvorfor samfunnskunnskap?. I: Børhaug, K., Fenner, A. B. & Aase, L. *Fagenes begrunnelser. Skolens fag og arbeidsmåter i dannelsperspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget
- Børhaug, K. (2007). *Oppseding til demokrati: Ein studie av politisk oppseding i norsk skule*. Bergen : Universitetet i Bergen, Det psykologiske fakultet
- Christophersen, K.-A. (2006). *Databehandling og statistisk analyse med SPSS*. Oslo: Unipub
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1991). A motivational approach to self: Integration in personality. I: Nebraska Symposium on Motivation, R. Dienstbier (ed.). *Perspectives on motivation: Nebraska Symposium on Motivation, 1990*. Lincoln, Neb.: University of Nebraska Press
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology vol. 25*, 54–67
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2003). On assimilating identities to the self-determination: Theory perspective on internalization and integrity within cultures. I: I.M.R. Leary & J.P.Tangney (eds.) *Handbook of Self and Identity*. New York, Guilford Press
- Duus, M. (2007). *Ungdomsråd som demokratiinstitusjon*. Oppgave i SDID4020, Universitetet i Oslo, ILS. Oslo: M. Duus
- Dysthe, O. (2001). Sosiokulturelle perspektiver på kunnskap og læring. I: O. Dysthe (red.). *Dialog, samspel og læring*. (Oslo): Abstrakt forlag

- Dysthe, O. (2003). Teoretiske perspektiv. I: O. Dysthe & K. S. Engelsen (red.). *Mapper som pedagogisk redskap: Perspektiver og erfaringer*. Oslo: Abstrakt forlag
- Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*. New York: John Wiley & Sons
- Easton, D. (1975). A re-assessment of the concept of political support. *British Journal of Political Science*, vol. 5(4) 435-457
- Finifter, A.W. (1970). Dimensions of political alienation. *The American Political Science Review*, vol. 64(2), 389-410
- Foddy, W. (1993). *Constructing questions for interviews and questionnaires*. Cambridge: Cambridge university press
- Fullinwider, R. K. (1991). Philosophical inquiry and social studies. I: J. P. Shaver (red.). *Handbook of research on social studies, teaching and learning 1991*, 16-24. New York : Macmillan
- Gallatin, J. (1980). Political thinking in adolescence. I:J. Adelson (red.). *Handbook of adolescent psychology*. New York: John Wiley & Sons
- Greeno, J. G., Collins, A. M. & Resnick, L. B. (1996): Cognition and learning. I: Berliner, D. C. & Calfee, R. C. *Handbook of educational psychology*. New York: Macmilian Library Reference
- Greeno, J. G. (1997). On claims that answer the wrong questions. *Educational Researcher*, vol. 26, 1, (Jan. - Feb., 1997), p. 5-17
- Grimnes, G. (2007). *Ungdomsråd – et godt tiltak for deltakelse og innflytelse i lokaldemokratiet?: En studie av kommunalt initierte ungdomsråd i to kommuner*. Tromsø: G. Grimnes
- Grønmo, S. (1996). Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen. I: H. Holter & R. Kalleberg (red.). *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Haukelien, H. & Holsen, T. ([2004]). *Evaluering av BUSMI-prosjektet*. Bø[Ås]: Telemarksforskning Norges Landbrukshøgskole, Institutt for landskapsplanlegging (Rapport(Telemarksforskning. Bø))
- Heidar, K. & Saglie, J. (2002). *Hva skjer med partiene?*. Oslo Gyldendal Akademisk
- Hellevik, O. (1999). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget

-
- Hollup, K. (2008). *MiniTinget som arena for å lære om demokratiet og Stortinget*. Oslo: K. Hollup
- Imsen, G. (1998). *Elevers verden: Innføring i pedagogisk psykologi*. [Oslo]: Tano Aschehoug
- Johannessen, A., Tufte, P.A. & Kristoffersen, L. (2006). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt
- Klafki, W. (1985). *Dannelsesteori og didaktikk: Nye studier*. Århus: Forlaget Klim
- Koritzinsky, T. (2002). *Samfunnskunnskap: Fagdidaktisk innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Lave, J. & Wenger, E. (2003). *Situeret læring og andre tekster*. København: Hans Reitzels Forlag
- Lidén, H. (2003). Ungdomsråd – politisk lekestue?. I: F. Engelstad & G. Ødegård. *Ungdom, makt og mening*. Oslo: Gyldendal
- Lidén, H. & Ødegård, G. (2002). *Ungt engasjement: Ungdoms samfunnsengasjement og lokalpolitiske deltakelse*. NOVA Rapport 6/02 Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Lund, T. (1996). *Metoder i kausal samfunnsforskning: En kortfattet og enkel innføring*. Oslo: Universitetsforlaget
- Læreplan i samfunnsfag*. ([2009]). [Oslo: Utdanningsdirektoratet]. Lokalisert på Verdensveven 13. april 2009: <http://www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=125640>
- Macionis, J. J. & Plummer, K. (2005). *Sociology: A global introduction*. Harlow: Pearson Prentice Halls
- Malnes, R. & Midgaard, K. (1993). *Politisk tenkning fra antikken til vår tid*. Oslo: Universitetsforlaget
- Mansbridge, J. (1999). On the idea that participation makes better citizens. I: S.L. Elkin & K.E. Soltan (red.). *Citizen competence and democratic institutions 1999*. University Park, Pa.: Pennsylvania State University Press
- Marini, A. & Genereux, R. (1995). The challenge of teaching for transfer. I: MacKeough, A., Lupart, J. & A. Marini (red.). *Teaching for transfer: Fostering generalization in learning*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates

- Mayer, R. E. & Wittrock, M. C. (1996). Problem-solving transfer. I: Berliner, D. C. & Calfee, R. C. *Handbook of educational psychology*. New York: Macmillan Library Reference
- Mikkelsen, R., Buk-Berge, E., Ellingsen, H., Fjeldstad, D., & Sund, A. (2001). *Demokratisk beredskap og engasjement hos 9.-klassinger i Norge og 27 andre land: Civic Education Study Norge 2001*. Acta Didactica 1/2001, Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo
- Mikkelsen, R. & Fjeldstad, D. (2003). Skole og demokratiopplæring. I: F. Engelstad & G. Ødegård. *Ungdom, makt og mening*. Oslo: Gyldendal
- Miller, A. H. (1974). Political Issues and Trust in Government: 1964-1970. *American political science review*, vol 68 (3) 951-972
- Narud, H. M. & Valen, H. (2007). *Demokrati og ansvar: Politisk representasjon i et flerpartisystem*. Oslo: N. W. Damm & Søn
- Neuman, W. L. (2000). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches*. Boston: Allyn and Bacon
- Nielsen, A. (2005). Tror det er pizzavalg til høsten. *Dagsavisen* [Oslo]. Lokalisert på Verdensveven 28. april 2009: <http://fotoweb.anb.no/netacgi/nph-brs.exe?p=1&u=/netahtml/brs2.htm&r=1&f=G&d=AP89&l=100&s1=&s3=&s4=&s6=Nielsen+og+pizzavalg> (for tilgang, kontakt Avisenes Nyhetsbyrå)
- Niemi, R. G. & Sobieszek, B. I. (1977). Political Socialization. *Annual Review of Sociology*, vol. 3, 209-233
- NOU 2006:13 dvs.: *Fritid med mening: statlig støttepolitikk for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner: utredning fra et offentlig utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 9. september 2005: avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet 29. juni 2006*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning
- Norris, P. (red) (1999). *Critical citizens: Global support for democratic governance*. Oxford: Oxford University press
- Pateman, C. (1970). *Participation and Democratic Theory*. Cambridge: Cambridge University Press
- Politikk, individ og samfunn: Programfag*. ([2009]). [Oslo: Utdanningsdirektoratet]. Lokalisert på Verdensveven 1. mai 2009: <http://www.udir.no/grep/Lareplan/?laereplanid=179835&visning=5&sortering=2&kmsid=179838>

Prinsipper for opplæringen. ([2009]). [Oslo: Utdanningsdirektoratet]. Lokalisert på Verdensveven 14. april 2009:
http://www.udir.no/upload/larerplaner/Fastsatte_lareplaner_for_Kunnskapsloftet/prinsipper_lk06.pdf

Seeman, M. (1959). On The Meaning of Alienation. *American Sociological Review*, Vol. 24(6), 783-791

Simonsen, M (2009). Tenk om ungdom flest bare ikke bryr seg?. Dagbladet [Oslo]. Lokalisert på Verdensveven: 18. april 2009:
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2009/04/08/571124.html>

Skimmeli, M. (2000) *Medvirkning fra barn og unge i lokaldemokratiet: kartlegging og analyse av barne- og ungdomsråd i norske kommuner*. Trondheim: M. Skimmeli

Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: En regresjonbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Smith, M. J. (1998). *Social Science in question*. London: Sage Publications

Solhaug, T. (1995). *Politisk tillit i Polen*. Oslo: Universitetet

Solhaug, T. (2003). *Utdanning til politisk medborgerskap*. Oslo: Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling, Universitetet i Oslo Unipub

SSB (2008). *Flere stemte, og flere kvinner ble valgt inn*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Lokalisert på Verdensveven 23. april 2009: <http://www.ssb.no/kommvalg>

Strømsnes, K. (2003). *Folkets makt: Medborgerskap, demokrati, deltakelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Säljö, R. (2002). Læring, kunnskaper og sosiokulturell utvikling: Mennesket og dets redskaper. I: I. Bråten (red). *Læring: I sosialt, kognitivt og sosioalt-kognitivt perspektiv*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Teige, K.H. (2005) *Unge medborgere?: en kvalitativ analyse av demokratisk opplæring, medborgerskap og politisk engasjement hos medlemmer i norske ungdomsråd*. Trondheim: K.H. Teige

Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Tocqueville, A. (1969). *Om demokratiet i Amerika*. Oslo: Gyldendal

Togeby, L. (1993). Grass roots participation in the Nordic countries. *European Journal of Political Research*, vol 24 (2) 159-175

Verba, S., Schlozman, K. L. & Brady, H. E. (1995): *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge: Harvard University Press

Vestel, V., Ødegård, G. & Øia, T. (2003). *Veien til makta og "det gode liv"?: Evaluering av medvirkningsarbeidet blant unge i Porsgrunn kommune*. NOVA-rapport 8/2003. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

Wellejus, A. & Agger, A. (2006). Lyst, leg og læring. I: K. Sandvik & A. M. Waade (red.). *Rollespil: I æstetisk, pædagogisk og kulturel sammenheng*. Århus: Aarhus Universitetsforlag

Wenger, E. (2004): *Praksisfællesskaber: Læring, mening og identitet*. København: Hans Reitzels Forlag

Østerud, Ø., Goldmann, K. & Pedersen, M. N. (red). (1997) *Statsvitenskapelig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget

Aarø, L. E. (2005). *Fra spørreskjemakonstruksjon til multivariat analyse av data: En innføring i survey-metoden*. Bergen: Universitetet i Bergen: Hemil-senteret.

Tabelliste

Tabell 1: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksen for motivasjon	55
Tabell 2: Motivasjonsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler	57
Tabell 3: Deskriptiv statistikk for kontrollvariablene og motivasjonsindeksen	59
Tabell 4: Korrelasjon mellom ulike kontrollvariabler og motivasjonsindeksen	60
Tabell 5: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksene for tillit.....	61
Tabell 6: Tillitsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler	63
Tabell 7: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksene for mestringsforventninger	66
Tabell 8: Mestringsforventningsgjennomsnitt for bakgrunnsvariabler	68
Tabell 9: Gjennomsnitt for indikatorene i deltakende mestringsforventninger – for posisjonsverdiene.....	69
Tabell 10: Deskriptiv statistikk for indikatorene og indeksen for fremtidig deltakelse	71
Tabell 11: Gruppegjennomsnitt for fremtidig deltakelse	74
Tabell 12: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 1	75
Tabell 13: Regresjon: Effektvariablene på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)	75
Tabell 14: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 2	76
Tabell 15: Regresjon: Bakgrunnsvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse).....	77
Tabell 16: Korrelasjon med deltakelsesindeksen 3	77
Tabell 17: Regresjon: Kontrollvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)	78
Tabell 18: Regresjon: Viktige effekt-, bakgrunns- og kontrollvariabler på avhengig variabel (fremtidig deltakelse)	78

Figurliste

Figur 1: Modell over ungdomsrådet og fremtidig deltakelse	35
Figur 2: Modell over ungdomsrådets tenkte bidrag til fremtidig deltakelse, via innvirkning på motivasjon, tillit og mestringsforventninger	36
Figur 3: Histogram over respondentenes fordeling på motivasjonsindeksen	55
Figur 4: Histogram over respondentenes fordeling på indikatoren for tillit til ungdomsrådet	61
Figur 5: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for spesifikk tillit	62
Figur 6: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for diffus tillit	63
Figur 7: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for representative mestringsforventninger	67
Figur 8: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for deltakende mestringsforventninger	67
Figur 9: Histogram over respondentenes fordeling på indeksen for fremtidig deltakelse	72

Vedlegg 1

SPØRREUNDERSØKELSE OM UNGDOMSRÅD

1. Hvor lenge har du sittet i ungdomsrådet?

2. Hvilken posisjon hadde du i rådet i skoleåret som gikk?

3. I hvilken grad passer følgende utsagn for deg?

(Sett ring rundt det svaralternativet som passer best for deg)

a. Etter å ha vært med i ungdomsrådet er jeg blitt mer interessert i politikk.

I svært liten grad   I liten grad   I noen grad   I stor grad   I svært stor grad

b. Ungdomsrådet har gjort at jeg synes at politikk er meningsløst og kjedelig.

I svært liten grad   I liten grad   I noen grad   I stor grad   I svært stor grad

c. Ungdomsrådet har gjort at jeg synes at det er viktig å være politisk aktiv.

I svært liten grad   I liten grad   I noen grad   I stor grad   I svært stor grad

d. Etter å ha vært med i ungdomsrådet føler jeg at politikk er for vanskelig å forstå for folk som meg.

I svært liten grad   I liten grad   I noen grad   I stor grad   I svært stor grad

e. Ungdomsrådet har gjort at jeg ser at jeg kan oppnå resultater ved å delta i politikk.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

f. Etter å ha vært med i ungdomsrådet leser jeg oftere enn før om politikk og samfunnsliv.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

4. I hvilken grad passer følgende utsagn for deg?

(Sett ring rundt det svaralternativet som passer best for deg)

a. Jeg snakker ofte om politikk og samfunnsliv med familien min.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

b. Vi snakker ofte om politikk og samfunnsliv på skolen.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

c. Jeg snakker ofte om politikk og samfunnsliv med venner.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

d. Jeg følger med i politiske saker på TV/radio/aviser/Internett.

I svært liten grad	I liten grad	I noen grad	I stor grad	I svært stor grad
--------------------	--------------	-------------	-------------	-------------------

5. Tror du at du kommer til å delta i noen av disse aktivitetene? (Kryss av i den ruten som passer best for deg)

		Jeg kommer ikke til å gjøre det	Jeg tror ikke at jeg kommer til å gjøre det	Jeg er usikker på om jeg kommer til å gjøre det	Jeg tror at jeg kommer til å gjøre det	Dette kommer jeg helt sikkert til å gjøre
a.	Stemme ved kommunevalg					
b.	Stemme ved stortingsvalg					
c.	Stå på liste til valg					
d.	Melde meg inn i politisk parti eller ungdomsparti					
e.	Kontakte en politiker i forbindelse med en sak					
f.	Delta i demonstrasjonstog					
g.	Skrive under på underskriftskampanje					
h.	Delta i ulovlige aksjoner					
i.	Skrive debattinnlegg i aviser eller på Internett					

6. Hvilke forhold ved ungdomsrådet har bidratt til å gjøre deg mer/mindre motivert til å delta i aktivitetene over?

7. Har ungdomsrådet gjort at du har fått mer eller mindre tillit til følgende?

		Mindre tillit	Litt mindre tillit	Ingen endring	Litt mer tillit	Mer tillit
a.	Lokalpolitikere					
b.	Kommunestyret					
c.	Det lokale politiske systemet					
d.	Politikerne på Stortinget					
e.	Storting og regjering					
f.	Det norske politiske systemet					
g.	Ungdomsrådet					

8. Hvilke forhold ved ungdomsrådet har bidratt til å øke/reducere tilliten din til dem jeg nevnte over?

9. I hvilken grad har deltakelsen i ungdomsrådet påvirket det følgende?

(Ring rundt det svaralternativet som passer best for deg)

a. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan påvirke beslutninger i ungdomsrådet?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

b. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan påvirke gjennom å stemme?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

---

c. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan påvirke politikere?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

d. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan arrangere en demonstrasjon for eller mot en sak?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

e. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan skrive innlegg til en avis, der du argumenterer for eller mot en politisk sak?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

f. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan påvirke politiske vedtak i kommunen din?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

g. Har deltakelsen i ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan lede et politisk møte?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

h. Har ungdomsrådet gitt deg mer eller mindre tro på at *du* kan påvirke stortingsvedtak?

Mindre tro   Litt mindre tro   Ingen endring   Litt mer tro   Mer tro

10. Hva ved ungdomsrådet har gitt deg mer/mindre tro på at du kan påvirke politiske vedtak?

11. Alder:

12. Kjønn:

13. Ungdomsråd:

14. Har du noen kommentarer til spørreskjemaet?

TUSEN TAKK FOR HJELPEN!

Vedlegg 2

Til medlemmer av NN ungdomsråd og deres foresatte.

Mitt navn er Maria Duus, og jeg holder på å ta en mastergrad ved Det utdanningsvitenskapelige fakultetet ved Universitetet i Oslo. Som ledd i utdanningen min skriver jeg en masteroppgave om ungdomsråd. Oppgaven heter "*Ungdomsråd som kilde til politisk deltakelse?*"

Formålet med oppgaven er å undersøke om deltakere i ungdomsråd føler at tiden i rådet har bidratt til å gi dem lyst til å delta i politikk senere. Spørreskjemaet er lagt ved slik at dere kan lese spørsmålene (se vedlegg).

Jeg har vært i kontakt med NN, NN kommune, som har gitt meg lov til å gjennomføre en spørreundersøkelse blant medlemmene av NN ungdomsråd.

Jeg lurder derfor på om *du* som er medlem av NN ungdomsråd, er villig til å svare på spørreundersøkelsen min.

Spørreundersøkelsen blir gjennomført ved at jeg kommer på møtet DATO. Der får de, som ønsker å delta og har fått lov av foreldrene sine, utdelt spørreskjema som er helt likt det som er vedlagt her. Deltakerne svarer på spørreundersøkelsen individuelt, og jeg samler inn svarene etterpå.

Det er selvfølgelig *helt frivillig* å delta i spørreundersøkelsen, og dere står helt fritt til når som helst å trekke dere fra undersøkelsen uten å oppgi noen grunn. Ønsker du ikke å delta, kan du bare si nei takk når du blir tilbudt skjemaet eller du kan levere blankt.

Når spørreskjemaene er utfylt, vil jeg oppbevare dem i en låst boks som ingen har tilgang til, og svarene vil bli lagt inn i et dataprogram som gjør at jeg kan utføre statistiske beregninger, sånn som å regne ut gjennomsnitt. Hver person og hvert ungdomsråd vil få et nummer, slik at det ikke skal være mulig å finne ut hvem som er hvem. Når oppgaven min er ferdigskrevet, vil alle spørreskjemaene bli makulert og de elektroniske dataene slettet. Oppgaven min skal leveres 1. desember 2008. Som forsker har jeg taushetsplikt, og det er bare jeg som kommer til å lese det dere svarer.

Dere vil derfor være helt anonyme, og ingen som leser masteroppgaven min vil vite hva akkurat *du* har svart.

Alle som er under 18 år må spørre sine foresatte om de får lov til å delta på undersøkelsen. Det er derfor veldig viktig at dette brevet blir vist til de foresatte. Jeg ber om at foresatte til de ungdomsrådsdeltakerne som er under 18 år, besvarer svarslippen under og sender den med ungdommen på ungdomsrådsmøtet DATO. Medlemmer som er over 18 år trenger ingen svarslipp fra sine foresatte.

Jeg håper at du vil svare på spørreskjemaet mitt. Jeg trenger dere for å kunne skrive oppgaven min. Som takk for hjelpen vil de som svarer på undersøkelsen min få et Flax-lodd.

Hvis dere har noen spørsmål, kan dere gjerne ringe meg eller sende meg en e-post. Mobilnummeret mitt er 908 76 392, og e-postadressen min er mariaduu@student.uio.no .

Veilederen min er førsteamanuensis Trond Solhaug ved Program for lærerutdanning på NTNU. Hans telefonnummer er 73 59 04 94. E-postadressen hans er trond.solhaug@plu.ntnu.no .

Tusen takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Maria Duus
Gaupefaret 21
1823 Knapstad

Svarslipp:

Mitt barn ..... får lov/får ikke lov (vennligst
stryk det som ikke passer) til å delta på spørreundersøkelsen.

.....

(Underskrift fra en foresatt)

Vedlegg 3

Tabeller fra faktoranalysene

Motivasjon

Bekreftende faktoranalyse med indikatorene 3a-3f

Variabel	Faktor		
	1	2	3
Indikator 3a	0,881	-0,110	0,018
Indikator 3b	0,430	0,569	0,247
Indikator 3c	0,453	-0,216	-0,293
Indikator 3d	-0,041	-0,186	0,595
Indikator 3e	0,720	0,321	-0,118
Indikator 3f	0,812	-0,356	0,148
% av varians	39.096	10.775	8.953
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)			
Kumulativ % av varians: 58,824			

Bekreftende faktoranalyse med indikatorene 3a-3f

Variabel	Faktor
	1
Indikator 3a	0,944
Indikator 3b	0,358
Indikator 3c	0,440
Indikator 3d	-0,036
Indikator 3e	0,675
Indikator 3f	0,754
% av varians	37.294
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)	

**Bekreftende faktoranalyse med
indikatorene 3a-3c og 3e-3f**

Variabel	Faktor
	1
Indikator 3a	0,946
Indikator 3b	0,358
Indikator 3c	0,437
Indikator 3e	0,670
Indikator 3f	0,758
% av varians	44.758
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)	

Tillit

**Utforskende faktoranalyse med
indikatorene 7a-7g**

Variabel	Faktor	
	1	2
Indikator 7a	0,109	0,895
Indikator 7b	-0,009	0,767
Indikator 7c	0,706	0,489
Indikator 7d	0,827	-0,391
Indikator 7e	0,801	-0,338
Indikator 7f	0,549	-0,138
Indikator 7g	0,520	0,450
% av varians	34.409	30.250
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)		
Kumulativ % av varians: 64.659		

**Bekreftende faktoranalyse med
indikatorene 7a-7g**

Variabel	Faktor
	1
Indikator 7a	-0,042
Indikator 7b	-0,120
Indikator 7c	0,506
Indikator 7d	0,891
Indikator 7e	0,864
Indikator 7f	0,581
Indikator 7g	0,377
% av varians	32.747
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)	

Mestringsforventninger

**Utforskende faktoranalyse med
indikatorene 9a-9h**

Variabel	Faktor		
	1	2	3
Indikator 9a	0,803	-0,442	0,375
Indikator 9b	0,659	-0,141	-0,087
Indikator 9c	0,468	-0,166	-0,213
Indikator 9d	0,292	0,467	0,252
Indikator 9e	0,163	0,568	0,374
Indikator 9f	0,506	0,312	-0,169
Indikator 9g	0,477	-0,095	0,135
Indikator 9h	0,569	0,323	-0,453
% av varians	27.724	12.434	8.126
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)			
Kumulativ % av varians: 48.284719			

Deltakelse

Bekreftende faktoranalyse med indikatorene 5a-5i

Variabel	Faktor
	1
Indikator 5a	0,422
Indikator 5b	0,552
Indikator 5c	0,538
Indikator 5d	0,606
Indikator 5e	0,730
Indikator 5f	0,510
Indikator 5g	0,800
Indikator 5h	0,267
Indikator 5i	0,825
% av varians	36.954
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert)	

Bekreftende faktoranalyse med indikatorene 5a-5i

Variabel	Faktor	
	1	2
Indikator 5a	0,416	0,305
Indikator 5b	0,549	0,330
Indikator 5c	0,649	-0,669
Indikator 5d	0,696	-0,559
Indikator 5e	0,717	-0,108
Indikator 5f	0,498	0,212
Indikator 5g	0,791	0,306
Indikator 5h	0,256	0,418
Indikator 5i	0,798	0,172
% av varians	38.553	14.625
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring.		

(Urotert)

Kumulativ % av varians: 53.177098

**Utforskende faktoranalyse med
indikatorene 5a-5g og 5i**

Variabel	Faktor	
	1	2
Indikator 5a	0,447	0,503
Indikator 5b	0,513	0,456
Indikator 5c	0,658	-0,530
Indikator 5d	0,712	-0,463
Indikator 5e	0,737	-0,212
Indikator 5f	0,472	0,126
Indikator 5g	0,775	0,256
Indikator 5i	0,795	0,148
% av varians	42.515	13.810
Analyseverktøy: Principal Axis Factoring. (Urotert) Kumulativ % av varians: 56.324560		

Vedlegg 4

Analyseskjema

Respondentnr.					
Resultat kvantitativ analyse					
Sitat					
Kommentar					
Kode					